

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

(G - 1) : आधुनिक मराठी वाङ्मय

(2008 पॅटर्न) (मराठी)

(नवा अभ्यासक्रम)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- पाठ्यपुस्तके :- i) ललितरंग
ii) काव्यकस्तुरी
iii) व्यावहारिक मराठी

- सूचना :- i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [10]

- 1) 'व्यक्तिमत्त्व' म्हणजे काय ?
- 2) व्यक्तिमत्त्व विकासामध्ये कुटुंब ह्या घटकाचे स्थान स्पष्ट करा.
- 3) व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी भाषा कशी उपयुक्त ठरते, ते लिहा.
- 4) समाज ह्या घटकाचे व्यक्तिमत्त्व विकासातील स्थान स्पष्ट करा.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [10]

- 1) श्रवणकौशल्य सुधारण्यासाठी कोणते उपाय योजावेत, ते लिहा.
- 2) भाषणकौशल्य कसे विकसित करावे, ते लिहा.
- 3) कार्यक्रम संयोजनामध्ये स्वागत-सत्कार ह्या घटकाचे महत्त्व कोणते आहे ?
- 4) सूत्रसंचालकाच्या अंगी कोणते गुण असावेत ?

क) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [10]

- 1) आकाशवाणी ह्या प्रसारमाध्यमाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- 2) दूरचित्रवाणीवरील वृत्तनिवेदकाकडे कोणते गुण असावेत ?
- 3) वृत्तपत्रातील बातमी लिहिताना कोणती काळजी घ्यावी ?
- 4) आकाशवाणीवरील भाषण तयार करताना कोणती दक्षता घ्यावी ?

P.T.O.

प्रश्न 2) अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. [5]

- 1) इरावती कर्वे ह्यांचा बॉयफ्रेंड कोणत्या ठिकाणी आहे ?
- 2) दुर्गा भागवतांनी 'ज्ञानेश्वरी' तील कोणत्या चार शब्दांचा उल्लेख 'पैसाचा खांब' ह्या ललितलेखामध्ये केला आहे ?
- 3) इंदिरा संतांचेसुगंधाचे वेड कोणत्या पद्धतीचे आहे ?
- 4) तोडे मिळवण्यासाठी शांता शेळके ह्यांनी कोणकोणते प्रयत्न केले ?
- 5) पु. ल. देशपांडे ह्यांनी 'अपूर्वाई' ह्या ललितलेखामध्ये कोणत्या शहराचे वर्णन केले आहे ?
- 6) व्यंकटेश माडगूळकरांना चित्रकलेची प्रेरणा कोणाकोणाकडून मिळाली ?
- 7) मारूती चितमपल्ली ह्यांचा कोणता लेख 'ललितरंग' मध्ये आहे ?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. [5]

- 1) 'काव्यकस्तुरी' मधील 'दुष्काळ' ही कविता कोणाची आहे ?
- 2) आनंद यादव ह्यांच्या 'काव्यकस्तुरी' मधील कविता कोणत्या जाणिवा व्यक्त करणाऱ्या आहेत ?
- 3) इंद्रजित भालेराव ह्यांनी आपल्या कवितेतून सांगितलेले सृष्टीचे सहावे तत्त्व कोणते ?
- 4) वामनदादा कर्डक ह्यांनी कोणाविषयी गीते लिहिली आहेत ?
- 5) वामनदादा कर्डकांच्या मते स्त्रीमुक्तीचे दार कोणी खुले केले ?
- 6) इंद्रजित भालेराव ह्यांना कोणती जमीन हवी आहे ?
- 7) 'काव्यकस्तुरी' मधील 'संसार' ही कविता कोणी लिहिली आहे ?

प्रश्न 3) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 50 शब्दांत उत्तर लिहा. [5]

- 1) आऊचा देवधर्मविषयक दृष्टिकोन कोणता, ते लिहा.
- 2) सिसिलिया काव्हॅलो ह्यांनी डोंगरच्या राजाची कोणती वैशिष्ट्ये सांगितली आहेत ?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 50 शब्दांत उत्तर लिहा. [5]

- 1) 'आपण जातो गावाकडे' ह्या कवितेतून कोणते वास्तव कवी इंद्रजित भालेराव ह्यांना अस्वस्थ करते ?
- 2) वसंत बापट ह्यांच्या '15 ऑगस्ट' ह्या कवितेतून कोणती उपहासात्मकता दिसून येते ?

प्रश्न 4) खालीलपैकी 'अ' आणि 'ब' गटातील प्रत्येकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) 1) 'पाटी आणि पोळी'च्या आधारे शिवाचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.
2) पु. ल. देशपांडे ह्यांनी 'अपूर्वाई' ह्या लेखात कार्लोईलच्या घराचे वर्णन कसे केले आहे ?
- ब) 1) 'हिरवं जग' ह्या आनंद यादवांच्या कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
2) रजनी परूळेकरांच्या 'संसार' ह्या कवितेचा आशय स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी 'अ' आणि 'ब' गटातील प्रत्येकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) 1) 'गंधगाभारा' ह्या लेखातून इंदिरा संतांच्या गंधवेडाचे दर्शन कसे घडते ?
2) अनोळखी जंगलात फिरताना कोणती काळजी घेण्यास मारुती चितमपल्ली सुचवतात ?
- ब) 1) 'जपून वागावे सासरी' ह्या वामनदादा कर्डकांच्या कवितेचा आशय लिहा.
2) वसंत बापट ह्यांच्या 'कशासाठी' ह्या कवितेची मध्यवर्ती कल्पना स्पष्ट करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]
P144

[Total No. of Pages : 3

[4001] - 102

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

सामान्य स्तर प्रश्नपत्रिका क्र.1

(G - 1) : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

(2008 पॅटर्न)

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना:- i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. [20]

- 1) निबंधाची व्याख्या लिहा.
- 2) प्राथमिक भाषिक कौशल्ये कोणती, ते लिहा.
- 3) भाषिक कौशल्यातील मूळ कौशल्य कोणते ?
- 4) वाचनाचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
- 5) भाषांतरासाठी किमान किती भाषांची आवश्यकता असते ?
- 6) श्रुतलेखन म्हणजे काय, ते लिहा.
- 7) पुढील कल्पनांचे एकत्रीकरण करून त्यासाठी एक शब्द लिहा.
 - अ) पालखी, मेणा वाहणारा.
 - ब) चुरमुरे यासारखे भाजके पदार्थ विकणारा.
 - क) पाण्यावर होणारी शेती.
 - ड) पंगतीत वाढताना केलेला पक्षपात.
- 8) पुढील शब्दांचा विग्रह करून समासांची नावे लिहा.
 - अ) अनंत
 - ब) मनोवस्था
- 9) पुढील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
 - अ) ताकास तूर लागू न देणे.
 - ब) पायधूळ झाडणे.

P.T.O.

- 10) पुढील इंग्रजी शब्दांसाठी मराठी पारिभाषिक शब्द लिहा.
- अ) Accounts Officer
ब) Balance Sheet
क) Report
ड) True Copy
- 11) तुमच्या मित्राला सामाजिक कार्याचा पुरस्कार मिळाल्याबद्दल अभिनंदनपर तारेचा मजकूर तयार करा.
- 12) पुढील वाक्य शुद्ध करून लिहा.
भाषा हे संज्ञापणाचे प्रमुख साधन आहे.
- 13) पुढील विषयावर आकर्षक घोषवाक्य तयार करा.
अ) साक्षरता प्रसार
ब) वृक्षसंवर्धन.

- प्रश्न 2) अ) खालीलपैकी कोणत्याही प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांत लिहा. [5]
- 1) वाचन : एक कौशल्य.
2) निबंध लेखकाकडे कोणत्या गुणांची आवश्यकता असावी ?

- ब) खालील उताऱ्याचे सारांश लेखन करा. [5]
- विज्ञान आपल्या व्यक्तिगत तसेच सामाजिक जीवनात मूलभूत परिवर्तन आणण्यासाठी आपणांस आवाहन करीत आहे. विज्ञानाच्या ह्या काळात आता अशाच व्यक्ती टिकतील की ज्या स्वतःला सर्वांचे एक अंशरूप मानतील. आता पंथ, धर्म, राज्ये, राष्ट्रे, जाती, भाषा वगैरेंची कुंपणे टिकू शकणार नाहीत. विज्ञानाचा जो मोठा डोंब निर्माण झाला आहे त्यांत संकुचित लहानलहान अहंभाव टिकू शकणार नाहीत. आता आपणांस असे गाता येणार नाही की, 'सारे जहाँ से अच्छा, हिंदोस्ता हमारा'. सर्व जगात भारत आपणांस चांगला वाटतो, कारण तो आपला आहे. परंतु आता आपणांस असे लहान लहान अभिमान सोडावे लागतील.

- प्रश्न 3) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 150 शब्दांपर्यंत संवादलेखन करा. [10]
- 1) प्रगतीशील शेतकरी आणि पत्रकार.
2) गृहिणी आणि फिरता विक्रेता

ब) खाली दिलेल्या इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा. [10]

A man with a small salary is very likely to get into difficulties unless he learns to "budget" for his monthly spending. A fixed amount should be set aside under each heading – rent, food, clothing, insurance, school-fees and so on. The ideal budget would also include a fixed sum as "saving". Indeed this better be paid into the Post office or Bank, and not kept at home. Until all this has been done, nothing should be spent on luxuries. Only by such a method can a man live within his income and make both the ends meet.

प्रश्न 4) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 300 शब्दांपर्यंत निबंध लिहा. [15]

- 1) दूरचित्रवाहिन्यांचे आक्रमण
- 2) डोंगरमाथ्यावरील एक गाव
- 3) रात्र चांदण्याची (ललित)

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयाचे 300 शब्दांपर्यंत परीक्षण करा. [15]

- 1) व्यसनाधीनता
- 2) मोबाईल फोनचे तोटे
- 3) पर्यावरणाचा वाढता ऱ्हास.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]
P147

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 105

F.Y. B.A.

SINDHI

DEVANAGARI (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

सुवालु 1) हेठियनि मां किनि बि इहनि सुवालनि जा जबाब लिखो :-

[20]

- 1) अली बेग बलोच डुबई में कहिड़े सिलिसिले में आयो हो ?
- 2) दीप्तीअ, प्रीतीअ खे आशावादी थियण लाइ कहिड़े नमूने समिझायो ?
- 3) निशा जे पीउ लेखिका खे छोकिरे जे बारे में कहिड़ी ज्ञाण डिनी ?
- 4) वज़ीर ऐं बोध प्रकाश जे कबूलियतनामे में कहिड़ो शर्तु, लिखियलु हो ?
- 5) Mid-day (मिडि-डे) अखबार में शेवकराम जे गुमु थियण जी खबर कीअं छपियल हुई ?
- 6) विरिहाडे. वक्रित ज़ेनीअ, गोवर्धन शर्मा खे कहिड़ो आथतु डिनी ?
- 7) नरेश संतियाणीअ खे कहिड़ी श्रध्दांजली डिनी ?
- 8) लेखिका ईश्वरी जोतिवाणीअ जी रिक्शा, लाल देवल जे घिटीअ में छो बीहिजी वेई ?
- 9) पालणो पंबहार ऐं माधोई कहिड़ो कमु कंदा हुआ ?
- 10) उमरु, मारु ईअ खे संदसि माइटनि खिलाफ़ि कीअं थो भड़िकाए ?
- 11) अमर कोट ते इहो नालो कीअं पियो ?
- 12) राकेश जानकीअ खे किथे मोकिलणु, चाहियो ऐं छो ?
- 13) जानकीअ में कहिड़ा शौक हुआ ?

सुवालु 2) हेठियनि मां किनि बि बिनि सुवालनि जा जबाब हरि हिकु लणि भणि 50 लफ़्जनि में लिखो : -

[10]

- 1) शाइर दिलिगीर मृत्यूलोक ऐं अमर लोक मां केहिड़ो बहतर समिझियो आहे ऐं छो ?
- 2) शाइर दयाल आशा समाज में थीदंड अलग-अलग किस्म जे बेइंसाफ़ियुनि जो कहिड़ो ज़िक्रु कयो आहे ?
- 3) शाइर नारायण श्याम 'गज़ल' में कहिड़नि तज़ादनि जो ज़िक्रु कयो आहे ?
- 4) साधू डी. एल. वास्वाणीअ जोगियुनि जे कहिड़ियुनि वस्फुनि जो बयानु कयो आहे ?

P.T.O.

सुवालु 3) हेठियनि मां किनि बि बिनि सुवालनि जा जवाब तफ्सीलवार लिखो : - [20]

- 1) मारुईअ जी किरिदारि निगारी करियो ।
- 2) जानकीअ खे कुदिरत जो नेमु सुहिणो कीअं लगो ?
- 3) प्रीतीअ जी दिलि ठोठि ज़मीन मिसल कीअं हुई ?
- 4) महंत पारीअ खे शहर मां हली वजण लाइ छा चयो ?

सुवालु 4) हेठियनि मां किनि बि बिनि विषयनि ते मज़िमून लिखो : - [30]

- 1) महंगाई
- 2) मोबाईल जो ज़मानो
- 3) जेकडहिं मां प्रिंसीपाल हुआं !
- 4) मुंहिंजो मज़ाक़ी पाड़ेसिरी ।

ॐ ॐ ॐ

- سؤال ۱ :- هيشن مان هذب ترهن سولن جا جواب لکون :-
۱. اعلیٰ بيگ بلوچ، دہليءَ ۾ ڪهڙي سلسلي ۾ (20) هو پيو هو؟
 ۲. حبيبيءَ پرستيءَ کي ڪهڙو شاعر وڌيڪ ڀناڪو ۽ ڪهڙي نموني سمجهايو؟
 ۳. شاعري پيءَ لکڻ کي ڪهڙي جي باري ۾ ڪهڙي ڄاڻ ڏني؟
 ۴. وزيرءَ پوءِ پرڪاش جي قبوليت نامي ۾ ڪهڙو شرط لکيل هو؟
 ۵. هج - جي اخبار ۾ شوڪرام جي ڪم ڇپڻ جي خبر ڪيئن ڇپيل هئي؟
 ۶. ورهاڱي وقت زميني، گورنر ڏنڻ ش ماڳي ڪهڙو ڪم ڏنو؟
 ۷. نريش سنڀاليءَ کي ڪهڙي شاعر ڏانهن ڏني؟
 ۸. لکڻا، ايشوري جو نوانءَ جي رڪش، لال ديول جي گهٽيءَ ۾ ڇو پيهجي ويئي؟
 ۹. پالڻو پنوهار ۽ ماڻوئي ڪهڙو ڪم ڪندا هئا؟
 ۱۰. عمر، مارئيءَ کي سندس ماڻن خلاف ڪيئن ٿو پرڳائي؟
 ۱۱. امر هوت تي اهو نالو ڪيئن پيو؟
 ۱۲. رڪيش ڄاڻيءَ کي ڪهڙي موڪلڻ ڇاهيو ۽ ڇو؟
 ۱۳. ڄاڻيءَ ۾ ڪهڙا شونق هئا؟

سوال ۲ :- هيٺين مان گھڻ ٻه پن سوال جا جواب هر هڪ
ڳڻ ڳڻ 50 لفظن ۾ لکيو :-
(10)

۱. شاعر ڊاڪٽر مرتيولو وٽ ۽ امرولو مان گھڻو
بھتر سمجھيو گھڻي ۽ چيو ۽
۲. شاعر ديال ۽ شا سماج ۾ ٽينئر اڳ وڳ
قسم جي بي انٽلافين جو گھڻو ڏڪر چيو گھڻي ۽
۳. شاعر نارايت شيام 'غزل' ۾ گھڻو ٿلنا حد
جو ڏڪر چيو گھڻي ۽
۴. ساڌو ٽي، ٻيل، واسو ۽ جوڳين جي
گھڻو ٿلنا جو بيان چيو گھڻي ۽

سوال ۳ :- هيٺين مان گھڻ ٻه پن سوال جا جواب
تفلياً وار لکيو :-
(20)

۱. ماريءَ جي خردار ٺاري خريو .
۲. جانگهيءَ کي قدرت جو نيم سھڻو ڪيئن لڳو ۽
۳. پريءَ جي دل ٺوٺ زمين مثل ڪيئن ڪئي ۽
۴. مھنت پاريءَ کي شھر مان ڪاڍي وڃڻ لاءِ
ڇا چيو ۽

سوال ۴ :- هيٺين مان گھڻ ٻه پن وٽين تي مٿن لکيو :-
(30)

۱. مھنگائي
۲. موبائيل جو زمانو
۳. جيڪڏھن مان پرنسپال هجان !
۴. منهنجو مزاجي پارٽيسري .

Total No. of Questions : 5]
P151

[Total No. of Pages : 4

[4001] - 111

प्रथम वर्ष साहित्य (F.Y. B.A.)

HINDI – GENERAL - 1

हिंदी सामान्य - 1

(2008 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- पाठ्यपुस्तकें:- i) गद्यधारा :
कार्यकारी संपादक-डॉ. सुरेशकुमार जैन
ii) काव्यकल्पद्रुम :
कार्यकारी संपादक-डॉ. सुरेशकुमार जैन
सूचनाएँ:- i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) क) निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं चार के हिंदी पर्याय लिखिए। [4]

- 1) Advance
- 2) Capital
- 3) Entry
- 4) Balance
- 5) Immediate
- 6) Sanction

ख) निम्नलिखित में से किन्हीं दो शब्दयुग्मों का अर्थ बनाकर उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए। [4]

- 1) अभिराम - अविराम
- 2) कीला - कील
- 3) पाणि - पानी
- 4) तरनी - तरूणी

P.T.O.

ग) निम्नलिखित में से किन्हीं चार गणितीय आँकड़ों को मानक वर्तनी के अनुसार देवनागरी लिपि में लिखिए। [4]

1) 38	2) $30 - 15 = 15$
3) 99%	4) $\frac{1}{4}$
5) 60.12	6) 49

घ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर स्ववृत्त (बायोडेटा) तैयार कीजिए। [4]

- 1) मनिष/मनिषा व्यवहारे स्टेट बैंक ऑफ इंडिया में बैंक मैनेजर पद हेतू प्रकाशित विज्ञापन के आलोक में स्ववृत्त तैयार करता/करती है।
- 2) सुश्री दिपिका अग्निहोत्री विवाह विज्ञापन के आलोक में स्ववृत्त तैयार करती हैं।

च) निम्नलिखित में से किसी एक पर्ची को प्रत्यक्ष भरकर इसका नमूना तैयार कीजिए। [4]

- 1) बैंक ऑफ महाराष्ट्र में पैसे भरने हेतू पर्ची को प्रत्यक्ष भरकर उसका नमूना तैयार कीजिए।
- 2) भारतीय डाक विभाग के रजिस्ट्री-पत्र की पर्ची को प्रत्यक्ष भरकर उसका नमूना तैयार कीजिए।

प्रश्न 2) क) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए। [5]

- 1) भाई साहब का कहना ठीक है माँ, संयुक्त परिवार अब केवल एक ही तरीके से चल सकता है और वह यह कि घर के सब प्राणी एक -दूसरे के लिए दुःख सहें, एक-दूसरे के लिए त्याग करें।
- 2) मैं घबराता हूँ। लेकिन तभी ट्राम रूक जाती है और वे लोग चीखते-तैरते, बाहर की भीड़ में समा जाते हैं। यह हंगामा, यह तर्क मेरे मस्तिष्क में जैसे कलकत्ते का आकाश घुस आया है।

ख) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए। [5]

- 1) “चुप रहो जरा सपना पूरा हो जाने दो,
घर की मैना को जरा प्रभाती गाने दो,
खामोश धरा-आकाश, दिशाएँ सोयी हैं,
तुम क्या जानो क्या सोच रात भर रोयी हैं ?”

- 2) “दुख नहीं कोई कि अब उपलब्धियों के नाम पर,
और कुछ हो या न हो, आकाश-सी छाती तो है।”

प्रश्न 3) क) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का एक तिहाई सार लेखन कीजिए। [5]

- 1) मानव को स्वावलंबन का गुण अति सरलता से प्राप्त हो सकता है, वास्तव में यह किसी एक विशेष वर्ग जाति, धर्म अथवा विशेष देश के निवासी की सम्पत्ति नहीं है, स्वावलंबन सभी के लिए चाहे वह पूँजीपति हो अथवा मजदूर, पुरुष हो अथवा नारी, वृद्ध हो अथवा बालक, काला हो या गोरा, शिक्षित हो या अशिक्षित प्रत्येक समय प्रत्येक स्थान पर सुलभ है, इतिहास साक्षी है कि अत्यंत दीन तथा निर्धन व्यक्तियों ने स्वावलंबन के अलौकिक गुण द्वारा महान उन्नति की है। समाचार पत्र बेचने वाला एडिसन एक दिन महान उपन्यासकार हुआ, चंद्रगुप्त नायक एक निर्धन और साधारण सैनिक भारत का चक्रवर्ती सम्राट बना, हैदरअली आरम्भ में एक सिपाही था। स्वावलंबन के कारण ही उसने दक्षिणी भारत में अपना राज्य स्थापित किया। ईश्वरचंद्र विद्यासागर हमारे भारत के ख्यातिप्राप्त नर-रत्न, कहा जाता है कि उन्होंने अंग्रेजी अक्षरों का ज्ञान सड़क के किनारे गढे हुए मील के पत्थरों से प्राप्त किया था।
- 2) संसार में प्रसन्न रहना है तो त्याग करना सीखें। त्याग सामान्य जनों के वश की बात नहीं हैं। उदार हृदय के व्यक्ति ही त्याग कर सकते हैं। समझ लो, जो तुम्हें नहीं मिला, वह तुम्हारा नहीं था और जिसे तुम छोड़ चुके या खो चुके हो, वह भी तुम्हारा नहीं था। इस संसार में पाने की आशा रखने के बजाय किसी को कुछ देने का उत्साह रखने वाले बनें, नियमित रूप से त्याग पूर्वक जीवन बिताने से मानव भली-भाँति सन्तुष्ट एवं प्रसन्न रहते हैं। सदा प्रसन्न रहना ही जीवन का लक्ष्य है, जिसकी प्राप्ति त्याग में निहित है। त्यागी को संसारी-वस्तुओं से लगाव नहीं रहता क्योंकि वह प्रसन्नता के रहस्य त्याग को समझकर त्याग के मार्ग पर चलने लगता है तथा प्रसन्न रहता है।

ख) निम्नलिखित मुहावरों में से किन्हीं पाँच मुहावरों का वाक्य में प्रयोग कीजिए। [5]

- 1) अंतिम घड़ियाँ गिनना।
- 2) एडियाँ घिसना/रगडना।
- 3) चंगुल में फँसना।
- 4) छाती पर पत्थर रखना।
- 5) टके सेर बिकना।
- 6) तलवार की धार पर चलना।
- 7) फूँक-फूँक कर पैर रखना।

प्रश्न 4) क) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [15]

- 1) 'उसने कहा था' कहानी के लहना सिंह का चरित्र चित्रण कीजिए।
- 2) गनीमियाँ का विश्वास घात रक्खे पहलवान कैसे करता है ?
- 3) नयासाल और पुराना साल इनकी तुलना लेखक ने किस प्रकार की है ?
- 4) घीसा की शिक्षा के प्रति लालसा एवं जिज्ञासा का वर्णन कीजिए।
- 5) 'श्री सुदर्शन' पाठ द्वारा सुदर्शनजी के व्यक्तित्व का परिचय दीजिए।

ख) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [15]

- 1) विरह व्याकुल राधिका पवन के साथ कौनसे संदेश भेजना चाहती है ?
- 2) 'मोह' कविता के काव्य सौंदर्य को अपने शब्दों में चित्रित कीजिए।
- 3) कवि के अनुसार प्रतिभा का जन्म कहाँ होता है, पठित कविता के आधार पर स्पष्ट कीजिए।
- 4) 'धानों का गीत' कविता का आशय स्पष्ट कीजिए।
- 5) 'दिनकर के आगम' पर कविता द्वारा कवि की सूक्ष्म दृष्टि और गहरी संवेदना का परिचय दीजिए।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में किसी एक विषय पर निबंध लिखिए। [10]

- 1) खेल जगत् में क्रिकेट का स्थान।
- 2) छात्र और अनुशासन।
- 3) सत्यमेव जयते।

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 5]
P151

[Total No. of Pages : 3

[4001] - 111

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

(G - 1) : हिंदी सामान्य

प्रयोजनमूलक हिंदी (Functional Hindi)

(2008 Pattern) (वैकल्पिक)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

सूचनाएँ:- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) प्रश्न के दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं आठ शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए
:

[8]

1) Act	6) Earned Leave
2) Bearer	7) Increment
3) Capital	8) Goods
4) Delay	9) Ledger
5) Finance	10) Minor

आ) निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं छह वाक्यों को मानक वर्तनी के आधार पर शुद्ध करके फिर से लिखिए।

[6]

- 1) जल राष्ट्रीय सम्पत्ति है।
- 2) वह भोत दगाबाज आदमी है।
- 3) चिड़ियाँ पेड़ के ऊपर बैठी हैं।
- 4) वह बोल्या, मैं घर नहीं जाऊँगा।
- 5) सीता का दो पुत्र था।
- 6) सरस्वती विद्या की देवी है।
- 7) नयी दिल्ली भारत की राजधानी है।
- 8) वक्ते बोलते रहे और श्रोता सुनते रहे।

P.T.O.

इ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह गणितीय आँकड़ों तथा चिहनों को मानक हिंदी वर्तनी के अनुसार शब्दों में लिखिए : [6]

1) 83	2) 8×4
3) 7.9	4) $8\frac{3}{5}$
5) 49%	6) $40 + 89$
7) $71 - 37 = 34$	8) 54

प्रश्न 2) निम्नलिखित पत्रों में से किन्हीं दो पत्रों के प्रारूप तैयार कीजिए : [10]

- क) अविनाश सुर्वे, 'आकाश' बंगला, नारायण नगर, कोल्हापुर से वन अधिकारी, कोल्हापुर नगर-निगम, कोल्हापुर को अपने कॉलोनी रोड़ के वृक्ष कटाई के संबंध में शिकायती-पत्र लिखता है।
- ख) आदित्य/अदिती शर्मा, फुले नगर, औँढा रोड़, लातूर से सचिव, रयत शिक्षण संस्था, सातारा को प्राध्यापक पद हेतु आवेदन-पत्र लिखता/लिखती है।
- ग) अनिल/अनिता वर्मा, फ्लैट नं. 21, संजना अपार्टमेंट, कला नगर धुलिया से समीर/समता ओझा को अपने विवाह के लिए निमंत्रण/आमंत्रण पत्र लिखता/लिखती है।
- घ) वंदन/वंदना उपाध्याय, 380 सदाशिव पेठ, सांगली से सुहास पवार, पंचवटी, नाशिक को राष्ट्रीय हॉकी टीम में चयन होने पर बधाई पत्र/अभिनंदन पत्र लिखता/लिखती है।

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित परिच्छेद का एक-तिहाई शब्दों में सार-लेखन (संक्षेपण) कर उसे उचित शीर्षक दीजिए : [6]

प्राचीन काल में काश्मीर विद्वानों का देश रहा है। भारतीय संस्कृति के निर्माण में इसने प्रमुख भाग लिया है। हमारे प्राचीन वाङ्मय को इसकी देन अपूर्व है। काश्मीर सुंदर है, यहाँ की प्रकृति सुंदर है। धवल पर्वत मालाएँ, कल कल बहते हुए झरने, हरी-हरी घाटियाँ लताओं से घिरे ऊँचे-ऊँचे वृक्ष और शान्त वातावरण-नैसर्गिक सौंदर्य का अभिनव वरदान मिला है इसे! दुनिया के कोलाहल से ऊब कर मनुष्य जब श्री नगर के सुंदर वातावरण में पहुँचता है, तब वृक्षों की मधुर छाया और झरनों का निर्मल संगीत उसका स्वागत करते हैं। वह यहाँ की अनंत शांति में स्निग्धता में डूब जाता है। परंतु आज यह प्रकृति की क्रीड़ास्थली युद्ध का अग्निकुंड बन रही है।

आ) निम्नलिखित विषयों में से किसी एक विषय को लेकर कल्पना-विस्तार कीजिए : [6]

- 1) जितना धन, उतनी चिंता।
- 2) सब्र का फल मीठा होता है।

- प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए। [6]
- 1) नयी डिटर्जेंट पाउडर।
 - 2) हैण्डलूम रंगीन कपड़ों की प्रदर्शनी।
 - 3) चेहरे की त्वचा का कालापन हटाने वाला साबुन।
 - 4) नया टुथपेस्ट

- आ) निम्नलिखित अंग्रेजी अथवा मराठी परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए। [6]

The problem of unemployment is difficult than ever before. Science has increased our dependence on machines. A large part of world population is living in slums. We have not been able to remove poverty. Science has made our life more difficult; and miserable. Hurry, worry and unrest are the salient features of the civilization fostered by science.

अथवा

अल्लाउद्दीन व त्याच्या जादूच्या दिव्याची गोष्ट अनेकांना माहित असेल. हा दिवा घासताच एक राक्षस निर्माण होत असे. व त्याला सांगितलेले काम करीत असे. विज्ञान हाही असाच एक जादूचा दिवा आहे. त्यावर शास्त्रज्ञांनी आपली डोकी घासताच त्यातून एक राक्षस बाहेर पडतो. त्या जुन्या गोष्टीत, जेव्हा जेव्हा सज्जनाच्या हातात हा दिवा गेला तेव्हा तेव्हा त्या राक्षसाने चांगली कृत्ये केली. दुर्जनाच्या हातात जाऊन त्या राक्षसाने वाईट कृत्ये केली. विज्ञान देखील जादूचा दिवा आहे.

- प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित लघूत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं दो के उत्तर लिखिए। [10]
- 1) प्रयोजनमूलक हिंदी का तात्पर्य स्पष्ट कीजिए।
 - 2) प्रयोजनमूलक हिंदी और सामान्य हिंदी के अंतर को बताइए।
 - 3) अनुवाद के प्रमुख प्रकारों का संक्षेप में परिचय दीजिए।
 - 4) पत्र-लेखन के प्रकार बताइए।

- आ) निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- 1) जनसंचार माध्यम
- 2) बैंकिंग क्षेत्र में हिंदी
- 3) विज्ञापन का महत्व
- 4) राजभाषा अधिकारी के कर्तव्य।

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 3

P153

[4001]-113

F.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT)

G-1 : सुरभारती-(Surabharati)

(2008 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

प्रश्न 1) 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.
From 'A' and 'B' Sections translate each two into English or Marathi.[20]

अ - विभाग / Section - A

i) राजा - कष्टं कष्टं। क्व भवान् परिभ्रान्तः।

विदूषकः — देवीं द्रक्ष्यामर्त्याचारपुष्पग्रहणकारणात्प्रमदवनं गतोऽस्मि।

देवी — हा धिक्, हा धिक्। नन्वहमेव ब्राह्मणस्य जीवितसंशयनिमित्तं जाता।

विदूषकः — तत्राशोकस्तबक कारणात्प्रसारिते मे हस्ते कोटर- निर्गतेन सर्परूपिणा
कालेन दष्टोऽस्मि। नन्वेते द्वे दन्तपदे।

ii) “वत्स, त्वं शृगालीसुतः कृपया मया स्वस्तनक्षीरेण पुष्टिं नीतः। तद् यावदेतौ मत्पुत्रौ
शिशुत्वात्त्वां शृगालं न जानीतः। तावद् द्रुततरं गत्वा अन्येणांशृगालानां मध्ये भव। नो
चेदाभ्यां हतो मृत्युपथं समेष्यसि। सोऽपि तद्बचनं श्रुत्वा भयव्याकुल मनाः शनैः शनैरपसृत्य
अन्वैः शृगालैः मिलितः।

iii) स यथाऽऽर्द्धेधाग्नेरभ्याहितस्य पृथग्धूमा विनिश्चरन्त्येवं वा अरेऽस्य महतो भूतस्य
निश्चसितमेतद्यदृग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वाङ्गिरस इतिहासः पुराणं विद्या उपनिषदः
श्लोकासूत्राणि अनुव्याख्यानानि व्याख्यानानीष्टं हुतमाशितं पायितमयं च लोकः परश्च
लोकः सर्वाणि च भूतानि। अस्यैवैतानि सर्वाणि निःश्चसितानि।

P.T.O.

ब-विभाग / Section - B

- i) एते हि समुपासीना विहगा जलचारिणः।
नावगाहन्ति सलिलमप्रगल्भा इवाहवम्॥
अवश्यायतमोनध्दा नीहारतमसावृताः।
प्रसुप्ता इव लक्ष्यन्ते विपुष्पा वनराजयः॥
- ii) शान्ति प्रियो भवति भारतवर्षदेशः
शान्तिस्त्वियं बलवतां न च दुर्बलानाम्।
यः कश्चिदेतदविचार्य चरेद्विपक्षः
पादाग्रकष्टक इवैष निबर्हणीयः॥
- iii) एको रसः करुण एव निमित्तभेदाद्
भिन्नः पृथक् पृथगिवाश्रयते विवर्तान्।
आवर्त बुद् बुद्तरङ्गमयान् विकारा-
नम्भो यथा सलिलमेव हि तत्समस्तम्॥

प्रश्न 2) 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. [10]

अ-विभाग / Section - A

- i) "धान्यपशुंहिरण्यैश्चैताननुगृहणीयात्।"
- ii) "हिन्दुधर्मः सहिष्णुतां प्रतिपादयति।"

ब-विभाग / Section - B

- i) "विजित्य च परानाजौ यशः प्राप्स्यामि केवलम्।"
- ii) "ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमथेडिनुधावति।"

प्रश्न 3) 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

Write answers to any one from each section 'A' and 'B'

[20]

अ-विभाग / Section - A

- i) कौटिल्याचे प्रजाकल्याणाविषयीचे विचार स्पष्ट करा.
Describe the views of Kautilya regarding the welfare of the people.
- ii) चंद्रापीडाचे विद्याग्रहण स्पष्ट करा.
Describe the education of Chandrappeed.

ब-विभाग / Section - B

- i) स्तोत्र म्हणून 'पाण्डुरङ्गाष्टकम्' चे मूल्यमापन करा.
Evaluate the 'पाण्डुरङ्गाष्टकम्' as a Stotra.
- ii) 'व्याघ्रीतनयसंवाद' एक विडंबनकाव्य म्हणून परीक्षण करा.
Evaluate the 'व्याघ्रीतनयसंवाद' as a Satire.

प्रश्न 4) पुढील उताऱ्याचे इंग्रजी अथवा मराठीत अनुवाद लिहा.

Translate into English or Marathi the following passage. [10]

भारतःनाम विश्वस्य प्राचीनदेशेषु अन्यतमः देशः। अस्य देशस्य उत्तरदिशि विराजते हिमालयो नाम पर्वतराजः । तथा चास्य दक्षिणदिशि विलसति विस्तीर्णः हिन्दसागरः। एवं पर्वतसागराभ्यां सदैव रक्षितः अस्ति भारतदेशः। गङ्गा, यमुना, कावेरी, कृष्णा, ब्रह्मपुत्रः, गण्डकी इत्याद्याः नद्यः अमुं देशं पोषयन्ति। भूसंपदा, जलसंपदा, वनसंपदा च समृद्धः अस्ति अयं देशः। अतः "सुजलः सुफलः" इति अस्य वर्णनं युक्तमेव अस्ति। भारतदेशः विविधेषु प्रान्तेषु विभक्तः अस्ति। भारतीयाः जनाः विविधाः भाषाः प्रवदन्ति। विविधान् वेशान् धारयन्ति। विविधाः देवताः पूजयन्ति। आचारवेशभूषादिभिः यद्यपि भिन्नाः तथापि सहस्रेभ्यः वर्षेभ्यः भारतीयाः एकात्मताम् अनुभवन्ति। अत एव ग्रीकहूणशकादिभिः परकीयैः शतवारम् आक्रान्तोऽपि न खण्डितः भारतदेशः। एषा एकात्मता एव भारतीयजनेन प्राणैरपि रक्षणीया।

Total No. of Questions : 5]
P154

[Total No. of Pages : 3

[4001] - 114

F.Y. B.A.

ARDHAMAAGADHI – PRAKRIT (G – 1)

प्राकृत गद्य-पद्य वेचे क्र. ५

(2008 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

Q1) Translate into English or Marathi any Two from A and any Two from B.[12]

'A' मधून कोणत्याही दोहोंचे आणि 'B' मधून कोणत्याही दोहोंचे मराठी अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

- A) i) एगो गोहो अभग्ग-सेहरो अईव-दोगच्चेण बाहिओ । किसि - कम्माइं करेंतस्स वि तस्स न किंचि फलइ । तओ वेरग्गेण निग्गओ गेहाओ लग्गो पुहइं हिंडिउं । कुणइ अणेण धणोवज्जणोवाए, परं न किंचि संपज्जइ । तओ सो निरत्थय - परिब्भमणेण निव्विणो पुणरवि घंर-पडिणियत्तो । एगम्मि गामे देवाए रत्ति वासोवगओ । ताव देवालयाओ एगो पुरिसो 'निग्गओ चित्त-घड-हत्थ-गओ । सो एग-पासे ठाइऊण तं चित्तं-घडं पूइऊण' भणइ, 'लहुं मे परम-रमणिज्जं वासहरं सज्जेहि' तेण तक्खमेव कयं ।
- ii) तेण कालेण तेण समएण कोसंबी नाम नयरी । जियसतू राया । कासवो बंभणो चोहस-विज्जाठाण पारगो राइणो बहुमओं । वित्ती से उवकप्पिया । तस्स जसा नाम भारिया । ते सिं पुत्तो कविलो । कासवो तम्मि कविले खुइडलए चेय कालगओ । ताहे तम्मि मए तं पयं राइणा अण्णस्स मरूगयस्स दिन्नं । सो य आसेण छत्तेण य धरिज्जमाणेण वच्चइ । तं दट्ठण जसा परून्ना । कविलेण पुच्छिया । ताए सिट्ठं जहा, "पिया ते एवं-विहाए इट्ठीए-निग्गच्छिय आइओ जेण सो विज्जा-संपन्नो ।" सो भणइ, "अहं पि अहिज्जामि ।"
- iii) अत्थि इहेव बंभउर नयरं । तत्थ कुसद्धओ राया रज्जं-करइ । तस्स कमलुया महादेवी, तारावलि-प्पमुहाओ-अन्न-देवीओ । अन्नया राया वायायणोवविट्ठो समं-कमलुया-पमुहाहिं चउहिं अग्गमहिसीहिं अक्ख-जुय-विणोएण चिट्ठइ । तओ अणेय-कसा-घाय-दूमिय-देहो बद्धो रज्जूए दंडवासिण्ण आणोओ तक्करों । भणियं च णेण, "देव, कयमणेण परदब्बावहरणं ।" राइणा भणियं, "वावाएहिं एयं ।"

P.T.O.

- B) i) नगरम्भि सुप्पइट्ठे राया सिरि-संगओ महं आसि ।
 देवी मणदइणा नाम तस्स निय-जीय-सब्बस्स ॥
 अह अन्नया कयाइ वेज्जाईणं असज्झ-रोगेण ।
 विहरियदेहा देवी कीणास-गिहं समणुपत्ता ॥
- ii) तं सीसं सूरूदए दिट्ठं लोएण बयरि-उवरम्मि ।
 बयरीइं खायत्तं एस सजीवो त्ति काऊण ॥
 मज्झं अंगोवंगा जणेण पिंडे वि मेलिया तुरियं ।
 जाओ पुणो वि तो हं निरूवहय-सरीए-लायण्णो ॥
- iii) उत्तर-दिसाए नयरं इह कोउयमंगलं मणभरिएरामं ।
 तत्थासी नर-वसभो गुणाहिओ सुहमई नामं ॥
 महिला से पुहइ सिरि, धूथा वि य केगई पवर कन्ना ।
 पुत्तो य दोणमेहों जोव्वण-लायण्ण-पडिपुण्णो ॥

Q2) Explain with reference to context any one from 'A' and any one from 'B'. [8]

'A' मधून कोणत्याही एकाचे आणि 'B' मधून कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- A) i) “जहा लाभो तदा लोभो लाभा लोभो पवड्ढई ।”
 ii) “सण्वे वि निवा आणं वहंति सीसेण कुसुमं व ।”
 iii) “विज्जाहिमतियं घडं देहि ।”
- B) i) “जो पुण न पत्तियइ मं धुत्ताणं देउ सो भुत्ति ।”
 ii) “नियतुंडं रक्खेज्जह जस्स पसारणमेय वसणमिणं ।”
 iii) “को से वरो णु सरिसो पुहइन्थले होहिइ एमाए ?”

Q3) Critically evaluate ‘विज्जा विहिणो नस्सइ’ and explain the moral of the story [15]

‘विज्जाविहिणो नस्सइ’ चे चिकित्सक परीक्षण करा आणि कथेचे तात्पर्य स्पष्ट करा.

OR / किंवा

Critically appreciate ‘गेहेसूरो सुवण्णयारो’

[15]

‘गेहेसूरो सुवण्णयारो’ या पाठाचे विवेचक परीक्षण करा.

Q4) Critically evaluate 'धूताणं अब्भूय-कहाणयाइं' and explain the moral of the story. [15]

'धूताणं अब्भूय कहाणयाइं' चे चिकित्सक परीक्षण करा आणि कथेचे तात्पर्य स्पष्ट करा.

OR / किंवा

Critically appreciate 'अद्भुवाणुवेक्खा' [15]

'अद्भुवाणुवेक्खा' या पाठाचे विवेचनात्मक परीक्षण करा.

Q5) Give notes on any one from 'A' and any one from 'B'. [10]

'A' मधून कोणत्याही एकावर आणि 'B' मधून कोणत्याही एकावर टीपा लिहा.

A) i) रहस्यभेदो

ii) केवलज्ञान सहित पांचज्ञान

iii) चोद्दसविज्जाठाणपारग

B) i) स्त्रीस्वभाव

ii) सज्जन व दुर्जन

iii) चित्तसंभूइज्जं

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 5]

[Total No. of Pages : 3

P155

[4001]-115

F.Y. B.A.

G-1 : Pali (पालि)

Pali Kusumanjali - Chatuttho Bhago

पालि कुसुमञ्जलि-चतुत्थो भागो

(2008 पॅटर्न)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Q1) Translate into English or Marathi any two from 'A' and any two from 'B'. [20]

'A' मधून कोणत्याही दोहोंचे आणि 'B' मधून कोणत्याही दोहोंचे मराठी अथवा इंग्रजीमध्ये भाषांतर करा.

- A) i) सन्तेके समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो- “सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति। सन्ति पनेके समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो- “असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति। सन्तेके समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो- “अन्तवा लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति। सन्ति पनेके समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो- “अनन्तवा लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति। सन्ते के समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो- “तं जीवं तं सरिरं, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति। सन्ति पनेके समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो- “अञ्जं जीवं अञ्जं सरिरं, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति। सन्ते के समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो- “होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति।
- ii) “सेय्यथापि भिक्खवे, या काचि तारकरूपानं पभा सब्बा ता चन्दप्पभाय कलं नाग्घन्ति सोळसिं, चन्दप्पभायेव ता अधिग्गहेत्वा भासते च तपते च विरोचति च एवमेव खो, भिक्खवे, यानि कानिचि ओपधिकानि पुञ्जकिरियवत्थूनि सब्बानि तानि मेत्ताय चेतोविमुत्तिया कलं नाग्घन्ति सोळसिं मेत्तायेव तानि चेतोविमुत्ति अधिग्गहेत्वा भासते च तपते च विरोचति च।

सेय्यथापि, भिक्खवे, वस्सानं पच्छिमे मासे सरदसमये विसुद्धे विगतवलाहके नभे आदिच्चो नभं अब्भुस्सक्कमानो सब्बं आकासगतं तमगतं अभिविहच्च भासते च तपते च विरोचति च; एवमेव खो, भिक्खवे यानि कानिचि ओपधिकानि पुञ्जकिरियवत्थूनि सब्बानि तानि मेत्ताय चेतोविमुत्तिया कलं नाग्घन्ति सोळसिं, मेत्तायेव तानि चेतो विमुत्ति अधिग्गहेत्वा भासते च तपते च विरोचति च।

P.T.O.

iii) बोधिसत्तो पि पच्छतो गमने बहू आनिसंसे अहस, एवं हि अस्स अहोसि-“पुरतो गच्छन्ता मग्गे विसमट्ठानं समं करिस्सन्ति। अह तेहिं गतमग्गेन गमिस्सामि। पुरतो गतेहि बलिवट्ठेहि परिणतथद्धतिणे खादिते मम गोणा पुन उट्ठितानि मधुरतिणानि खादिस्सन्ति, गहितपण्णट्ठानतो उट्ठितं मनुस्सानं सूपेय्यपण्णं मधुरं भविस्सति, अनुदके ठाने खणित्वा एते उदकं उप्पादेसन्ति, परेहि कतेसु आवाटेसु मयं उदकं पिविस्साम, अग्घट्टपनं नाम मनुस्सानं जीविता वोरोपनसदिसं, अहं पच्छतो गन्त्वा एतेहि ठपितग्घेनेव भण्डं विक्किणिस्सामी” ति।

B) i) अथ खो भगवा केणियं जटिलं इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठाय आसना पक्कमि। अथ खो आयस्सा सेलो सपरिसो एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरन्तो न चिरस्संव यस्सऽत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारम्मा अनगारियं पब्बज्जन्ति तदनुत्तरं ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा उपसंपज्ज विहासि। खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थता याति अब्भज्जासि। अज्जतरो च खो पनायस्सा सेलो सपरिसो अरहतं अहोसि। अथ खो आयस्सा सेलो सपरिसो येन भगवा तेनुपसङ्कमि।

ii) यस्स रागो च दोसो च मानो मक्खो च पतितो।
सासपोरिव आरग्गा तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं॥
अकक्कसं विज्जापनिं गिरं सच्चमुदीरये।
याय नाभिसजे काञ्चि तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं॥
योध दीघं व रस्सं वा अणुं थूलं सुभासुभं।
लोके अदिन्नं नादियति तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं॥

iii) छिन्दं सोतं परक्कम, कामे पनुद ब्राह्मण।
सङ्खारानं खयं जत्वा अकतज्जूसि ब्राह्मण॥
यदा द्वयेसु धम्मेसु पारगू होति ब्राह्मणो।
अथस्स सब्बे संयोगा अत्थं गच्छन्ति जान तो॥
यस्स पारं अपारं वा पारपारं न विज्जति।
वीतहरं विसंयुत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं॥

Q2) Explain with reference to the context any one from 'A' and any one from 'B'. [10]

'A' मधून कोणत्याही एकाचे आणि 'B' मधून कोणत्याही एकाचे संदर्भासह स्पष्टीकरण लिहा.

- A) i) 'इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवुतो विहरति, आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु।
- ii) 'सन्निपातिता खो ते, देव, यावतका सावत्थिय जच्चन्धा' ति।
- B) i) दुस्सं गहेत्वा अतिरिव थोमयन्ते असितो इसि अद्दस दिवाविहारे।
- ii) असंसद्वं गहेद्वेहि अनागारेहि चूभयं।
अनोकसारिमप्पिच्छं तमहं ब्रूमि ब्राह्मण॥

Q3) What is Udāna? Explain the essence of Culapanthakasutta. [10]

उदान म्हणजे काय ? चूलपन्थकसुत्ताचे सार स्पष्ट करा.

OR / किंवा

Explain what is इतिवुत्तक and explain निस्सरणियसुत्तं.

इतिवुत्तक म्हणजे काय ते स्पष्ट करून निस्सरणियसुत्त स्पष्ट करा.

Q4) Evaluate critically any one. [10]

कोणत्याही एकाचे विवेचक परीक्षण करा.

- i) ब्राह्मणवग्ग.
- ii) सेलसुत्त.

Q5) Give notes on any one from 'A' and any one from 'B'. [10]

'A' मधून कोणत्याही एकावर आणि 'B' मधून कोणत्याही एकावर टीपा लिहा.

- A) कल्याणसीलसुत्त or बोधिसत्त्व's wisdom. (बोधिसत्त्वाचे चातुर्य)
- B) i) Concept of मुनि according to नाळकसुत्त. नाळकसुत्तानुसार मुनि ही संकल्पना.
- ii) वत्थुगाथा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P157

[4001] - 117

F.Y. B.A.

ECONOMICS

G-1 : Indian Economy

(2008 Pattern) (1154)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in **50** words each. (Any two) : **[10]**

- i) Explain the concept of Per Capita Income.
- ii) Explain the concept of Net National Income.
- iii) Explain the concept of Information technology.
- iv) State the water resources in Maharashtra.

Q2) Write notes in **100** words each. (Any four) : **[20]**

- i) Age Composition.
- ii) Green Revolution.
- iii) Human Development Index.
- iv) Industrialization.
- v) Cropping pattern in Maharashtra.
- vi) Social Security.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in **200 - 250** words each. (any three) : **[30]**

- i) Explain the population as a factor of Economic development.
- ii) Explain the place of agriculture in the Indian Economy.
- iii) Explain the needs of planning.
- iv) Explain the Industrial policy since 1991.
- v) Explain the causes of industrial disputes.

Q4) Answer the following question in **500** words each. (any one) : **[20]**

- i) Explain the characteristics of Indian Economy.
- ii) Explain the problems of Sugar Industries in Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]
P157

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 117

F.Y. B.A.

अर्थशास्त्र

G-1 : भारतीय अर्थव्यवस्था (1154)

(सुधारीत अभ्यासक्रम)(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- i) दरडोई उत्पन्नाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पन्नाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) माहिती तंत्रज्ञान संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) महाराष्ट्रातील जलसाधन सामग्री सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]

- i) वयोरचना.
- ii) हरितक्रांती.
- iii) मानवी विकास निर्देशांक.
- iv) औद्योगिकीकरण.
- v) महाराष्ट्रातील पीक रचना.
- vi) सामाजिक सुरक्षा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 - 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]

- i) लोकसंख्या आर्थिक विकासाचा घटक आहे स्पष्ट करा.
- ii) भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे स्थान स्पष्ट करा.
- iii) नियोजनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- iv) 1991 चे औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.
- v) औद्योगिक कलहाची कारणे स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) : [20]

- i) भारतीय अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) महाराष्ट्रातील साखर उद्योगाच्या समस्या स्पष्ट करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P157

[4001] - 117

F.Y. B.A.

ECONOMICS

G-1 : Agricultural Economics

(2008 Pattern) (1154)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in **50** words each. (Any two) : **[10]**

- i) State the nature of Agricultural Economics.
- ii) Explain the concept of foods self sufficiency.
- iii) State the concept of contract farming.
- iv) Explain the concept of Agricultural Subsidies.

Q2) Write notes in **100** words each. (Any four) : **[20]**

- i) Budget Allocation.
- ii) Green Revolution.
- iii) Bio-Technology.
- iv) Advanced Irrigation.
- v) Self Help Group.
- vi) Patents.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in **200 - 250** words each. (any three) : **[30]**

- i) Explain the causes of Low productivity of Agriculture in India.
- ii) State the merits and demerits of forward marketing.
- iii) State the advantages and disadvantages of traditional Irrigation.
- iv) Explain the characteristics of Agricultural Labour.
- v) Explain the definition and issues of setting prices.

Q4) Answer the following question in **500** words each. (any one) : **[20]**

- i) Explain the causes and Remedies of suicide of the farmers.
- ii) Explain the advantages and disadvantages of W.T.O. in relation to Indian Agriculture.

Total No. of Questions : 4]
P157

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 117

F.Y. B.A.

अर्थशास्त्र

G-1 : कृषी अर्थशास्त्र (1154)

(सुधारीत अभ्यासक्रम)(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- i) कृषी अर्थशास्त्राचे स्वरूप सांगा.
- ii) “अन्नधान्य स्वयंमपूर्णता ” ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) “करार शेती” ही संकल्पना सांगा.
- iv) “कृषी अनुदाने” ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]

- i) अंदाज पत्रकीय तरतुद.
- ii) हरितक्रांती.
- iii) जैव-तंत्रज्ञान.
- iv) आधुनिक जलसिंचन.
- v) स्वयं सहाय्यता गट.
- vi) एक स्वामीत्व.

P.T.O.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 - 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- भारतातील शेतीची उत्पादकता कमी असण्याची कारणे स्पष्ट करा.
 - आधुनिक विक्री व्यवस्थेचे गुण-दोष सांगा.
 - पारंपारिक जल सिंचना चे फायदे-तोटे सांगा.
 - शेतमजूरांचे वैशिष्ट्ये विशद करा.
 - किंमत निश्चितीची संकल्पना आणि तिचे विविध मुद्दे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) : [20]
- शेतकऱ्यांची आत्महत्याची कारणे आणि उपाय योजना विशद करा.
 - भारतीय शेतीच्या संदर्भात जागतीक व्यापार संघटनेचे फायदे-तोटे स्पष्ट करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P158

[4001]-118

F.Y. B.A.

POLITICS (Political Science)

**G-1 : Government and Politics of Maharashtra
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two questions (in 50 words each)

[10]

- i) Bilingual Bombay State.
- ii) Bahujan Mahasangha.
- iii) Right to Information.
- iv) Gramsabha.

Q2) Attempt any four questions (in 100 words each)

[20]

- i) Demand of Separate Vidharbha State.
- ii) 'Nagpur Pact'
- iii) Importance of 1978 Elections.
- iv) Co-operative Movement in Maharashtra.
- v) State Election Commission.
- vi) Dalit Movement in Maharashtra.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (in 250 words each)

[30]

- i) Explain the Industrial Policy of Maharashtra.
- ii) Explain the importance of 1995 Vidhan Sabha Election.
- iii) Discuss on Maratwada Vikas Andolan.
- iv) Explain the contribution of Farmers Movement.
- v) Explain the role of Governor in Maharashtra Administration.

Q4) Attempt any one question (in 500 words)

[20]

- i) Write an essay on Samyukta Maharashtra Movement.
- ii) Give review of the performance of Maharashtra Congress Party.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P158

[4001]-118

F.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

(Political Science)

G-1 : महाराष्ट्राचे शासन आणि राजकारण

(2008 पॅटर्न)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात):

[10]

i) द्वैभाषिक मुंबई राज्य.

ii) बहुजन महासंघ.

iii) माहितीचा अधिकार.

iv) ग्रामसभा.

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात):

[20]

i) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी.

ii) 'नागपूर करार'.

iii) 1978 च्या निवडणूकीचे महत्त्व.

iv) महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळ.

v) राज्य निवडणूक आयोग.

vi) महाराष्ट्रातील दलित चळवळ.

P.T.O.

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात): [30]

- i) महाराष्ट्राचे औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.
- ii) 1995 च्या विधानसभा निवडणूकीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iii) मराठवाडा विकास आंदोलनाची चर्चा करा.
- iv) शेतकरी चळवळीचे योगदान स्पष्ट करा.
- v) महाराष्ट्राच्या प्रशासनातील राज्यपालांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात): [20]

- i) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीवर निबंध लिहा.
- ii) महाराष्ट्रातील काँग्रेस पक्षाच्या कामगिरीचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P158

[4001]-118

F.Y. B.A.

POLITICS (Political Science)

**G-1 : Social and Political Movements in Modern Maharashtra
(2008 Pattern) (Optional)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two questions (in 50 words)

[10]

- i) Integration of Marathi speaking People.
- ii) Sugarcane Price Issues.
- iii) Dalit panthars.
- iv) Adivasi Movement.

Q2) Attempt any four questions (in 100 words)

[20]

- i) Religious Reform Movement.
- ii) Devdasi Movement.
- iii) Leftist Labour Movement.
- iv) Unorganised Worker's Movement.
- v) Samyukta Maharashtra Movement.
- vi) India v/s Bharat.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (in 250 words)

[30]

- i) Contribution of Brahmo Samaj.
- ii) Write the role of Womens In Anti Liquor Movement.
- iii) Non - Brahamin Movement.
- iv) State the contribution of Justice Ranade in Social Reform Movement.
- v) Give review of past Dr. Ambedkar Dalit Movement.

Q4) Attempt any one question (in 500 words)

[20]

- i) Discuss the contribution of Mahatma Phule as a Social Reform.
- ii) Write an essay on Farmers Movement under the Leader ship of Mr. Sharad Joshi.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P158

[4001]-118

F.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

G-1 : आधुनिक महाराष्ट्रातील सामाजिक व राजकीय चळवळी

(2008 पॅटर्न) (Optional)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) [10]

- i) मराठी भाषिकांचे ऐक्य
- ii) ऊस भाव समस्या
- iii) दलित पँथर्स
- iv) आदिवासी चळवळ

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]

- i) धार्मीक सुधारणा चळवळ
- ii) देवदासी चळवळ
- iii) डावी मजुर चळवळ
- iv) असंघटीत कामगार चळवळ
- v) संयुक्त महाराष्ट्र परिषद
- vi) इंडिया विरुद्ध भारत

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) [30]

- i) ब्राम्होसमाजाचे योगदान.
- ii) दारूबंदी चळवळीतील महिलांची भूमिका लिहा.
- iii) ब्राह्मणेत्तर चळवळ.
- iv) न्या. रानडे यांचे सामाजिक सुधारणा चळवळीतील योगदान.
- v) डॉ. आंबेडकरोत्तर दलित चळवळीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 500 शब्दांत) [20]

- i) एक समाज सुधारक म्हणून महात्मा फुले यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
- ii) शरद जोशींच्या नेतृत्वाखालील शेतकरी चळवळीवर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P159

[4001]-119

F.Y. B.A.

HISTORY

**G-1 : World After First World War - I
(1918 - 1992) (2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in **50** words each. (any two) **[10]**

- i) Explain the principle of 'self-determination'.
- ii) What is 'pan-Africanism'?
- iii) What do you know about the, 'Truman Doctrine'?
- iv) State the Meaning of 'Liberalization'.

Q2) Write short notes in **100** words each. (any four) **[20]**

- i) Policy of appeasement.
- ii) The objectives of Indian Five years plan.
- iii) The ideology of Nationalism of Dr. Sun- yet- Sen.
- iv) Principles of 'Non-Alignment Movement'.
- v) 'New Economic policy' of Lenin.
- vi) Nature of Feminism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in **250** words each. (any three) **[30]**

- i) How far did the treaty of Versailles responsible for the World war - II.
- ii) Explain the role of Martin Luther King in the Civil Right Movement.
- iii) State the objectives and administrative system of the SAARC.
- iv) What is 'Environment' ? Discuss its problems.
- v) Explain the role of America towards the 'Globalization'.

Q4) Answer the following question in **500** words. (any one) **[20]**

- i) Examine the Humanist achievements of the League of Nations.
- ii) Account the events of Indian Freedom Movement during the period of 1945 to 1947.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P159

[4001]-119

F.Y. B.A.

इतिहास

**G-1 : World After First World War - I
(1918 - 1992) (2008 पॅटर्न)**

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- 'स्वयंनिर्णयाचे तत्व' स्पष्ट करा.
- 'सकल आफ्रिकावाद' म्हणजे काय ?
- ट्रुमन तत्वा विषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?
- उदारीकरणाचा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अनुनयाचे धोरण.
- भारतीय पंचवार्षिक योजनेची उद्दिष्ट्ये.
- डॉ. सन्-येत-सेन ची राष्ट्रवाद विषयक विचारप्रणाली.
- अलिप्ततावाद चळवळीची तत्त्वे.
- लेनिनचे नविन आर्थिक धोरण (NEP).
- स्त्री वादाचे स्वरूप.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) व्हर्सायचा तह दुसऱ्या महायुद्धास कितपत कारणीभूत ठरला ?
- ii) नागरी हक्क चळवळीतील मार्टिन ल्युथर किंगची भूमिका विशद करा.
- iii) सार्क ची उद्दिष्टे व प्रशासकीय व्यवस्था सांगा.
- iv) 'पर्यावरण' म्हणजे काय ? त्याच्या समस्यांची चर्चा करा.
- v) जागतीकीकरणातील अमेरिकेची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [20]

- i) राष्ट्रसंघाच्या मानवतावादी कार्याचे परिक्षण करा.
- ii) भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील 1945 ते 1947 या कालखंडात घडलेल्या घटनांचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P160

[4001]-120

F.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

**G-1 : Introduction To Social And Cultural Anthropology
(2008 - Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following in 50 words each.

[10]

- i) State the functions of Headman.
- ii) What is shifting cultivation?
- iii) Write the meaning of nonmaterial culture.
- iv) State any two characteristics of Tribal Economy.

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each.

[20]

- i) Ape Man.
- ii) Endogamous Marriage.
- iii) Formal Means of Social control.
- iv) Shaman.
- v) Belife a element of culture.
- vi) Age of marriage among tribes.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following in 250 words each. **[30]**

- i) Explain the relationship of Anthropology with other sciences.
- ii) State the nature of Judiciary among the Tribal Community.
- iii) Elaborate the various stages of Tribal Economy.
- iv) Describe the characteristics of culture.
- v) Explain the scope of Anthropology.

Q4) Answer any one of the following in 500 words. **[20]**

- i) Explain the theory of Origin of Religion.
- ii) Elaborate the kinship behaviour among the Tribal Communities.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P160

[4001]-120

F.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

G-1 : Introduction To Social And Cultural Anthropology

(2008 - पॅटर्न) (नविन अभ्यासक्रम)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]

- i) ग्रामप्रमुखाची कार्ये सांगा.
- ii) स्थलांतरित शेती म्हणजे काय ?
- iii) अभौतिक संस्कृतीचा अर्थ लिहा.
- iv) आदिवासी अर्थव्यवस्थेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार वर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टीपा लिहा. [20]

- i) एप मानव.
- ii) आंतर्विवाह.
- iii) सामाजिक नियंत्रणाची औपचारिक साधने.
- iv) भगत.
- v) 'श्रद्धा' संस्कृतीचा घटक.
- vi) आदिवासीमधील विवाह समयीचे वय.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

- i) मानव शास्त्राचा इतर शास्त्रांशी असणारा संबंध स्पष्ट करा.
- ii) आदिवासीमधील न्यायदानाचे स्वरूप सांगा.
- iii) आदिवासी अर्थव्यवस्थेच्या विविध अवस्थांचे वर्णन करा.
- iv) संस्कृतीची वैशिष्ट्ये विशद करा.
- v) मानवशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- i) धर्म उत्पत्तीचे सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ii) आदिवासी समाजातील आप्तसंबंधविषयक चालीरितींचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P161

[4001] - 121

F.Y. B.A.

GEOGRAPHY (G - 1)

Gg – 110 : Physical Geography

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each. (Any Ten) :

[20]

- i) Define physical Geography
- ii) What is folding ?
- iii) Write any two causes of volcano.
- iv) What is soil ?
- v) Give any two evidences of 'Continental Drift Theory'.
- vi) Write any two landforms formed by erosional work of sea waves.
- vii) What is weather ?
- viii) Define Global warming.
- ix) Define Isobar.
- x) Write the types of precipitation.
- xi) What is Airmass ?
- xii) Define ocean salinity.
- xiii) Name two role models of water conservation.

P.T.O.

Q2) Write short notes in 50 words. (Any Two) : **[10]**

- i) Block mountain and Rift valley.
- ii) Causes of earthquake.
- iii) Temperature inversion.
- iv) Ralegan Siddhi.

Q3) Answer in about 150 words each. (Any Two) : **[20]**

- i) Describe nature and scope of physical Geography.
- ii) Explain "Plate Tectonic Theory."
- iii) Explain vertical distribution of temperature and normal lapse rate of temperature.
- iv) Write in detail, the monsoon winds in India.

Q4) Answer in detail with 300 words each. (Any Two) **[30]**

- i) Describe in detail classification of rocks.
- ii) Describe the landforms formed due to depositional work of river.
- iii) Describe the factors affecting horizontal distribution of temperature.
- iv) Write in detail the general idea of submarine relief.

❧❧❧

Total No. of Questions : 4]
P161

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 121

F.Y. B.A.

भूगोल (G-1)

Gg-110 : प्राकृतिक भूगोल
(2008 पॅटर्न) (मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) :

[20]

- i) प्राकृतिक भूगोलाची व्याख्या द्या.
- ii) वलिकरण म्हणजे काय ?
- iii) ज्वालामुखी क्रियेची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- iv) मृदा म्हणजे काय ?
- v) खंडवहन सिद्धांताचे कोणतेही दोन पुरावे लिहा.
- vi) सागरी लाटांच्या खनन क्रियेमुळे निर्माण होणाऱ्या कोणत्याही दोन भूआकारांची नावे लिहा
- vii) हवामान म्हणजे काय ?
- viii) वैश्विक तापमानवाढीची व्याख्या द्या.
- ix) समांतररेषांची व्याख्या लिहा.
- x) वृष्टीचे प्रकार लिहा.
- xi) वायुराशी म्हणजे काय?
- xii) सागरजल क्षारतेची व्याख्या लिहा.
- xiii) जलसंधारणाच्या दोन आदर्श उदाहरणांची नावे सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) :

[10]

- i) गटपर्वत आणि खचदरी
- ii) भूकंपाची कारणे
- iii) तापमानाची विपरितता
- iv) राळेगणसिद्धी

P.T.O.

प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]

- i) प्राकृतिक भूगोलचे स्वरूप व व्याप्ती वर्णन करा.
- ii) “भूविवर्तनकी सिद्धांत” स्पष्ट करा.
- iii) तापमानाचे उभ्या दिशेतील वितरण व सामान्य लोप/ऱ्हास दर स्पष्ट करा.
- iv) भारतातील मोसमी वाऱ्यांचे सविस्तर वर्णन करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दांत सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [30]

- i) खडकांचे सविस्तर वर्गीकरण करा.
- ii) नदीच्या संचयक कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूआकारांचे वर्णन करा.
- iii) तापमानाच्या क्षितिजसमांतर वितरणावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
- iv) सर्वसामान्य सागरतळ रचनेचे सविस्तर वर्णन करा.

ॐ ॐ ॐ

P162

[4001] - 122

F.Y. B.A.

(G - 1) : पदवी कला प्रथम वर्ष -संगीत सामान्य

तबला

(2008 पॅटर्न)

वेळ : 1.30 तास]

[एकूण गुण : 20

- सूचना:- 1) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.
2) अनिवार्य प्रश्न एक अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

-
- प्रश्न 1) झपताल किंवा दादरा यापैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून टाळी-काल पद्धतीने ताल लेखन करा. [5]
- प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा. [5]
1) नाद	2) लय
3) टाळी (ताली)	4) आवर्तन
5) दुगून	6) काल
7) सम	8) स्वर
- प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. [5]
1) बराबर	2) ठेका
3) मुखडा	4) कायदा
- प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [5]
- 1) तबल्यातील वर्णांची निकास पद्धती
 - 2) पं. भातखंडे पद्धतीची ताल-लिपी
- प्रश्न 5) ऊ. हबिबुद्दिन खाँ किंवा ऊ. अहमदजान थिरकवा यांचे जीवन चरित्र लिहा. [5]

ॐ ॐ ॐ

P162

[4001] - 122

F.Y. B.A.

(G-1) : पदवी कला प्रथम वर्ष-संगीत सामान्य

रागसंगीत गायन

(2008 पॅटर्न)

वेळ : 1.30 तास]

[एकूण गुण : 20

- सूचना:-**
- 1) या संचातील रागसंगीत गायन, सतार किंवा तबला यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.
 - 2) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.
 - 3) अनिवार्य प्रश्न एक अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

प्रश्न 1) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची मध्य-लय बंदीश स्वर-लिपिबद्ध करा. [5]

प्रश्न 2) अल्हैया बिलावल किंवा भूपाली (भूप) या पैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह अवरोह पकड यासह लिहा. [5]

प्रश्न 3) एकताल किंवा तीनताल या पैकी कोणत्याही एका तालाचे टाळी काल पद्धतीने लेखन करा. [5]

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा. [5]

1) आधार स्वर	2) सम
3) लय	4) नाद
5) चल स्वर	6) दुप्पट
7) तान	8) शुद्ध स्वर

प्रश्न 5) खालील पैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. [5]

1) अलंकार	2) आरोह अवरोह
3) वादी संवादी स्वर	4) राग जाती
5) सप्तक	

P.T.O.

प्रश्न 6) खालील पैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन चरित्र लिहा. [5]

- 1) पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर
- 2) पं. विष्णू नारायण भातखंडे
- 3) स्वामी हरिदास

प्रश्न 7) खालील पैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [5]

- 1) जीवन आणि संगीत
- 2) राग थाट संकल्पना
- 3) मला संगीत विषय आवडतो कारण....

ॐ ॐ ॐ

P162

[4001] - 122

F.Y. B.A.

(G – 1) : पदवी कला प्रथम वर्ष–संगीत सामान्य

सतार

(2008 पॅटर्न)

वेळ : 1.30 तास]

[एकूण गुण : 20

- सूचना:- 1) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.
2) अनिवार्य प्रश्न एक अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

- प्रश्न 1) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची मध्य-लय गत स्वर-लिपिबद्ध करा. [5]
- प्रश्न 2) अल्हैया बिलावल किंवा भूपाली (भूप) या पैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]
- प्रश्न 3) झपताल किंवा केरवा या पैकी कोणत्याही एका तालाचे टाळी-काल पद्धतीने लेखन करा. [5]
- प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा. [5]
1) स्वर	2) मात्रा
3) मींड	4) आवर्तन
5) संवादी स्वर	6) डाट
7) सम	8) वादी स्वर.
- प्रश्न 5) खालील पैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. [5]
1) आलाप	2) आरोह-अवरोह
3) चल-अचल स्वर	4) अनुलोम-विलोम
- प्रश्न 6) खालील पैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [5]
1) स्वर-लेखन पद्धती	2) पं. रविशंकर
3) पं. विष्णू नारायण भातखंडे	

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P163

[4001] - 123

F.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

G -1 : Indian Administration

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (Any two) : **[10]**

- i) The Legacy of Indian Administration.
- ii) Emergency powers of the president.
- iii) State the control over Administration by the prime minister.
- iv) Functions of zilla parishad.

Q2) Write the notes in 100 words each : (Any four) **[20]**

- i) Write the functions of cabinet - secretariate.
- ii) Composition of Rajyasabha.
- iii) Explain the functions of planning commission.
- iv) State the functions of union public service commission.
- v) Composition of high court.
- vi) Structure of gram panchayat.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 250 words each. : (Any three) **[30]**

- i) State the power and functions of chief minister.
- ii) Explain the power and functions of District Collector.
- iii) Explain the Legislative and discretionary powers of the Governor.
- iv) State the role and functions of the planning commission.
- v) Explain the powers and functions of Legislative Assembly.

Q4) Answer the following questions in 500 words each : (Any one) **[20]**

- i) Evaluate the powers, functions and role of the prime minister.
- ii) Describe the composition, powers and functions of municipal council.

Total No. of Questions : 4]
P163

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 123

F.Y. B.A.

लोकप्रशासन

(G-1) : भारतीय प्रशासन

(2008 पटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
- i) भारतीय प्रशासनाचा वारसा
 - ii) राष्ट्रपतीचे आणीबाणीच्या काळातील अधिकार
 - iii) पंतप्रधानाचे प्रशासनावरील नियंत्रण सांगा.
 - iv) जिल्हापरिषदेची कार्ये.
- प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- i) कॅबिनेट सचिवालयाची कामे लिहा.
 - ii) राज्यसभेची रचना.
 - iii) नियोजन आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.
 - iv) संघलोकसेवा आयोगाची कार्ये सांगा.
 - v) उच्च न्यायालयाची रचना.
 - vi) ग्रामपंचायतीचे स्वरूप.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]
- i) मुख्यमंत्र्याचे अधिकार आणि कार्ये सांगा.
 - ii) जिल्हाधिकाऱ्याची अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
 - iii) राज्यपालाचे कायदेविषयक व विवेकाधिन अधिकार स्पष्ट करा.
 - iv) योजना आयोगाची भूमिका आणि कार्ये सांगा.
 - v) विधानसभेचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

P.T.O

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- i) पंतप्रधानाचे अधिकार, कार्ये व भूमिका यांचे मुल्यमापन करा.
- ii) नगरपरिषदेची रचना, अधिकार व कार्याचे वर्णन करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P164

[4001] - 124

F.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

G-1 :General Psychology

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each. **[10]**

- i) Explain the left-right hemispheric specialization of the brain.
- ii) State the types of apparent movement.
- iii) Explain in brief Allport's theory of Personality.
- iv) What is giftedness ?

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each. **[20]**

- i) Neurotransmitters.
- ii) Extra-sensory Perception.
- iii) Physiological changes in an emotional state.
- iv) Maslow's hierarchy of needs.
- v) T.A.T.
- vi) Short - term memory.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions in 200 - 250 words each. [30]

- i) Describe the structure and function of cerebellum.
- ii) What is meant by Perceptual constancy ? Describe the types of Perceptual constancy.
- iii) What is motivational conflict ? Describe the various types of motivational conflict.
- iv) Discuss the various memory improvement techniques.
- v) What is mental retardation ? Explain the causes and classification of mental retardation.

Q4) Answer any one of the following question in 500 words : [20]

- i) Define Psychology. Explain the various historical Perspectives in Psychology.
- ii) What is conditioning ? Describe the Pavlov's Experiment on classical conditioning. Explain the various characteristics of classical conditioning.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]
P164

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 124
F.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
G-1 : General Psychology
(मराठी रूपांतर)
(2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [10]

- i) मेंदूच्या डाव्या - उजव्या गोलार्धांचे विशेषीकरण स्पष्ट करा.
- ii) भासमान गतीचे प्रकार विशद करा.
- iii) आल्पोर्ट ची व्यक्तिमत्व विषयक उपपत्ती थोडक्यात स्पष्ट करा.
- iv) प्रज्ञावंतता. (प्रतिभाशालीत्व) म्हणजे काय ?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. [20]

- i) चेतापारेषक.
- ii) अतिंद्रीय संवेदन.
- iii) भावनिक स्थितीतील शरीरांतर्गत बदल.
- iv) मॅस्लोचा गरजानुक्रम सिद्धांत.
- v) टी. ए. टी. (कथा वस्तू आसंवेदन चाचणी)
- vi) अल्पकालीक स्मृती.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 - 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. [30]

- i) लहान मेंदूची (अनुमस्तिष्क) रचना व कार्याचे वर्णन करा .
- ii) सांवेदनिक स्थिरता म्हणजे काय ? सांवेदनिक स्थिरतेच्या प्रकारांचे वर्णन करा.
- iii) प्रेरणा संघर्ष म्हणजे काय ? प्रेरणा संघर्षाच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
- iv) विविध स्मृती सुधार तंत्राची चर्चा करा.
- v) मतिमंदत्व म्हणजे काय ? मतिमंदत्वाची कारणे व वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- i) मानसशास्त्राची व्याख्या द्या. मानसशास्त्रातील विविध ऐतिहासिक परीदृष्ये स्पष्ट करा.
- ii) अभिसंधान म्हणजे काय ? अभिजात अभिसंधान विषयक पॅव्हलौवच्या प्रयोगाचे वर्णन करा. अभिजात अभिसंधानाची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P165

[4001]-125

F.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT

**G-1 : Introduction to Gandhian Thought
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in **50 words. [10]**

- i) Briefly illustrate Gandhiji's idea of God.
- ii) For what reasons Gandhiji impressed by Jainism.
- iii) Explain Gandhiji's views on faith.
- iv) What is meant by basic education according to Gandhiji?

Q2) Write short notes on any four of the following in **100 words each. [20]**

- i) Purity of Means.
- ii) Anasaktiyoga.
- iii) Aims of Education.
- iv) Gandhiji --- a Satyagrahi.
- v) Idea of Sarvadharmasamabhava.
- vi) Gandhiji's idea of Inner-Voice.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following in **200 - 250** words each. **[30]**

- i) Explain Gandhiji's idea of Non-cooperation as a way of Satyagraha.
- ii) Explain briefly the Seven social sins described by Gandhiji.
- iii) Explain Gandhiji's views on traditional caste system.
- iv) 'Gandhiji is an active philosopher'--- Explain.
- v) Explain the impact of Ruskin on Gandhiji.

Q4) Answer any one of the following in **500** words. **[20]**

- i) Bringout the characteristics of Satyagrahi according to Gandhiji.
- ii) Explain and critically evaluate Gandhiji's doctrine of Survodaya.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P165

[4001]-125

F.Y. B.A.

गांधीवादी विचार

G-1 : गांधी विचारांची ओळख

मराठी रूपांतर (2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [10]

- i) गांधीजींची ईश्वरा विषयीची कल्पना थोडक्यात विशद करा.
- ii) कोणत्या कारणांसाठी गांधीजी जैन तत्त्वज्ञानाने प्रभावीत झाले आहेत.
- iii) गांधीजींचा श्रद्धेविषयीचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- iv) गांधीजींच्या मतानुसार मूलभूत शिक्षण म्हणजे काय ?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. [20]

- i) साधनशूचिता.
- ii) अनासक्तियोग.
- iii) शिक्षणाची ध्येय्ये.
- iv) गांधीजी---- एक सत्याग्रही.
- v) सर्वधर्मसमभाव ही कल्पना.
- vi) गांधीजींची 'आतला आवाज' ही कल्पना.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. [30]

- i) सत्याग्रहाचा एक मार्ग यादृष्टीने गांधीजींची असहकार ही कल्पना स्पष्ट करा.
- ii) गांधीजींच्या मतानुसार सात सामाजिक पापे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- iii) पारंपारीक जातीव्यवस्थेबद्दलचा गांधीजींचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- iv) “गांधीजी एक कृतिशिल तत्त्वचिंतक”--- स्पष्टीकरण करा.
- v) गांधीजींवरील रस्किन या विचारवंताचा प्रभाव स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- i) गांधीजींच्या मतानुसार सत्याग्रहीची वैशिष्ट्ये विशद करा.
- ii) गांधीजींचा सर्वोदय सिद्धांत स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 1

P166

[4001]-126

F.Y. B.A.

YOGA

G-1 : Yogvidya

(2008 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain any one from the following in **50** words. **[5]**

- i) Types of Asana.
- ii) Layayog

Q2) Write short notes (any two) . **[10]**

- i) Pavanmukttasana.
- ii) Pratyahar.
- iii) Dhyan.
- iv) Rechak and purak.

Q3) Answer any two question from the following in **200** to **250** words. **[15]**

- i) Explain 'Patanjal Yogsuttra' in detail.
- ii) Explain chittavritti and Measures of chittavrittinirodhana.
- iii) Discuss the Pranayama.

Q4) Attempt any one question in detail. **[10]**

- i) Explain historical nature of yogascience.
- ii) Explain swami swatmaramas 'Hattayog' in detail.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 1

P166

[4001]-126

F.Y. B.A. (प्रथम वर्ष कला)

G-1 : योगविद्या

(2008 पॅटर्न)

मराठी रूपांतर

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दांत स्पष्टीकरण द्या. [5]
i) आसनांचे प्रकार.
ii) लययोग.
- प्रश्न 2) टीपा द्या. (कोणत्याही दोन) [10]
i) पवनमूक्तासन.
ii) प्रत्याहार.
iii) ध्यान.
iv) रेचक आणि पूरक.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे 200 ते 250 शब्दांत उत्तर द्या. [15]
i) 'पातंजल योगसूत्र' सविस्तर स्पष्ट करा.
ii) चित्तवृत्ती आणि चित्तवृत्तीनिरोधाचे उपाय स्पष्ट करा.
iii) प्राणायामाची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. [10]
i) योगशास्त्राचे ऐतिहासिक स्वरूप स्पष्ट करा.
ii) स्वामी स्वात्मारामांचा 'हठयोग' सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P167

[4001] - 127

F.Y. B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

Maharashtra Culture (Upto 1818 A. D.)

(General Paper-1) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in **50** words each. (Any two) : **[10]**

- i) Define 'Culture'.
- ii) Gaongada.
- iii) Types of Caves.
- iv) Chakradharswami.

Q2) Write note on in **100** words each. (Any four) : **[20]**

- i) Yadav of Devgiri.
- ii) Baldic literature.
- iii) Position of Women in Shivaji period.
- iv) Agriculture in Maharashtra.
- v) Dutta Cult.
- vi) Festivals in Maharashtra.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 - 250 words each. (any three) : **[30]**

- i) Explain the contribution of the Satavahans in cultural history.
- ii) Take a review of the literature in Medieval Maharashtra.
- iii) Describe the caste system in Maharashtra culture.
- iv) Explain the arts in Medieval period.
- v) Describe the 'Vorkari Cult' in Maharashtra.

Q4) Answer the following questions in 500 words each. (any one) : **[20]**

- i) Describe the achievements of the Vakatakas in cultural history.
- ii) Discuss the 'architecture' in Medieval period.

Total No. of Questions : 4]
P167

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 127

F.Y. B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

Maharashtra Culture (Upto 1818 A. D.)

(General Paper-1)(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) 'संस्कृती' याची व्याख्या.
- ii) गावगाडा.
- iii) लेण्यांचे प्रकार.
- iv) चक्रधरस्वामी.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) देवगिरीचे यादव.
- ii) शाहिरी साहित्य.
- iii) शिवकालीन स्त्रीजीवन.
- iv) महाराष्ट्रातील शेती.
- v) दत्त संप्रदाय.
- vi) महाराष्ट्रातील सण.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 - 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) सांस्कृतिक इतिहासातील सातवाहनांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ii) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील साहित्याचा आढावा घ्या.
- iii) महाराष्ट्र संस्कृतीतील 'जातिव्यवस्था' वर्णन करा.
- iv) मध्ययुगीन काळातील 'कला' स्पष्ट करा.
- v) महाराष्ट्रातील 'वारकरी संप्रदाय' वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- i) सांस्कृतिक इतिहासातील वाकाटकांच्या कामगिरीचे वर्णन करा.
- ii) मध्ययुगीन काळातील स्थापत्यकलेची चर्चा करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P168

[4001] - 128

F.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

(G-1): Household and General Economics

(2008 Pattern) (1264)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Diagrams must be drawn wherever necessary.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following concepts in 50 words each. (Any two) : **[10]**

- i) Poverty.
- ii) Public Revenue.
- iii) Human Values.
- iv) Standard of living.

Q2) Write short notes in 100 words each. (Any four) : **[20]**

- i) Features of Economic Law.
- ii) Types of price elasticity of Demand.
- iii) Objectives of consumers movement.
- iv) Sources of Family Income.
- v) Importance of Decision making.
- vi) Problems in Home Management.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (any three) : [30]

- i) Explain the functions of commercial Banks.
- ii) Explain the Law of Demand with suitable example.
- iii) Explain the factors that affect the taxable capacity.
- iv) Explain the stages in Home Management.
- v) Explain the elements of interior and exterior home decoration.

Q4) Answer the following questions in 500 words each. (any one) : [20]

- i) Explain the Law of supply with suitable example.
- ii) Explain the process of Decision Making with suitable example.

Total No. of Questions : 4]
P168

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 128

F.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

(G-1): Household and General Economics

(2008 पॅटर्न) (1264)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील संकल्पनांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- i) गरीबी.
- ii) सार्वजनिक उत्पन्न.
- iii) मानवी मूल्य.
- iv) राहाणीमानाचा दर्जा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]

- i) आर्थिक नियमाची वैशिष्ट्ये.
- ii) मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार.
- iii) ग्राहक चळवळीचे उद्दिष्टे.
- iv) कौटुंबिक उत्पन्नाचे मार्ग.
- v) निर्णय प्रक्रियेचे महत्व.
- vi) गृह व्यवस्थापनातील समस्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]

- i) व्यापारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
- ii) मागणीचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.
- iii) करभार पात्रतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- iv) गृह व्यवस्थापनातील पायऱ्या स्पष्ट करा.
- v) अंतर्गत व बहिर्गत गृह सजावटीचे घटक स्पष्ट करा.

P.T.O.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) : [20]
- i) पुरवठ्याचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - ii) निर्णय प्रक्रिया सोदाहरण स्पष्ट करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P169

[4001]-129

F.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - G-1 : (A) War and Warfare

(2008 Pattern) (1274)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in **50** words each. (any two)

[10]

- i) Explain the meaning and concept of limited war.
- ii) State the strategy of Guerilla Warfare.
- iii) Give the objectives of Psychological Warfare.
- iv) State the importance of Economic Warfare.

Q2) Write short notes in **100** words each. (any four)

[20]

- i) Consequences of War.
- ii) Elements of Insurgency.
- iii) Modern War.
- iv) Counter Insurgency.
- v) Mao-zedong.
- vi) Objectives of chemical Warfare.

P.T.O.

Q3) Answer in **200** to **250** words each. (any three)

[30]

- i) Explain the nature of War.
- ii) Describe in brief the evolution of Conventional Warfare.
- iii) Give the characteristics of Guerilla Warfare.
- iv) Describe the effects of Nuclear War.
- v) State the nature of Biological Warfare.

Q4) Answer in **500** words each. (any one)

[20]

- i) What is Psychological warfare? Explain it's nature and means.
- ii) Describe in brief various types of chemical gas.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P169

[4001]-129

F.Y. B.A.

संरक्षण आणि सामरिक शास्त्र

D.S. - G-1 : (A) युद्ध आणि युद्धपद्धती (1274)

मराठी रूपांतर (2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) मर्यादीत युद्धाचा अर्थ व संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) गनिमी युद्ध पद्धतीचे धोरण सांगा.
- iii) मानसशास्त्रीय युद्धपद्धतीची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- iv) आर्थिक युद्धपद्धतीचे महत्व सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) युद्धाचे परिणाम.
- ii) विप्लवाचे घटक.
- iii) आधुनिक युद्ध.
- iv) प्रति विप्लव.
- v) माओ झेडाँग.
- vi) रासायनिक युद्धपद्धतीची उद्दिष्ट्ये.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) युद्धाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) पारंपारीक युद्धपद्धतीची उत्क्रांती विषद करा.
- iii) गनिमी युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- iv) आण्विक युद्धाच्या परिणामांचे वर्णन करा.
- v) जैविक युद्धपद्धतीचे स्वरूप सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [20]

- i) मानसशास्त्रीय युद्धपद्धती म्हणजे काय ? तिचे स्वरूप आणि साधने स्पष्ट करा.
- ii) रासायनिक गॅसच्या वेगवेगळ्या प्रकारांचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P169

[4001]-129

F.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - G-1 : (B) Defence Organisations of India

(2008 Pattern) (1274)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in **50** words each. (any two)

[10]

- i) State the role of CRPF.
- ii) What are the Limitations of Engineers.
- iii) State the Principles of Intelligence.
- iv) What is the role of Infantry.

Q2) Write short notes in **100** words each. (any four)

[20]

- i) Defence Organisation.
- ii) Ministry of Defence.
- iii) Counter-Intelligence.
- iv) ASC.
- v) Role of Navy.
- vi) Infantry Divisions.

P.T.O.

Q3) Answer in **200** to **250** words each. (any three)

[30]

- i) Explain the Principles of Defence Administration.
- ii) Explain with the help of chart the Organisation of Army Head-Quarters.
- iii) State the composition and Functions of the Defence committee of the cabinet.
- iv) What are the role and Limitations of Artillery?
- v) Trace the growth of Indian Navy since 1947.

Q4) Answer in **500** words each. (any one)

[20]

- i) What are the characteristics, role and Limitations of Armored corps?
- ii) State the characteristics, role and Limitations of Indian Air-Force.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P169

[4001]-129

F.Y. B.A.

संरक्षण व सामरिक शास्त्र

D.S. - G-1 : (B) भारताची संरक्षण संघटना (1274)

मराठी रूपांतर (2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) सी.आर.पी.एफ. ची कामे सांगा.
- ii) इंजिनियर्सच्या मर्यादा कोणत्या ?
- iii) शत्रुविषयक ज्ञानाची तत्त्वे सांगा.
- iv) पायदळाची कामे कोणती ?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) संरक्षण संघटना.
- ii) संरक्षण मंत्रालय.
- iii) प्रति शत्रुविषयक ज्ञान.
- iv) ए.एस.सी.
- v) नौदलाची कामे.
- vi) पायदळ डिव्हिजन.

P.T.O.

प्रश्न 3) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- i) संरक्षण प्रशासनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- ii) भूसेना प्रमुख कार्यालयाची संघटना आराखड्याच्या साहाय्याने स्पष्ट करा .
- iii) केंद्रीय मंत्रीमंडळाच्या संरक्षण समितीची रचना व कार्ये सांगा.
- iv) तोफखान्याची कामे आणि मर्यादा कोणत्या ?
- v) 1947 पासून भारतीय नौदलाच्या विकासाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- i) चिलखती दलाची वैशिष्ट्ये कामे व मर्यादा कोणत्या ?
- ii) भारतीय हवाईदलाची वैशिष्ट्ये कामे व मर्यादा सांगा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P169

[4001]-129

F.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - G-1 : (C) Military System of India.

(2008 Pattern) (Upto Revolt of 1857) (1274)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in **50** words each. (any two)

[10]

- i) Explain the British Strategy in battle of Plassey.
- ii) State Guru Govind singh's strategy of Sikh Militarism.
- iii) Explain the scope of Military History.
- iv) Describe the strategy of Panipat I.

Q2) Write short notes in **100** words each. (any four)

[20]

- i) Arms in vedic Period.
- ii) Turkish Strategy in battle of Somnath.
- iii) Military reforms of Balban.
- iv) Strategy of first Anglo-Sikh war.
- v) 'Alexander'.
- vi) Causes of decline of Sikh Militarism.

P.T.O.

Q3) Answer in **200** to **250** words each. (any three)

[30]

- i) Explain meaning and the various sources of Military History.
- ii) Describe the Maurian Military System.
- iii) Explain in brief the causes of failures of the Revolt of 1857
- iv) Explain in detail the battle of Jhulam.
- v) Describe the decline of Rajput.

Q4) Answer in **500** words each. (any one)

[20]

- i) Explain in detail the Shivaji's art of warfare.
- ii) Describe the Military system of Maharaja Ranjit Singh.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P169

[4001]-129

F.Y. B.A.

संरक्षण आणि सामरिक शास्त्र

D.S. - G-1 : (C) भारताची लष्करी व्यवस्था

(1857 च्या उठावापर्यंत) (1274)

मराठी रूपांतर (2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) प्लासीच्या लढाईतील ब्रिटीशांची युद्धनीति स्पष्ट करा.
- ii) शीख लष्करीकरणातील गुरु गोविंद सिंगांची युद्धनीति सांगा.
- iii) लष्करी इतिहासाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- iv) पानिपतच्या पहिल्या लढाईची युद्धनीति विषद करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) वैदिक काळातील शस्त्रास्त्रे.
- ii) सोमनाथच्या लढाईतील तुर्कांची युद्धनीति.
- iii) बलबनच्या लष्करी सुधारणा.
- iv) पहिल्या इंग्रज-शीख युद्धातील युद्धनीति.
- v) अलेक्झांडर.
- vi) शीख लष्करीकरणाच्या पतनाची कारणे.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) लष्करी इतिहासाचा अर्थ आणि विविध साधने स्पष्ट करा.
- ii) मौर्य लष्करी पद्धती सविस्तर विषद करा.
- iii) 1857 च्या उठावाच्या अपयशाची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
- iv) झेलमची लढाई सविस्तर स्पष्ट करा.
- v) राजपुतांचे पतन विषद करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [20]

- i) शिवाजीची युद्धकला सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) महाराजा रणजित सिंगाच्या लष्करी पद्धतीचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P170

[4001] - 130

F.Y. B.A.

SOCIAL WORK (General)

I - Social Reform Movements in India

II - Introduction to Social Welfare and Social Services

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) All questions are Compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two questions in 50 words each. **[10]**

- i) State the meaning of social work.
- ii) Explain Mahatma Phules' work.
- iii) Explain Swami Vivekanand's work.
- iv) Write a note on "Bhoodan Movement".

Q2) Answer any four questions in 100 words each. **[20]**

- i) Explain the contribution of mother Teresa for Indian people.
- ii) Explain the rights of weaker sections of the society.
- iii) Explain the thoughts and work done by Maharshi Dhondo Karve.
- iv) Explain the concept and programmes of social welfare.
- v) Highlight on the social reforms by Mahatma Gandhi.
- vi) Explain Anna Hajare's work.

P.T.O.

Q3) Answer any three questions in 200 - 250 words each. **[30]**

- i) Take a review of Ramkrishna Mission, Prarthana samaj and Arya Samaj.
- ii) Discuss the work done by Dr. Babasaheb Ambedkar for National reconstruction.
- iii) Discuss the work done by Mahatma Jotiba Phule and Savitribai Phule.
- iv) Write a detail note on "Gadage Maharaj Swachatta Abhiyan".
- v) Write an essay on The planned provisions for social services in India.

Q4) Answer any one question in 500 words. **[20]**

- i) Write an essay on "Pre-independence reform movements in India".
- ii) Write a detailed note on "Services for handicapped people."

Total No. of Questions : 4]
P170

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 130

F.Y. B.A.

SOCIAL WORK (General)

I - Social Reform Movements in India

II - Introduction to Social Welfare and Social Services

(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

प्रश्न 1) कोणत्याही दोन प्रश्नांची 50 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. [10]

- i) सामाजिक कार्य याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ii) महात्मा फुलेंचे कार्य विशद करा.
- iii) स्वामी विवेकानंदांनी केलेले कार्य विशद करा.
- iv) भूदान चळवळीवर टिपणी लिहा.

प्रश्न 2) कोणत्याही चार प्रश्नांची 100 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. [20]

- i) भारतातील लोकांसाठी मदर तेरेसांचे योगदान विशद करा.
- ii) समाजातील दुर्बल घटकांचे हक्क विशद करा.
- iii) महर्षी धोंडो कर्वे यांचे विचार आणि त्यांचे कार्य विशद करा.
- iv) समाज कल्याण याची संकल्पना आणि कार्यक्रम विशद करा.
- v) महात्मा गांधींनी केलेल्या सामाजिक सुधारणा यावर प्रकाश टाका.
- vi) आण्णा हजारे यांचे कार्य विशद करा.

P.T.O.

प्रश्न 3) कोणत्याही तीन प्रश्नांची 200 - 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. [30]

- i) रामकृष्ण मिशन, प्रार्थना समाज आणि आर्य समाज यांनी केलेल्या कार्याचा आढावा घ्या.
- ii) देशाच्या पूर्नबांधणीसाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी केलेल्या कार्याची चर्चा करा.
- iii) महात्मा ज्योतीबा फुले आणि सावित्रीबाई फुले यांनी केलेल्या कार्याची चर्चा करा.
- iv) “गाडगे महाराज स्वच्छता अभियान” यावर टिपणी लिहा.
- v) “भारतातील सामाजिक सेवांसाठी असलेल्या नियोजनबद्ध तरतुदी ” यावर निबंध लिहा.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नांचे 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा. [20]

- i) “भारतातील स्वतंत्र्यपूर्व काळातील सुधारणा चळवळी” यावर निबंध लिहा.
- ii) “अपंग व्यक्तींसाठी असलेल्या सेवा” यावर सविस्तर टिपणी लिहा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P172

[4001]-134

F.Y. B.A.

COMMERCE

G-1 : Organisation of Commerce

(2008 - Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words. (any two)

[10]

- i) Meaning of 'Barter System'.
- ii) Meaning of Water Transport.
- iii) What is 'Share Market'?
- iv) What is storage?

Q2) Answer the following questions in 100 words. (any four)

[20]

- i) Explain the features of Life-Insurance.
- ii) State the types of Buying.
- iii) Explain the scope of Commerce.
- iv) Explain the evolution of Money.
- v) Explain the elements of packaging.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 250 words . (any three)

[30]

- i) Explain the functions of Advertising.
- ii) Explain the Importance of Retailer.
- iii) Discuss- 'Evolution of Marketing'.
- iv) Explain the Importance and types of Internal Trade.
- v) Explain the Advantages of Air- Transport.

Q4) Answer the following questions in 500 words . (any one)

[20]

- i) Comment on -'selecting Advertising as a Career'.
- ii) Define- Branding, and Explain the benefits of Branding.
- iii) Define the term 'wholesale' and Explain its Importance.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P172

[4001]-134

F.Y. B.A.

COMMERCE

G-1 : वाणिज्य संघटन

(2008 पॅटर्न)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- i) वस्तूविनिमयाचा अर्थ.
- ii) जल-वाहतुकीचा अर्थ.
- iii) भाग-बाजार म्हणजे काय ?
- iv) 'संग्रहण' म्हणजे काय ?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) जीवन विम्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) खरेदीचे प्रकार सांगा.
- iii) वाणिज्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- iv) पैशाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- v) बांधणीची तत्त्वे स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- i) जाहिरातीची कार्ये स्पष्ट करा.
- ii) किरकोळ व्यापाऱ्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iii) 'विपणनाची उत्क्रांती' - चर्चा करा.
- iv) अंतर्गत व्यापाराचे महत्त्व आणि प्रकार स्पष्ट करा.
- v) 'हवाई-वाहतुकीचे' फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- i) 'जाहिरात एक कारकीर्द म्हणून निवड' - टीपणी करा.
- ii) चिन्हांकनाची व्याख्या सांगून चिन्हांकनाचे फायदे स्पष्ट करा.
- iii) 'घाऊक-व्यापार' संज्ञेची व्याख्या द्या. आणि घाऊक व्यापाराचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P173

[4001]-135

F.Y. B.A.

G-1 : EDUCATION

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers of the following questions in **50** words. (any two) **[10]**

- i) Explain the Social importance of Education.
- ii) Write the objectives of Preprimary Education.
- iii) Explain the concept and importance of Adult Education.
- iv) Write the limitations of Objective Observation Method.

Q2) Write the short notes in **100** words each. (any four) **[20]**

- i) Characteristics of Educational process.
- ii) Contribution of Tarabai Modak and Anutai Wagh in Primary Education.
- iii) Aims of Ancient Education.
- iv) Thoughts of Karmaveer Bhaurao Patil on Dignity of Labour.
- v) Importance of Environmental Education.
- vi) Role and functions of Mass Communication Media in Education.

P.T.O.

Q3) Write the answers of the following questions in **200 - 250** words each. (any three) **[30]**

- i) What is family? Explain the role and functions of family to Education.
- ii) What is Education? Explain the Individual importance of Education in detail.
- iii) Explain the Educational Philosophy and Functions of Maharshi Karve.
- iv) What is Educational Psychology? Explain it's Nature and Scope.
- v) What do you mean by Value Education? Explain the importance and necessity of Value Education.
- vi) What is Wastage in Primary Education? Write the causes and remedies to overcome them.

Q4) Write the answers of the following question in **500** words each. (any one) **[20]**

- i) What is Introspection Method? Explain it's Nature, Merits and Limitations.
- ii) Explain the Educational Philosophy and Functions of Mahatma Phule in detail.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P173

[4001]-135

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

G-1 : शिक्षणशास्त्र

(नवीन अभ्यासक्रम)

मराठी रूपांतर

(2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) शिक्षणाचे सामाजिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- ii) पूर्व प्राथमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
- iii) प्रौढशिक्षणाची संकल्पना व महत्त्व विशद करा.
- iv) वस्तूनिष्ठ निरीक्षण पद्धतीच्या मर्यादा लिहा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) शिक्षण प्रक्रियेची वैशिष्टे.
- ii) प्राथमिक शिक्षणातील ताराबाई मोडक आणि अनुताई वाघ यांचे योगदान.
- iii) प्राचीन शिक्षणाची ध्येये.
- iv) श्रमप्रतिष्ठेसंदर्भात कर्मवीर भाऊराव पाटीलांचे विचार.
- v) पर्यावरण शिक्षणाचे महत्त्व.
- vi) समूहसंपर्क माध्यमांची भूमिका व कार्य (शिक्षणातील).

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 ते 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) कुटुंबसंस्था म्हणजे काय ? कुटुंबसंस्थेची शिक्षणविषयक भूमिका व कार्य स्पष्ट करा.
- ii) शिक्षण म्हणजे काय ? शिक्षणाचे वैयक्तिक महत्त्व सविस्तर विशद करा.
- iii) महर्षी कर्वे यांचे शैक्षणिक तत्त्वज्ञान व कार्य स्पष्ट करा.
- iv) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? त्यांचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- v) मूल्यशिक्षण म्हणजे काय ? मूल्यशिक्षणाची आवश्यकता व महत्त्व विशद करा.
- vi) प्राथमिक शिक्षणातील गळती म्हणजे काय ? गळतीची कारणे सांगूण उपाय लिहा.

प्रश्न 4) खालील एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- i) आत्मनिरीक्षण पद्धती म्हणजे काय ? या पद्धतीचे स्वरूप, गुण व मर्यादा स्पष्ट करा.
- ii) महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक तत्त्वज्ञान व कार्य सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P176

[4001] - 137

F.Y. B.A.

PHYSICAL EDUCATION

(THEORY) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) All questions are Compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw a neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following in 50 words. (Any two) :

[10]

- i) Explain in detail the throwing events of Athletics.
- ii) Write down the basic skills required for Volley ball.
- iii) Write the importance of Yoga in physical education.
- iv) Describe the batting skill in Cricket.

Q2) Answer the following in 100 words. (Any four) :

[20]

- i) Give the meanings of the physical education and Explain how it is useful in our life.
- ii) Give the importance of physical education in national integration.
- iii) Describe Paschimottanasan and Padmasan in brief.
- iv) Describe mental health.
- v) Describe the fouls in Kho-Kho.
- vi) Draw a diagram of Hand ball ground with measurement.

P.T.O.

Q3) Answer in following in 200 - 250 words. (Any three) : **[30]**

- i) Draw shotput Circle and explain its fouls.
- ii) Give aim's, objective and scope of physical education.
- iii) Why physical fitness is important through out the life explain.
- iv) Define the first Aid and give why it is important.

Q4) Answer in 500 words. (Any one) : **[20]**

- i) Give the details and description of Kho - Kho game with figure.
- ii) Describe Badminton court with measurement and explain skills, rules and fouls ?

Total No. of Questions : 4]
P176

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 137

F.Y. B.A.

शारीरिक शिक्षण
(THEORY) (2008 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकुण गुण : 80

- सूचना: - 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- अॅथलॅटिक्स खेळातील फेकीच्या बाबी स्पष्ट करा ?
- व्हॉलीबॉल खेळातील मूलभूत कौशल्याचे वर्णन करा ?
- शारीरिक शिक्षणातील योगाचे महत्व स्पष्ट करा ?
- क्रिकेट खेळातील फलंदाजीचे कौशल्य स्पष्ट करा ?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार): [20]

- शारीरिक शिक्षणाचा अर्थ सांगून त्याचे व्यक्तिगत जीवनातील महत्व स्पष्ट करा ?
- राष्ट्रीय एकात्मतेतील - शारीरिक शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा ?
- पश्चीमोत्तानासन व पद्मासन या आसनांची थोडक्यात माहिती लिहा ?
- मानसिक आरोग्य म्हणजे काय ? थोडक्यात लिहा ?
- खो खो या खेळामधील प्रमादांचे वर्णन करा ?
- हॅडबॉल ग्राउंडची मोजमापासह आकृती काढा ?

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 - 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- गोळाफेकचे वर्तुळ काढून त्यातील प्रमादांचे वर्णन करा ?
- शारीरिक शिक्षणातील ध्येय, उद्दिष्टे व व्याप्ती स्पष्ट करा ?
- आयुष्यभरासाठी शारीरिक तंदुरूस्तीचे महत्व सांगा ?
- प्रथमोपचार म्हणजे काय ? त्याचे महत्व स्पष्ट करा ?

P.T.O.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची सुमारे 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) : [20]

- i) खो खो खेळाची पूर्ण माहिती आकृतीसह स्पष्ट करा ?
- ii) बॅडमींटन खेळाच्या मैदानाची मोजमापासह आकृती काढून त्यातील कौशल्ये, नियम व प्रमादांचे वर्णन करा ?

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 3

P178

[4001]-140

F.Y. B.A.

LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING

**G-1 : Introduction to Logic and Principles of Reasoning
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain briefly any two of the following : **[10]**

- i) Constituents of an argument.
- ii) Conversion.
- iii) Logical Operators/Connectives.
- iv) Direct Deductive Proof.

Q2) Write short notes on any four of the following : **[20]**

- i) Dilemma.
- ii) Fallacy of Composition.
- iii) Distribution of terms in 'A' and 'I' propositions.
- iv) Truth and Validity.
- v) Rules of Replacement. (any four)
- vi) Immediate Inference.

Q3) Answer any three of the following : **[30]**

- i) Convert and obvert the following propositions:
 - a) All books are useful.
 - b) Some boys are clever.
 - c) Some teachers are not Indians.
 - d) No mother is cruel.
 - e) Not all boys are clever.

P.T.O.

- ii) Why the middle term must be distributed at least in one Premiss of a valid Categorical syllogism? Explain with suitable examples.
- iii) Determine whether the following statement -forms are tautologous, contradictory or contingent, with the help of truth table method (any four) :
- $(\sim M \supset \sim N) \equiv (M \vee \sim N)$
 - $(p \vee q) \supset \sim(\sim p \cdot \sim q)$
 - $(A \vee A) \supset (A \cdot A)$
 - $(M \supset N) \supset (N \supset O)$
 - $D \equiv \sim \sim \sim D$
- iv) Give direct deductive proof of any two of the following arguments:
- $\sim(C \cdot D) \supset \sim(A \vee B)$
 - $\sim C / \therefore \sim A$
 - $A \supset B$
 - $C \supset \sim B / \therefore A \supset \sim C$
 - $(L \supset M) \cdot (N \supset M)$
 - $L \vee N / \therefore M$
 - $A \supset B$
 - $B \vee C$
 - $(C \cdot \sim A) \supset (D \cdot \sim A)$
 - $\sim B / \therefore D$
- v) Symbolize the following propositions using the symbols given in bracket:
- Though he studied well, he failed. (S, F)
 - It rained well this year and crops were also good but the prices were high. (R, C.P)
 - He will go to Bombay or Pune. (B, P)
 - If the middle term is distributed then and then only the syllogism is valid. (M, S).
 - It is true that the question-paper is not easy. (E)

Q4) Answer any one of the following :

[20]

- i) Explain fully the nature and subject-matter of Logic.
- ii) Demonstrate the invalidity of any four of the following arguments:

$$\begin{array}{l} \text{a) } \sim A \vee (\sim B \supset C) \\ \sim (D \cdot E) \supset \sim C \\ \sim D \\ \hline \therefore \sim E \supset \sim A \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{d) } \sim Q \supset \sim P \\ \sim \sim R \supset \sim Q \\ \sim R \\ \hline \therefore P \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{b) } E \supset \sim F \\ (G \cdot H) \vee (E \vee F) \\ \sim G \supset \sim H \\ \hline \therefore G \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{e) } M \supset (N \vee O) \\ N \supset (P \vee Q) \\ Q \supset R \\ \sim (R \vee P) \\ \hline \therefore \sim M \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{c) } \sim(\sim L \cdot \sim M) \\ N \vee \sim M \\ \hline \therefore \sim N \supset O \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{f) } \sim A \supset D \\ \sim D \cdot R \\ \hline \therefore \sim (A \cdot S) \vee T \end{array}$$

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 3

P178

[4001]-140

F.Y. B.A.

LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING

G-1 : Introduction to Logic and Principles of Reasoning

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दोन थोडक्यात स्पष्ट करा.

[10]

- i) युक्तिवादाचे घटक
- ii) परिवर्तन
- iii) तार्किक संयोज के
- iv) प्रत्यक्ष नैगमनिक सिद्धता

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारावर संक्षिप्त टीपा लिहा.

[20]

- i) उभयापत्ती
- ii) समूहाभास/सामूहीकरण तर्कदोष
- iii) 'A' आणि 'I' या विधानातील पदांची व्याप्ती
- iv) सत्यता आणि वैधता
- v) सममूल्यतेचे नियम (कोणतेही चार)
- vi) अव्यवहित अनुमान

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[30]

- i) खालील विधानांचे परिवर्तन व प्रतिवर्तन करा :-
- सर्व पुस्तके उपयुक्त आहेत/असतात
 - काही मुले हुशार असतात
 - काही शिक्षक भारतीय नाहीत
 - एकही माता क्रूर नसते
 - सर्वच मुले हुशार नसतात
- ii) निरुपाधिक संविधानाच्या निदान एका विधानात तरी मध्यम पद वितरित/व्याप्त असले पाहिजे, ते का ते योग्य उदाहरणांच्या आधारे स्पष्ट करा.
- iii) सत्यता कोष्टक निर्णय पद्धतीच्या आधारे खालील विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्यासत्य आहेत ते ठरवा. (कोणतेही चार)
- $(\sim M \supset \sim N) \equiv (M \vee \sim N)$
 - $(p \vee q) \supset \sim(\sim p \cdot \sim q)$
 - $(A \vee A) \supset (A \cdot A)$
 - $(M \supset N) \supset (N \supset O)$
 - $D \equiv \sim \sim \sim D$
- iv) खालीलपैकी कोणत्याही दोन युक्तिवादांची प्रत्यक्ष नैगमनिक सिद्धता द्या.
- A) $\sim(C \cdot D) \supset \sim(A \vee B)$
B) $\sim C / \therefore \sim A$
 - A) $A \supset B$
B) $C \supset \sim B / \therefore A \supset \sim C$
 - A) $(L \supset M) \cdot (N \supset M)$
B) $L \vee N / \therefore M$
 - A) $A \supset B$
B) $B \vee C$
C) $(C \cdot \sim A) \supset (D \cdot \sim A)$
D) $\sim B / \therefore D$

- v) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा उपयोग करून खालील विधाने चिन्हांकित करा.
- a) जरी त्याने चांगला अभ्यास केला होता तरी तो नापास झाला. (S, F)
- b) यावर्षी पाऊस चांगला झाला आणि पिकेही चांगली होती तथापि किंमती जास्त होत्या. (R, C, P)
- c) तो बॉम्बेला जाईल किंवा पुण्याला. (B, P)
- d) मध्यम पद व्याप्त असेल तर व तरच संविधान वैध असते. (M, S).
- e) हे खरे आहे की प्रश्नपत्रिका सोपी नाही. (E)

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[20]

- i) तर्कशास्त्राचे स्वरूप व अभ्यासविषय सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) खालीलपैकी कोणत्याही चार युक्तिवादांची अवैधता दाखवून द्या.

$$\begin{array}{l} \text{a)} \quad \sim A \vee (\sim B \supset C) \\ \quad \sim (D \cdot E) \supset \sim C \\ \quad \sim D \\ \hline \therefore \sim E \supset \sim A \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{d)} \quad \sim Q \supset \sim P \\ \quad \sim \sim R \supset \sim Q \\ \quad \sim R \\ \hline \therefore P \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{b)} \quad E \supset \sim F \\ \quad (G \cdot H) \vee (E \vee F) \\ \quad \sim G \supset \sim H \\ \hline \therefore G \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{e)} \quad M \supset (N \vee O) \\ \quad N \supset (P \vee Q) \\ \quad Q \supset R \\ \quad \sim (R \vee P) \\ \hline \therefore \sim M \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{c)} \quad \sim(\sim L \cdot \sim M) \\ \quad N \vee \sim M \\ \hline \therefore \sim N \supset O \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{f)} \quad \sim A \supset D \\ \quad \sim D \cdot R \\ \hline \therefore \sim (A \cdot S) \vee T \end{array}$$

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P179

[4001]-141

F.Y. B.A.

SOCIOLOGY

G-1 : Introduction to Sociology

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain any two of the following concepts in maximum **50** words each : **[10]**

- i) Subject matter of Sociology.
- ii) Types of culture.
- iii) Social Mobility.
- iv) Modernization.

Q2) Write short notes on any four of the following in maximum **100** words each : **[20]**

- i) Information Society.
- ii) Meaning and definition of Social institution.
- iii) Agencies of Socialization.
- iv) Meaning of Social Stratification.
- v) Structural Pre-conditions of Social movement.
- vi) Cultural factor of Social change.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following in maximum 250 words each: [30]

- i) Discuss the importance of Sociology.
- ii) Explain the characteristics of Society.
- iii) Describe the informal means of social control.
- iv) Explain the characteristics of caste.
- v) Define Globalization, Discuss the characteristics of globalization.

Q4) Answer any one of the following in maximum 500 words each : [20]

- i) Define social group. Explain the types of social group.
- ii) Define social movement. Examine the emergence and phases of Dalit and womens movement.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P179

[4001]-141

F.Y. B.A.

SOCIOLOGY

G-1 : Introduction to Sociology

(2008 पॅटर्न)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन संकल्पना प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत स्पष्ट करा. [10]

- i) समाजशास्त्राचा अभ्यासविषय.
- ii) संस्कृतीचे प्रकार.
- iii) सामाजिक गतिशिलता.
- iv) आधुनिकीकरण.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारावर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा. [20]

- i) माहितीचे समाज.
- ii) सामाजिक संस्थांचा अर्थ आणि व्याख्या.
- iii) सामाजिकरणांची सांधने.
- iv) सामाजिक स्तरीकरणाचा अर्थ.
- v) सामाजिक चळवळीच्या संरचनात्मक पूर्व अटी.
- vi) सामाजिक परिवर्तनाचे सांस्कृतिक घटक.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. [30]

- i) समाजशास्त्राच्या महत्वाची चर्चा करा.
- ii) समाजांच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- iii) सामाजिक नियंत्रणाच्या अनौपचारिक साधनांची चर्चा करा.
- iv) जातीच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- v) जागतिकीकरणाची व्याख्या लिहा, व वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा. [20]

- i) सामाजिक समूहांची व्याख्या लिहा व सामाजिक समूहांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) सामाजिक चळवळीची व्याख्या लिहा व महिला आणि दलित चळवळीच्या उदयाचे आणि टप्प्यांचे परिक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P180

[4001] - 142

F.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

G-1: Outline of Prehistory, Protohistory and Early History

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) **[10]**

- i) State the difference between the 'Prehistory' and 'History'.
- ii) Define Heritage.
- iii) Write the extent of Persian empire.
- iv) State the importance of Kalinga War.

Q2) Write short notes in 100 words each. (any four) **[20]**

- i) Epigraphy, as a source of Ancient Indian History.
- ii) The important definitions of History.
- iii) Salient features of the town - planning of Harappan Civilization.
- iv) Jorwe culture.
- v) Philosophy of Bhagwan Mahavira.
- vi) Achievements of Chandragupta II.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 250 words each. (any three) **[30]**

- i) State the salient features of the Paleolithic Age.
- ii) Take a review of the early Vedic Literature.
- iii) Write the main effects of the Persian contact with India.
- iv) Write the achievements of Kushana King Kanishka.
- v) What do you know about the Rashtrakutas ?

Q4) Answer the following question in 500 words. (any one) **[20]**

- i) Describe the salient features of Neolithic Age.
- ii) Write an essay on the 'History of Wakatakas'.

Total No. of Questions : 4]
P180

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 142

F.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY
G-1: Outline of Prehistory, Protohistory and Early History
(2008 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- i) 'प्रागितिहास' आणि 'इतिहास' यांमधील फरक सांगा.
- ii) 'वारसा' याची व्याख्या करा.
- iii) पर्शियन साम्राज्याची व्याप्ती लिहा.
- iv) कलिंगच्या युद्धाचे महत्त्व सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]

- i) प्राचीन भारतीय इतिहासाचे साधन पुराभिलेखशास्त्र.
- ii) इतिहासाच्या महत्त्वाच्या व्याख्या.
- iii) हडप्पा संस्कृतीच्या नगररचनेची ठळक वैशिष्ट्ये.
- iv) जोर्वे संस्कृती.
- v) भगवान महावीर यांचे तत्त्वज्ञान.
- vi) चन्द्रगुप्त दुसरा, याची कामगिरी.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]

- i) पुराश्म युगाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- ii) पूर्व वैदीक वाङ्मयाचा आढावा द्या.
- iii) भारताबरोबरच्या पर्शियनांच्या सॅपकांचे प्रमुख परिणाम लिहा.
- iv) कुषाण राजा कनिष्क याची कामगिरी लिहा.
- v) राष्ट्रकूटांविषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. (कोणत्याही एक) : [20]

- i) नवाश्मयुगाची ठळक वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
- ii) 'वाकाटकांचा इतिहास' यावर निबंध लिहा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P182

[4001]-146

F.Y. B.A.

PHILOSOPHY

G-1 : Introduction to Philosophy

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in **50** words each. **[10]**

- i) Explain the concepts of preyas and shreyas.
- ii) Describe the method of dialogue.
- iii) What is the distinction between business and profession?
- iv) Explain Charvaka's concept of soul.

Q2) Write short notes on any four of the following in **100** words each. **[20]**

- i) Aristotle's fourfold scheme of causation.
- ii) Deterrent theory of punishment.
- iii) Distinction between intrinsic and extrinsic value.
- iv) Concept of Runa and its classification.
- v) Aesthetics as a branch of philosophy.
- vi) Materialism of Democritus.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions in **200 - 250** words each. **[30]**

- i) What according to Russell is the value of philosophy?
- ii) Bring out the distinction between positive and negative freedom.
- iii) Explain Descartes's method of doubt.
- iv) Discuss the doctrine of Purushartha.
- v) Explain the four Noble Truths according to Buddhism.

Q4) Answer any one of the following question in **500** words. **[20]**

- i) Discuss the law of karma in detail.
- ii) State and explain Hume's views on causation.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P182

[4001]-146

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

PHILOSOPHY

(तत्त्वज्ञान)

G-1 : Introduction to Philosophy

मराठी रूपांतर (2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [10]

- i) प्रेयस आणि श्रेयस या संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) संवाद पद्धतीचे वर्णन करा.
- iii) धंदा आणि व्यवसाय यांत काय फरक आहे ?
- iv) चार्वाकांची आत्मा ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. [20]

- i) अॅरिस्टॉटलची कारणचतुष्टीय योजना.
- ii) शिक्षेची प्रतिबंध उपपत्ती.
- iii) अंतर्गत आणि बहिर्गत मूल्यांमधील भेद.
- iv) ऋण संकल्पना आणि तिचे वर्गीकरण.
- v) तत्त्वज्ञानाची शाखा म्हणून सौंदर्यमीमांसा.
- vi) डेमोक्रीटसचा जडवाद.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 - 250 शब्दांत लिहा. [30]

- i) रसेलच्या मतानुसार तत्त्वज्ञानाचे मूल्य काय आहे ?
- ii) सकारात्मक आणि नकारात्मक स्वातंत्र्यातील फरक विशद करा.
- iii) देकार्तची संशय पद्धती स्पष्ट करा.
- iv) पुरुषार्थ सिद्धांताची चर्चा करा.
- v) बौद्धदर्शनातील चार आर्यसत्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- i) कर्मसिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.
- ii) ह्युमचे कारणतेवरील विचार सांगा आणि स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P184

[4001] - 148

F.Y. B.A.

FOUNDATION COURSE (Restructuring)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks : 80

Instructions :

- 1) All questions are Compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the following concepts in 50 words each. (any two) **[10]**

- i) Religion.
- ii) Self-Employment.
- iii) Nation.
- iv) Privatization.

Q2) Write the following short notes in 100 words each. (any four) : **[20]**

- i) Science.
- ii) Food Problem.
- iii) Superstitions.
- iv) Rule of Law.
- v) Global Warming.
- vi) Equality.

Q3) Write the answers of the following questions in 200 to 250 words each. (any three) : **[30]**

- i) Write the characteristics of Indian culture.
- ii) State the causes of growing population in India.
- iii) Write the Demerits of cast system in India.
- iv) State the types of Democracy.
- v) Write the effects of science and technology on Education and Employment.

P.T.O.

Q4) Write the answer any one of the following question in 500 words. [20]

- i) State the Importance of Indian Agriculture in Indian Economy and write the causes of low productivity of Indian Agriculture.
- ii) What is society, and explain the characteristics of Indian society.

Total No. of Questions : 4]
P184

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 148

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

पायाभुत अभ्यासक्रम (नविन अभ्यासक्रम)

(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना: -
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढील संकल्पना 50 शब्दात स्पष्ट करा. (फक्त दोन) [10]

- i) धर्म.
- ii) स्वयं रोजगार.
- iii) राष्ट्र.
- iv) खाजगीकरण.

प्रश्न 2) पुढील टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (फक्त चार) [20]

- i) विज्ञान.
- ii) अन्नसमस्या.
- iii) अंधश्रद्धा.
- iv) कायद्याचे अधिराज्य.
- v) जागतिक तापमान वाढ.
- vi) समता.

P.T.O.

प्रश्न 3) पुढील प्रश्नांची उत्तर 200 ते 250 शब्दात लिहा. (फक्त तीन) [30]

- i) भारतीय संस्कृतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ii) भारतातील वाढत्या लोकसंख्येची कारणे सांगा.
- iii) भारतातील जातीप्रथेचे दोष लिहा.
- iv) लोकशाहीचे प्रकार सांगा.
- v) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचे शिक्षण आणि रोजगारावरील परिणाम लिहा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. [20]

- i) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे महत्व सांगून भारतीय शेतीच्या अल्प उत्पादकतेची कारणे लिहा.
- ii) समाज म्हणजे काय ? व भारतीय समाजाची वैशिष्ट्ये विषद करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P185

[4001]-149

F.Y. B.A.

NATIONAL SERVICE SCHEME

G-1 : Social Service and Youth

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Answer to the following questions in 50 words each. (any two) **[10]**

- i) State the concept of over Population.
- ii) Explain the concept of Social Problem.
- iii) State the collection of Information.
- iv) State the Role of Social Organisations to Modernization.

Q2) Write short notes in 100 words each. (any four) **[20]**

- i) Social Works.
- ii) Programme officer.
- iii) Illiteracy.
- iv) Regular activities.
- v) Village adoption Programme.
- vi) Group leader.

P.T.O.

Q3) Answer to the following questions in 200 - 250 words each. (any two) [30]

- i) State the inter-relationship between Education and Social Service.
- ii) Explain the Colleges campus activities of N.S.S.
- iii) Explain the "Social institution to solving the Social Problems".
- iv) Explain the Methods of collecting Information.

Q4) Answer to the following questions in 500 words each. (any one) [20]

- i) Explain the History and Philosophy of Social Works in India.
- ii) What is Meant by Design of Survey? Analysis of collecting data. And Preparation of survey report. Discuss. its.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P185

[4001]-149

F.Y. B.A.

राष्ट्रीय सेवा योजना

G-1 : समाज सेवा आणि तरुण

(2008 पॅटर्न)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) अतिरिक्त लोकसंख्येची संकल्पना सांगा.
- ii) सामाजिक समस्येची संकल्पना विशद करा.
- iii) माहितीचे संकलन स्पष्ट करा.
- iv) आधुनिकीकरणातील सामाजिक संघटनांची भूमिका मांडा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) सामाजिक कार्ये.
- ii) कार्यक्रम आधिकारी.
- iii) निरक्षरता.
- iv) नियमित कार्यक्रम.
- v) दत्तक गाव कार्यक्रम.
- vi) गट प्रमुख.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [30]

- i) शिक्षण आणि समाजसेवा यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
- ii) रा. से. योजनेच्या महाविद्यालय परिसरातील कार्यक्रम विशद करा.
- iii) “सामाजिक समस्याच्या निराकरणातील सामाजिक संस्था” स्पष्ट करा.
- iv) माहिती संकलनाच्या पद्धती विशद करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]

- i) भारतातील सामाजिक कार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान विशद करा.
- ii) सर्वेक्षण आराखडा म्हणजे काय ? संकलित माहितीचे विश्लेषण आणि सर्वेक्षण अहवालाची पूर्ण तयारी याची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 6]
P187

[Total No. of Pages : 2

[4001] - 153

प्रथम वर्ष साहित्य (F.Y. B.A.)

प्रयोजनमूलक हिंदी : (वोकेशनल)

(Functional Hindi : Vocational)

1924 : प्रश्नपत्र : 1 (नया पाठ्यक्रम) (2008 पॅटर्न)

(हिंदी भाषा : विविध रूप, राजभाषा हिंदी तथा व्याकरण)

समय : 3 घंटे]

[कुल अंक : 80

- सूचनाएँ -
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
 - 3) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए हिंदी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : - [5]

- 1) Director
- 2) Table.
- 3) Assistant.
- 4) Minimum.
- 5) Secret.
- 6) Charges.
- 7) Class - room.

आ) निम्नलिखित हिंदी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए अंग्रेजी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : - [5]

- 1) तापमान
- 2) स्रोत
- 3) निदेश
- 4) अधिशेष
- 5) तुलनपत्र
- 6) एकमुश्त
- 7) आर्थिक

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : - [10]

- क) संविधान अनुच्छेद 343
- ख) संपर्क भाषा
- ग) हिंदी दिन।

P.T.O.

प्रश्न 3) प्रयोजनमूलक हिंदी के विविध रूपों की जानकारी दीजिए। [12]

अथवा

प्रयोजनमूलक हिंदी के अध्ययन का क्या महत्व है ?

विभाग - 'ब'

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए :- [15]

- घ) आवेदनपत्र कितने भागों में बाँटा जाता है ?
- च) छुट्टियों के प्रकारों के नाम लिखिए।
- छ) 'कंप्यूटर का कार्यक्षेत्र व्यापक है' - सोदाहरण समझाइए।
- ज) हिंदी में मानक वर्तनी की आवश्यकता क्यों है ?
- झ) संयुक्त 'र' के रूप कौन कौन - से हैं ?

प्रश्न 5) त) निम्नलिखित गद्यांश का हिंदी में अनुवाद कीजिए :- [7]

आम्ही प्राणिसंग्रहालयात जाऊन पोहचलो. ती वेळ सर्व प्राण्यांच्या भोजनाची होती. इंग्रजांनी संग्रहालयातल्या प्राण्यांना देखील जेवताना ब्रिटिश शिष्टाचार शिकविले आहेत की काय, ते पहाण्याची उत्सुकता होतीच. मागल्या दोन पायांवर नॅपकिन ठेवून सिंहमहाराज टोमॅटो सूप भुरकीत आहेत. गजराज सोंडेने क्रीम क्रॅकर मोडत आहेत, कोल्हा आपले एग अँड बेकन खाऊन उंटाच्या पावावर डोळा ठेवून आहे. लांडगा कॉफीची वाट पहात आहे. अस्वल चिरूट ओढत 'लंडन टाइम्स' उघडून बसला आहे आणि अस्वलीणकाकू पर्समधून छोटा आरसा आणि लिपस्टिक बाहेर काढत आहेत. पण प्राणिसृष्टी इंग्रजी शिष्टाचारांच्या तडाख्यातून सुटलेली दिसली.

थ) अपने शहर के नगराध्यक्ष के नाम 'गंदगी की शिकायत' विषय पर पत्र लिखिए। [8]

प्रश्न 6) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए :- [18]

- द) आवेदन पत्र का मुख्य भाग,
- ध) आवेदन पत्र में संलग्न का महत्त्व,
- न) मानक हिंदी वर्णमाला,
- य) अनुस्वार - चिह्न,
- र) केंद्रीय संचालन इकाई।

ॐ ॐ ॐ

P145**[4001]-103****F.Y. B.A.****FRENCH (ADVANCED)****(New Course) (2010 Onwards)***Time : 3 Hours]**[Total Marks : 80***Q1) Traduisez en anglais.****(10)**

Pour les vacances d'été ou d'hiver, pour les longs week-ends, les Français prennent leurs voitures, se précipitent à la gare ou dans les aéroports pour quitter les villes, Paris en particulier. A la radio, on donne des conseils aux automobilistes sur l'heure la plus favorable aux départs, si l'on veut éviter les embouteillages sur les routes.

La destination la plus naturelle d'hiver est la montagne : à Noël ou pendant les vacances de février, une semaine de ski dans les montagnes blanches de neige est le rêve de beaucoup de Français. En juillet, et surtout en août, plus de 35 millions de Français partent en vacances (40% ne partent pas). L'été, on va plutôt chercher le soleil et la mer sur les côtes de la Méditerranée ou de l'Atlantique.

Q2) Compréhension.**(10)**

La France a la réputation d'être un paradis pour les travailleurs qui, apparemment, y travaillent moins que dans d'autres pays. Les Français ont aussi la réputation de ne pas aimer le travail, de ne penser qu'aux vacances etc. Ces jugements sont sévères et probablement injustes, il est préférable de dire que la plupart des Français sont fortement attachés à leur vie en dehors du quotidien professionnel et qu'en France la législation du temps de travail est très règlementée : 35 heures de travail par semaine, 5 semaines de congés payés par an, 11 jours fériés, congés de maternité pour les femmes (16 semaines, dont 6 avant l'accouchement), congés de paternité pour les hommes (2 semaines).

Questions :

- a) Quelle est la réputation des Français vis-à-vis le travail ?
- b) Pourquoi considère-t-on que la France est un paradis pour les travailleurs ?

Dites 'vrai' ou 'faux'

- c) Les Français pensent tout le temps à prendre des vacances.
- d) La durée des congés de paternité est plus longue que les congés de maternité.
- e) Les Français sont plus attachés à leur travail qu'à leur vie personnelle.

Q3) A) Répondez aux questions (3 au choix).**(12)**

- a) Que représente la formule "3 A" pour les Français ?
- b) Quelles sont les raisons pour le changement dans les habitudes des Français en matière de loisirs ?
- c) Pourquoi mange-t-on traditionnellement des crêpes avec une pièce de monnaie dans la main ?
- d) Décrivez une fête française.
- e) Quelles sont les différentes activités qu'on peut faire dans un café typique en France ?

P.T.O.

- f) La scène de famille décrite par Victor Hugo dans le poème, 'Elle avait pris ce pli', décrivez cette scène.

B) Choisissez UN des sujets ci-dessous. (10)

- a) Faites un portrait de Mondo : son apparence, sa façon de saluer les passants.
- b) Dans le poème « la Cigale et la Fourmi », le poète La Fontaine nous apprend qu'il faut penser à l'avenir. Commentez.
- c) Paul ne se sent pas bien. Il va chez le médecin. Le médecin lui pose des questions sur la santé. Ecrivez le dialogue. (6 à 8 répliques.)

Q4A) Que dit-on dans les situations suivantes ? (8)

- i) Un touriste qui veut visiter la région.
- ii) Le médecin veut examiner le malade.
- iii) Un touriste américain qui veut changer de l'argent dans une banque à Paris.
- iv) Vous n'êtes pas en bonne santé.

B) Dites 'Vrai' ou 'Faux' (3)

- i) Les jeunes français de moins de 25 ans n'aiment pas voyager à l'étranger.
- ii) Les Français ont 5 semaines de vacances par an.
- iii) La France est la première destination touristique du monde.
- iv) Le 1er mai est une fête religieuse.
- v) La Fourmi représente une personne qui travaille beaucoup.
- vi) Mondo était un enfant plaisant et souriant malgré sa solitude et sa pauvreté.

Q5A. Récrivez les phrases en commençant avec 'Il faut' ou 'Je veux' et faites les changements nécessaires. (3)

- i) Fais vite ton travail !
- ii) Vous devriez prendre des vacances.
- iii) Ils doivent partir de bonne heure pour éviter les embouteillages.

B) Mettez les verbes au temps du passé qui conviennent. (3)

La semaine dernière, ma sœur et moi, nous (partir) en voyage au sud de l'Inde. Nous (réserver) des places à l'avance, mais quand nous (s'installer) dans le compartiment, le contrôleur nous (dire) que les places (être réservé) au nom d'autres personnes. Heureusement, ces gens-là ne (venir) pas !

C) Mettez au passif. (3)

- i) Le Père Noël apporte les cadeaux.
- ii) Lang, l'ancien ministre de la culture a instauré la fête

de la musique en 1982.

iii) Les enfants avaient déjà préparé le repas quand leur mère est rentrée.

D) Complétez les phrases en utilisant le conditionnel. (3)

- i) Si nous avions du temps, nous (faire) la tour du monde.
- ii) Mes amis disaient qu'ils (aller) à la piscine après les cours.
- iii) Si tu venais avec moi, nous (visiter) le musée dans l'après-midi.

E) Complétez le dialogue avec des formules de négation. (rien, plus, jamais, nulle part, etc.) (3)

A : Tu pars pour les vacances ?

B : Non, cette année je ne vais _____.

A : Alors, tu suis les cours de yoga ?

B. Non, j'ai mal au dos, je ne fais _____ de yoga.

A : Tu es allé voir un médecin ?

B : Je ne vais _____ chez le médecin. J'ai horreur des hôpitaux.

F) Donnez le contraire : (3)

La haine ; ordinaire ; début.

G) Complétez les phrases en utilisant le futur/futur antérieure. (3)

- i) Quand tu auras fini ton travail, nous (aller) au restaurant.
- ii) Dès que vous (arriver) à Paris, vous devrez contacter le directeur.
- iii) Aussitôt qu'il aura reçu la lettre, il vous (répondre).

H) Remplacez les mots soulignés par des pronoms. : (3)

i) Nous voyagerons avec nos amies françaises.

ii) Qu'est-ce que tu as dit à ta mère ?

iii) Aimes-tu les glaces ?

I) Remplacez les mots soulignés par des adverbes. : (3)

i) Il conduit avec prudence.

ii) Elle explique avec patience.

iii) Elle s'habille avec élégance.

P145

[4001]-103

F.Y. B.A.

FRENCH (ADVANCED)

(Old Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 80

Question 1)

A) Traduisez en anglais

[10]

Il y a un an, le tremblement de terre faisait de la destruction à Haïti. Anthony, 10 ans, et Leila, 8 ans, racontent l'évènement pour notre journal. Après avoir passé huit mois en France, ils sont retournés vivre à Port-au-Prince. Ils expliquent la catastrophe d'une manière vivide.

Anthony était au bureau de son papa, Leila était à la maison avec sa maman lorsque la terre a tremblé le mardi 12 janvier 2010 à Haïti. "On croyait que c'était un gros camion qui passait", ont-ils déclaré. "Partout, on voyait la destruction; on entendait des cris des femmes, et memes des enfants. C'était une très grande perte!

Question 2) A) Répondez aux questions suivantes. (3 au choix)

[15]

- 1) Pourquoi pensez-vous que Mme Jeanne est surnommé « le dragon ».
- 2) Comment a-t-on fêté l'anniversaire de M. Boquillon ?
- 3) Quels services Thérèse rendait-elle à Jean-Louis Paresi ?
- 4) Comment l'accident est-il arrivé sur la ligne de SNCF dans le Rapide de Nice ?
- 5) Décrivez la vie de Mistigris à Ménilmontant ?

B) Choisissez **UN** des sujets ci-dessous

[10]

P.T.O.

- 1) Mme Lavigne écrit une lettre à Mme Bergeret.
Elle décrit la fin de l'histoire de Putois. Ecrivez la lettre.

OU

Vous êtes témoin (witness) au rencontre entre le poète
et l'aveugle. Vous écrivez une lettre à votre ami en décrivant
ce qui s'est passé près du vieux pont.

C) Dites autrement [4]

- a) pension
- b) être au régime.
- c) siffler comme un oiseau
- d) le bachot

D) Dégagez le sentiment exprimé [4]

- a) « Un peu de poisson, mon oncle ? C'est léger, cela ne peut pas vous faire mal »
- b) « Comme c'est long, ce voyage »
- c) « J'aime bien sa manière de lever ses yeux jaunes pour dire merci »
- d) « L'état devrait nourrir ces gens-la »

E) Dites vrai ou faux [4]

- 1) Mme Landry n'aimait pas les chats.
- 2) Le lycée Lavoisier avait une grande réputation.
- 3) Alain est venu à Azy-sur mer chez son oncle.
- 4) Mme Bergeret manquait un peu de fermeté.

Question 3)

A) a) Trouvez les adverbes ; régulier, bon. [8]
b) Trouvez les noms : chaud, faible.
c) Formez les adjectifs : mal, maladie.
d) Trouvez les verbes : la parole, boisson.

B) Remplacez par les pronoms convenables [4]

- a) Elles veulent faire les courses.
- b) Il va au théâtre avec son oncle et sa tante.
- c) Elle a acheté une jupe noire.
- d) Nous venons de Mumbai.

C) Mettez les verbes selon les indications données [8]

- a) Il descend à 8 heures. (Trouvez la question).

- b) Elles (se habiller- Passé Composé) vite.
- c) On (arranger.- Imparfait) les chaises pour la soirée.
- d) (Aller)-y ! N'ayez pas peur !
- e) Si vous n'étudiez pas, vous (échouer- conditionnel) dans l'examen
- f) Avec les lunettes, vous voyez ____ (meilleur / mieux)
- g) Tu n'as pas cours demain, ne (se lever) pas tôt !
- h) Elle voit le film en ____ (lire) le roman. (Participe présent.)

D) Mettez au subjonctif [4]

- 1) Je veux que tu (aller) à la salle de gym.
- 2) Il est nécessaire que les étudiantes (avoir) un peu de temps libre.
- 3) Je désire que tu (mettre) tes valises dans la voiture.
- 4) Je suis désolé qu'elle ne (pouvoir) pas venir avec nous.

E) Mettez au passif [4]

- a) On va construire cette maison.
- b) Les touristes visitent la France.
- c) Elle rangeait les fleurs.
- d) les étudiants enverront les courriels.

F) Faites selon les indications [5]

- 1) Parlez-leur ! (Négatif)
- 2) _____ est votre nom, s'il vous plait? (Adjectif interrogatif)
- 3) Donnez le contraire : agréable
- 4) Mon ami va arriver chez moi. (Pluriel)
- 5) Voilà l'écrivain ____ le roman est devenu célèbre.
(Pronom relatif)

P146

[4001]-104

F.Y. B.A.

GERMAN (Basic)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 80

Frage 1. Übersetzen Sie die folgenden Texte ins Englische oder Marathi!

A) (05)

Tipps für Mutter mit kleinen Kindern.

7.00 - Morgens ist der Stress am größten. Der Mann muss zur Arbeit, die Kinder in die Schule. Jeder will ins Bad und zur Toilette.

Tipp: Beginnen Sie den Tag eine halbe Stunde früher, auch wenn jede Minute im Bett für Sie wichtig ist. Ein ruhiger Start ist ein Gewinn für den ganzen Tag.

8.30 - Der Mann und die größeren Kinder sind weg. Also Zeit für die Hausarbeit. Aber das kleine Kind will mit Mama mitspielen.

Tipp: Kleine Kinder helfen gerne bei der Arbeit. Wenn sie auch etwas mitmachen, macht nichts.

B) (05)

Wir wohnen in Frankfurt, in Bockenheim. Unsere Wohnung ist nicht schlecht. Sie hat vier Zimmer, eine Küche, ein Bad und eine Gästetoilette. Sie liegt sehr günstig. Leider ist die Wohnung sehr laut und sie hat keinen Balkon. Wir bezahlen 865 Euro kalt. Ein Haus mit Garten ist unser Traum. Es gibt aber leider nur wenige Häuser und die sind teuer.

C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (nur 4) (08)

- 1) In two weeks Ishan will have his own flat.
- 2) Manali is in the hospital.
- 3) My washing machine is out of order.
- 4) Do you help your mother?
- 5) She has to ring up her father.
- 6) This cheese is tasty.

Frage 2. Beantworten Sie die folgenden Fragen ! (nur 8) (08)

- 1) Was haben Ihre Eltern Ihnen zum Geburtstag geschenkt?
- 2) Was kann man mit einem Handy machen ?
- 3) Welches Fernsehprogramm sehen Sie gern? Wann ist es?
- 4) Ihr Freund macht eine Reise nach Himalaya. Was soll er mitnehmen?
- 5) Was kann man auf einer Bank machen?
- 6) Nennen Sie zwei Nachbarländer von der Bundesrepublik Deutschland!
- 7) Was machen Sie in Ihrer Freizeit?
- 8) Welche Sprachen spricht man in der Schweiz?
- 9) Nennen Sie zwei Wahrzeichen Deutschlands.
- 10) Wohin möchten Sie gern in den Ferien fahren?

P.T.O.

Frage 3. Grammatik (40)

A) Ergänzen Sie das richtige Verb! (nur 4) (04)

(beantworten, geben, fahren, anrufen, dürfen, aufmachen)

- 1) Er _____ alle Fragen richtig.
2. Bitte _____ Sie die Tür _____!
3. Mein Bruder _____ immer sehr schnell.
4. Kinder, ihr _____ noch nicht alleine ins Kino gehen.
5. Mohan, _____ mir bitte dein Heft!

B) Ergänzen Sie die Personalpronomen! (nur 4) (04)

- 1) Mein Computer ist kaputt. _____ funktioniert nicht.
- 2) Morgen habt _____ Prüfung. Ich wünsche _____ ‚Alles gute‘.
- 3) Mein Freund kommt aus Deutschland. Ich treffe _____ morgen.
- 4) Klara, kommst _____ ins Kino mit?
- 5) Die Tasche ist sehr gut. Ich möchte _____ kaufen.

C) Ergänzen Sie die Possessivpronomen! (nur 4) (04)

- 1) Alex kommt nicht zum Unterricht. _____ Kopf tut weh.
- 2) Heute Abend treffe ich _____ Freunde.
- 3) Mona schenkt _____ Bruder ein Buch.
- 4) Wann beginnt _____ Prüfung, Paul?
- 5) Eva kann nicht fotografieren. _____ Kamera funktioniert nicht.

D) Ergänzen Sie die Modalverben! (nur 4) (04)

- 1) Meine Großmutter ist krank. Ich _____ sie besuchen.
- 2) Was _____ du alles mit 100 € machen?
- 3) Ihr habt morgen Prüfung. Ihr _____ studieren.
- 4) Kelvin ist krank. Der Arzt sagt, er _____ zu Hause bleiben.
- 5) Die Studenten _____ im Unterricht nicht miteinander sprechen.

E) Bilden Sie Perfekt! (nur 4) (04)

(spielen, einladen, fahren, warten, schreiben, helfen, besuchen)

- 1) Ich _____ meinen Großeltern einen Brief _____.
- 2) Der Tourist _____ der alten Dame _____.
- 3) Die Kinder _____ den ganzen Sonntag _____.
- 4) Wir _____ am Wochenende nach Lonavala _____.
- 5) Ich _____ auch meine Lehrerin zur Party _____.

F) Ergänzen Sie die Präpositionen! (nur 4) (04)

(nach, mit, durch, auf, am, an,)

- 1) Die Bücher liegen _____ dem Schreibtisch.
2. Das Familienfoto hängt _____ der Wand.
3. Wir fliegen _____ Australien.
4. Ich suche ein Zimmer _____ einem großen Balkon.

5) Wir besuchen euch _____ Sonntag.

G) Ergänzen Sie! (nur 4)

(04)

[und, aber, oder, sondern, denn]

- 1) Er hat einen Apfelkuchen _____ einen Kaffee bestellt.
- 2) Möchtest du mitkommen _____ bleibst du lieber zu Hause?
- 3) Er arbeitet sehr fleißig _____ verdient nur wenig.
- 4) Er kommt nicht zur Schule, _____ er ist krank.
- 5) Sie will ins Kino gehen _____ sie hat kein Geld.

H) Bilden Sie Sätze! (nur 4)

(04)

- 1) Sie, bitte, zumachen, die Tür!
- 2) Maya, haben, gegeben, eine Kamera, ihrem Vater.
- 3) müssen, Frau Bauer, früh, jeden Tag, aufstehen.
- 4) den Kuli, geben, du, mir, bitte!
- 5) sein, sehr spät, ihr, gekommen.

I) Bilden Sie Fragen! (nur 4)

(04)

- 1) Er heißt Suneet.
- 2) Der Unterricht begann um 10 Uhr.
- 3) Ich fahre mit dem Bus zur Uni.
- 4) Sie trägt eine blaue Bluse.
- 5) Nein, unser Deutschbuch heißt nicht ‚Moment Mal‘.

J) Was passt? (nur 4)

(04)

- 1) Tee : Tasse – Saft : _____
- 2) Zeitung : lesen – Radio : _____
- 3) Deutschland : Berlin – Österreich : _____
- 4) Reis : kochen – Kuchen : _____
- 5) wir : unser – ihr : _____

Frage 4. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen!

(08)

Viele Schüler und Schülerinnen in Deutschland arbeiten nach der Schule und verdienen Geld. Das ist ihr Taschengeld.

Gunilla, 15 Jahre, sagt, „ ich arbeite abends und am Wochenende als Babysitter. Ich mache das seit drei Jahren. Die Arbeit gefällt mir. Ich bekomme 10 Euro pro Stunde. Die Kinder gehen ins Bett. Dann sitze ich im Wohnzimmer und mache meine Hausaufgaben. „ Gunilla hat keinen Vater. Deshalb muss sie arbeiten und ihrer Familie helfen. Am Wochenende ist sie manchmal frei, dann geht sie ins Kino oder sieht fern.

A) Beantworten Sie die Fragen!

(04)

1. Wann und warum arbeiten viele Schüler in Deutschland?
2. Was macht Gunilla am Wochenende?

B) Richtig oder falsch!

(02)

1. Gunilla kümmert sich um die Kinder.
2. Sie macht diese Arbeit nicht gern.

C) Suchen Sie das richtige Wort aus dem Text! (02)

1. _____ heisst Samstag und Sonntag.
2. Man macht die _____ zu Hause nach der Schule.

Frage 5. Schreiben Sie einen Aufsatz über eins der folgenden Themen (06)

- 1) Meine Stadt
- 2) Mein Alltag
- 3) Das Wochenende

P146**[4001]-104****F.Y. B.A.****GERMAN (Advanced)
(2008 Pattern)****Time : 3 Hours]****[Total Marks : 80****Frage 1. Übersetzen Sie die folgenden Texte! (20)****A) (06)**

Mit 10,1 Millionen Quadratkilometern ist Europa der zweitkleinste Erdteil. Die Einwohnerzahl der Europäischen Union vor dem Beitritt 2004 von 10 neuen Ländern war 375 Millionen. Durch die Erweiterung verlagern sich die Außengrenzen der EU nach Osten. Aus europäischer Sicht gelten das römische Reich, die Entwicklung der Demokratie, der Humanismus sowie die Ideen der Aufklärung als Meilensteine der europäischen Geschichte.

B) (06)

Leipzig ist eine Messestadt mit Tradition. Viele berühmte Leute lebten in Leipzig. Der Dichter Johann Wolfgang von Goethe war hier Student. Heute ist Leipzig eine moderne Großstadt mit Industrie, Handel und viel Kultur. An der Universität studieren Studenten aus der ganzen Welt. In Leipzig gibt es für jeden Besucher etwas. Das Stadtzentrum mit schönen alten Häusern, Geschäften und Restaurants lädt zum Bummeln ein. Bücherfreunde kommen jedes Jahr im März zur Buchmesse. Auch der Leipziger Hauptbahnhof mit vielen Geschäften zählt zu den schönsten in Europa.

C) Übersetzen Sie vier der folgenden Sätze! (08)

1. You can either write a letter or an email.
2. Earlier almost half of the households consisted of more than five persons.
3. Nobody wants to give up the comfort and the high standard of living at home.
4. Skiing and mountaineering are the favorite sports of Germans.
5. Excuse me, I want to open a saving account.
6. Some Germans prefer to bake their own bread at home.

Frage 2. Beantworten Sie die folgenden Fragen (nur sieben) (14)

1. Wie feiern Sie den Muttertag?
2. Welche Werte sind für die Jugendlichen am wichtigsten?
3. Möchten Sie gern ausziehen? Warum?
4. Nennen Sie vier beliebteste Soprtarten der Deuschen!
5. Wie hat Europa seinen Namen bekommen?
6. Nennen Sie zwei Ziele der EU!
7. Was wissen Sie über die Stadt Frankfurt?

P.T.O.

8. Was kann man in einer Bank machen?
9. Wie kam Barbara Böhme auf die Idee der ‚Trouble Shooters‘?
10. Möchten Sie gern in einer Großfamilie wohnen? Begründen Sie Ihre Meinung!

Frage 3. Lesen Sie den folgenden text und beantworten Sie die darauf folgenden Fragen! (10)

Dumm gelaufen!

Eines Tages war ich mit meinem Freund Darek verabredet. Ich fuhr zu ihm, klingelte, doch er war nicht da. Nach einiger Zeit rief ich ihn mit dem Handy an und er versprach, gleich zu kommen. Ich war ein bisschen böse, weil er mich so lange warten ließ. Deshalb beschloss ich ihm einen kleinen Streich zu spielen. Ich versteckte mich hinter der Tür und wartete auf Darek. Die Tür ging auf. Ich sprang hervor und rief „Buh!!!“ Ich hatte Pech. Es war nicht Darek sondern seine Mutter, die sich fürchterlich erschrocken hat. Ich entschuldigte mich sofort und erklärte ihr, dass ich das eigentlich für Darek vorbereitet hatte. In diesem Moment kam Darek und sah, dass ich mit seiner Mutter lachte. Wir erzählten ihm die Geschichte und er hat sie später allen unseren Freunden erzählt.

Albert Barun, 13, München

A) Beantworten Sie die folgenden Fragen! (03)

1. Warum versteckte sich Albert hinter der Tür?
2. Warum hat die Mutter von Darek einen Schock?
3. Was heisst „dumm gelaufen“?

B) Welche Antwort passt? (02)

1. Einen Streich spielen heisst,
 - a) ein Musikinstrument spielen
 - b) mit jdm. etwas Lustiges machen, um einfach Spaß zu haben.
 - c) ein Versteckspiel spielen
2. Ich hatte Pech
 - a) Ich hatte kein Glück.
 - b) Ich hatte kein Geld.
 - c) Ich hatte keine Zeit.

C) Richtig oder Falsch ? (03)

1. Albert kam spät zu Darek.
2. Die Mutter hatte Angst, wenn sie rein kam.
3. Darcks Mutter hat Albert geschimpft.

D) Suchen Sie Gegenteile aus dem Text! (nur 2) (02)

1. glücklich x
2. weinen x
3. früh x

Frage 4. Grammatik (30)

A) Bilden Sie Perfekt! (nur 5) (04)

1. Der Dieb sieht den Polizisten kommen.
2. Ich konnte sehr gut malen.
3. Sie lässt den Hund immer los.
4. Die Lehrerin lässt mich alles wieder schreiben.
5. Früher durfte man hier parken.

B) Setzen Sie die folgenden Verben in Präteritum ein!(nur 4)
(pflücken, wissen, zerstören, fahren, bestehen) (04)

1. Früher _____ die Familie aus fünf oder sechs Personen.
2. Die Mädchen _____ schöne Blumen im Garten.
3. Die Hotels, Skipisten und Straßen _____ die Schönheit der Alpen.
4. Wir _____ nur bis Hamburg.
5. Es gibt heute keinen Unterricht. _____ du das nicht?

C) Ergänzen Sie die Adjektivendungen! (06)

Einmal war ich bei einem sehr gut _____ Freund von mir in seinem Studentenheim. Das war ein zwar klein _____ aber gemütlich _____ Zimmer. Die Küche war aber ziemlich groß _____. Da wollten wir etwas Lecker _____ kochen. Wir kauften frisch _____ Kartoffeln und machten einen schön _____ Kartoffelsalat und kauften auch frisch _____ Brot dazu. Hmmm! das toll _____ Menü, kann ich nie vergessen!

D) Verbinden Sie die Sätze anhand der folgenden Konjunktionen!(nur 5) (05)
(entweder-oder, weder-noch, einerseits-andererseits, nicht nur- sondern auch, sowohl-als auch, zwar-aber)

1. Der Film ist lang. Er ist interessant.
2. Du brauchst einen Schirm. Du brauchst einen Regenmantel.
3. Die Häuser sind alt. Sie sind sehr schön.
4. Sie ist gut in der Schule. Sie ist gut im Sport.
5. Die Kleider in diesem Geschäft sind preiswert. Sie sind auch modisch.
6. Das Radfahren ist gesund. Es ist auch billig.

E) Bilden Sie Sätze mit den Verben mit festen Präpositionen! (nur 5) (05)

1. denken
2. sich kümmern
3. Angst haben
4. sich freuen
5. staunen
6. sprechen
7. danken

F) Bilden Sie Passiv! (nur 5)

(05)

1. Zuerst wäscht man die Orangen.
2. Ich habe den Brief eingeworfen.
3. Man renoviert das ganze College.
4. Sie haben das Paket nach Kanada geschickt.
5. Man tanzt in der Dicko.
6. Man hat meiner Geldbeutel gestohlen.

G) Bilden Sie Nomen! (nur 5)

(05)

1. wandern: 2. laufen: 3. selbstständig: 4. beschreiben: 5. bilden:
6. sehen: 7. anfangen: 8. arm:

Frage 5. Ergänzen Sie den Dialog!

(06)

Kunde: Guten Tag

Verkäufer: Guten tag, _____?

Kunde: _____

Verkäufer: Aha, hier bitte, zwei Flaschen Milch, Brot und sechs Eier.

Kunde: _____?

Verkäufer: Tut mir leid, wir haben kein Olivenöl heute. _____

Kunde: ok, dann nehme ich das Sonnenblumenöl.

Verkäufer: _____?

Kunde: Ja, wie viel macht das zusammen?

Verkäufer: 38.76 Euro bitte! _____?

Kunde: Nein, danke! ich habe meine Einkaufstasche dabei.

Verkäufer: Auf Wiedersehen!

P149

[4001]-107

F.Y. B.A.

URDU (General - I)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 80

- Instructions : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

20 سوال نمبر ۱ درج ذیل اشعار کی تشریح کیجیے۔ (کوئی دس)

- (۱) زندگی مضمحل ہے تیری شوخی تحریر میں
تاب گویائی سے جنبش ہے لبِ زہور میں
- (۲) آہ! بہ دستِ جفا جو اے گلِ رنگیں نہیں
کس طرح تجھ کو بہ سمجھاؤں کہ میں تلکچیں نہیں
- (۳) ایک جلوہ تھا کلیم طور سینا کیلئے
تو تجلی ہے سراپا چشمِ بینا کیلئے
- (۴) میری قدرت میں جو ہوتا تو نہ اختر بننا
قعر دریا میں چمکنا ہوا گوہر بننا
- (۵) تجھے نظارے کا مثلِ کلیم سودا تھا
اویس طاقتِ دیدار کو ترستا تھا
- (۶) کبھی میں ذوقِ تکلم میں طور برہنچا
چھپایا نورِ ازل زیرِ آستین میں نے
- (۷) سنگِ تربت ہے مرا گرویدہٴ تقریر دیکھو
چشمِ بالہن سے ذرا اس لوح کی تحریر دیکھو
- (۸) زمیں کا تھا دھجوا کہ میں آسماں ہوں
معاں کہہ رہا تھا کہ میں لامعاں ہوں

(۹) جا بسا مغرب میں آخر اے مکان تیرا مکیں
آہ مشرق کی پسند آئی نہ اُس کو سرزمین

(۱۵) خوشا وہ وقت کہ یثرب مقام تھا اس کا
خوشا وہ دور کہ دیرار عام تھا اس کا

سوال نمبر ۲ جوابات لکھیے۔ (کوئی دو) 10

- (۱) علامہ اقبال کی خصوصیات بانگِ درا کے تناظر میں بیان کیجئے۔
- (۲) نظم 'صبح کا ستارہ' کا مرکزی خیال قلمبند کیجئے۔
- (۳) علامہ اقبال کی نظم 'عقل و دل' پر تبصرہ کیجئے۔
- (۴) سلاست، روانی، تشبیہ، استعارہ، اقبال کے کلام کی خوبیاں
ہیں، وضاحت کیجئے۔

سوال نمبر ۳ (الف) مندرجہ ذیل افسانوں میں سے کسی ایک پر نقد و تبصرہ کیجئے۔ 10

(۱) معصوم بچہ (۲) نئی بیوی

(ب) درج ذیل کا فنی تجزیہ تحریر کیجئے۔ (کوئی ایک) 10

(۱) ہاسٹل میں پڑھنا (۲) سینما کا عشق

سوال نمبر ۴ (الف) درج ذیل سوالات کے جوابات تحریر کیجئے۔ (کوئی ایک) 15

- (۱) بانگِ درا کے حصہ سوم کی خصوصیات تحریر کیجئے۔
- (۲) اقبال کی حیات شخصیت اور کارنامے بیان کیجئے۔

(ب) کسی ایک پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔ 15

(۱) یطرس بحیثیت ہزارہ نگار

(۲) منشی پریم چند بحیثیت افسانہ نگار

P-156

[4001]-116

F.Y. B.A.

ARABIC (Gen - I)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 80

1. Translate into Eng/Urdu/Marathi

any two of the following: 20

(أ) رَشِدًا يَذْهَبُ إِلَى الْجَنِينَةِ وَيَنْظُرُ
إِلَى الزُّهْرَةِ وَيُفْرِحُ بِمَا سَاجِدٌ يَذْهَبُ
إِلَى الْمِيْدَانِ وَيَلْعَبُ بِاللُّرَّةِ - سَعَادٌ تَخْرُجُ
إِلَى الْفِنَاءِ وَتَجْلِسُ فِي ظِلِّ الشَّجَرَةِ وَكُفْرَجُ -
أَنَا أَجْلِسُ عَلَى حَاقِنَةِ الْبِرْكَةِ وَالنُّظْرُ إِلَى
السَّمَلِيِّ - وَأُفْرَجُ بِهِ السَّمَلِيُّ لِيَسْبَحَ
فِي الْمَاءِ - سَعَادٌ تَنْظُرُ إِلَيْهِ وَتَفْرَحُ -
خَالِدٌ يَخْرُجُ مِنَ الْبَيْتِ وَيَحْضُرُ فِي الْفَصْلِ
وَيَنْظُرُ إِلَى الْكِتَابِ - سَلْمَى لَقْرَجٌ مِنَ الصَّلَاةِ
وَتَذْهَبُ إِلَى حُجْرَةِ النَّوْمِ - أَنْتِ يَا
سَعَادُ لَقْرَجَتَيْنِ مِنَ الْقِرَاءَةِ وَتَذْهَبِينَ
إِلَى الْمَطْبَخِ -

(ب) حَامِدٌ يَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ صَبَاحًا وَيَفْتَحُ

الدُّكَّانَ وَيَجْلِسُ فِي الدُّكَّانِ إِلَى الْعِشَاءِ
وَيَرْجِعُ إِلَى الْبَيْتِ لَيْلاً - مَا جِدَ يَذْهَبُ
إِلَى الْمَسْجِدِ وَيَذْكُرُ اللَّيْلَةَ وَيَعْبُدُ فِيهَا
اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ - أَنَا أُرَكِّبُ الدَّرَجَةَ وَأَذْهَبُ
إِلَى الْجَنِينَةِ مَسَاءً - أَتُرَكُّ الدَّرَجَةَ عِنْدَ
الشَّجَرَةِ وَأَسْبِغُ فِي الْبِرْكَةِ وَأَفْرَحُ - أَنْتَ
تَدْخُلُ الْفَصْلَةَ الْآنَ وَلَقَنْتَهُ الْكِتَابَ وَلَقْرَأَهُ
الدَّرْسَ وَتَكْتَبُ الْإِمْلَاءَ وَتَسْمَعُ كَلَامَ الْأَسْتَاذِ -
سَلِمَى تَدْخُلُ السَّطِيحَ وَلَقَنْتَهُ الْإِنَاءَ وَتَطْبِخُ

الطَّعَامَ -

(ج) سَعَادُ تَذْهَبُ إِلَى مَدْرَسَةِ الْبَنَاتِ
وَلَقْرَأَ الْأَرْدُوِيَّةَ وَالْعَرَبِيَّةَ وَالْقُرْآنَ
وَالْحَدِيثَ وَتَكْتَبُ الدَّرْسَ - أَنَا أَقْرَأُ
الْجَرِيدَةَ وَأَنْتَ إِقْرَأِ الْكِتَابَ - الْبُسْتَانِ
وَأَقِفْ أَمَامَ الْبِرْكَةِ - هُوَ يَقْطِفُ الْوَرْدَ
أَنْتَ يَا حَامِدُ إِذْهَبِ إِلَى الشَّجَرَةِ وَأَقْطِفِ
الزَّهْرَةَ - لَعَالَهُ يَا حَامِدُ مَعْنَا افْتَحِ الْكِرَاسَةَ
وَأَخِذِ الْقَلَمَ وَكْتُبِ الدَّرْسَ لَعَالَى يَا سَعَادُ

ههنا - افنتحي المطبخ وخذى الأناقة والمبخرى
الكثافة - لقتل يا راشد - ادخل المنزل
واجلس على الكرسي -

2.(A) Translate into "English" any Five of
the following sentences: 10

- ① المدرس الجديد رجل طويل -
- ② البيت الصغير لأعباء في الحدائق الجميلة
- ③ الأستاذ الجديد بعيد من بيت صديقي -
- ④ الولد الصغير شقي ولكن ذكي -
- ⑤ الرجل المريض ذهب إلى عيادة قريته -
- ⑥ تلك السيارة جميلة -
- ⑦ هذه المدرسة جيدة -

(B) Translate into "Arabic" any Five of the
following sentences: 10

- 1) The chair is comfortable.
- 2) The boy is bright.
- 3) This school is good.
- 4) That car is beautiful.
- 5) The teacher is busy.
- 6) The student is going to the school.
- 7) The girl is sitting on the chair.

3. Define and illustrate any two of the following:
10 ① حُرُوفُ الْعَبَاءِ ② اجزاء كلمة ③ الضمائر

4 (A) Write in detail any two of the following:

20

① الشعر الجاهلي ② حضرت حسان ③ المظلمات

(B) Summarise any two of the following:

10

① سَاءَ سَيْرِنَا عِثْمَانُ
② اجزاء الخياطة
③ مَرْسُ الْفَرَاشَةِ

P143

[4001] - 101

F.Y. B.A.

COMPULSORY ENGLISH

Text Prescribed : REFLECTIONS - I

Ed. by P.Bhaskaran Nair, Geetha Rajeevan &

G. Radhakrishna Pillai

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two of the following : **[16]**

- a) Why did Sigaev decide to buy the net before he walked out of the shop?
- b) Do you think the poet approves of rituals and blind worship in the poem 'Leave this Chanting and Singing and Telling of Beads'.
- c) Bring out the significance of the title 'The Second Crucifixion'.
- d) Write a short note on the theme of the poem 'Mirror'.

Q2) Attempt any four of the following : **[16]**

- a) Do you think Nicola and Jacopo had ambitions about their own lives? What gives you the idea?
- b) Describe the scene of destruction caused by the tsunami.
- c) Write a note on the theme of the poem 'The Affliction of Margaret'.
- d) Do you think Uncle Podger is a pompous person. Why?
- e) What are the seven stages of life, according to Shakespeare?
- f) When did the Quick Man start suspecting the conjurer?
- g) Consider 'Gather ye Rosebuds while ye may' as a metaphorical poem.

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following : **[16]**

- a) Attempt writing a description of what life would be like when India becomes superpower. Use the structure would in your writing.
- b) You want to join Army and your mother is against it. Develop a conversation between you and your mother.
- c) Describe in your own words the inaugural ceremony of ICC World Cup 2011.
- d) Write a short paragraph on any memorable day of your life.

Q4) Attempt any eight of the following : **[16]**

- a) Give synonyms of the following words :
 - i) Student.
 - ii) Nation.
- b) Give antonyms of the following words :
 - i) Wise.
 - ii) Poor.
- c) Choose correct alternative and rewrite the following :
 - i) The restaurant.....early. So try to get there before eight. (fill out/fill up).
 - ii) The bowler.....the umpire. (looked at/looked into).
- d) Form one word each using the following suffixes :
 - i)ly.
 - ii)ness.
- e) Make adjectives :
 - i) Beauty.
 - ii) Wisdom.
- f) Use the following words in a sentence each :
 - i) Suddenly.
 - ii) Business.
- g) Give one word substitute for the following :
 - i) A fruit without seed.
 - ii) An expert in science.

- h) Give full forms of the following acronyms :
- i) ST.
 - ii) SBI.
- i) Give short forms of the following :
- i) Maharashtra State Electricity Board.
 - ii) Secondary School Certificate.
- j) Give noun forms of the following words :
- i) To direct.
 - ii) To compute.
- k) Use the following phrases in your own sentences :
- i) To keep up.
 - ii) To carry on.

Q5) Do as directed (any eight) :

[16]

- a) Write a sentence that begins with 'I would.....'.
- b) They made him Chairman. (Change the voice).
- c) There is.....university in the city. (use appropriate article).
- d) Mahatma Gandhi was a nationalist. (Add a question tag).
- e) His uncle died.....malaria. (Use appropriate preposition).
- f) 'That was his dying wish' Mountbatten told the leader. (Rewrite the sentence using comma).
- g) The boy is writing a.....(Use appropriate word).
- h) Will you open the door? (Make imperative sentence).
- i) He worked.....(Use suitable adverb).
- j) elizabeth come here said mr smith (Punctuate the sentence).
- k) I will write a letter to the company. (Rewrite the sentence using 'be going to').
- l) I need to set/make a **goal**. (Use appropriate verb)

P148

[4001] - 106

F.Y. B.A.

GUJARATI (Gen.)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

- પ્રશ્ન-૧ નીચેનામાંથી કોઈપણ એક વિષય પર મિલંધ લખો [16]
- (૧) ગ્રીક્મનો મધ્યાહ્ન (૨) જૂનું ઘર બદલાવું
(૩) ભારતની વ્યવસ્થા અને તેનો ઉર્જા (૪) પ્રાચીન ગૌરવ
- પ્રશ્ન-૨ કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સંપિસ્તર ઉત્તર લખો [16]
- (૧) સરસ્વતીચંદ્રમાં વ્યક્તિલોક, કુટુંબલોક, શબ્દલોક અને સર્વલોક નું અનુચિત મિત્ર હોવું આલેખ્યું છે તે દર્શાવો
(૨) "સરસ્વતીચંદ્ર" પ્રેમકથા નિમિત્તે સંસ્કૃતિકથા છે." આ વિધાનનું સમર્થન કરો
- પ્રશ્ન-૩ કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સંપિસ્તર ઉત્તર લખો. [16]
- (૧) "પ્રાચીનગાના કાવ્યો ચિંતનથી સભર છે." વિધાન ઉદાહરણ આપી વર્ણવો
(૨) "ઉમાશંકરમાં પ્રાચીન સમાજને સજીવન કરવાની શક્તિ શ્લોક છે." વિધાન સમજાવો
- પ્રશ્ન-૪ (અ) દ્વંદ્વનોંધ લખો; (કોઈપણ એક) [8]
- (૧) સરસ્વતીની સ્વગતોક્તિઓ.
(૨) ગોવર્ધનરામની ગદ્યશૈલી.
- (બ) દ્વંદ્વનોંધ લખો. (કોઈપણ એક) [8]
- (૧) કુલ્મકાવ્યનો મધ્યવર્તી વિચાર (૨)
(૨) સૂળ મહાભારતમાં કવિ ઉપાશંકરે કરેલા સંસ્કારો
- પ્રશ્ન-૫ (અ) પૂર્વપર સંબંધ આપી સમજાવો. (કોઈપણ એક) [8]
- (૧) "પરણું હોય તે પરણું ન પરણું હોય તે ન પરણું સૌ ગમવા ન ગમવાની વાત."
(૨) "ઝેર મોઢી, તારેલાયે એમા હોઢે વજડકયા તે હાક અજુઠા થયા."
- (બ) પૂર્વપર સંબંધ આપી સમજાવો. (કોઈપણ એક)
- (૧) "આ કુખ સૂનો કલિનો જ અંશ!"
(૨) "મમત્વે પૂર્વપ્રાચીનું ન જો રહ્યું, મહત્વ પૂર્વપ્રાચીનું મકી ગયું."
- (ક) તમે કોઈપણની ધારપ્રવૃત્તિમાં ભાગ લો છે તે તમારા પિતાશ્રીને ગમતું નથી. એમને પત્ર લખી તમારું દૃષ્ટિકોણ સમજાવો [8]
- અધિવા
તમારી કોલેજમાં લાસલેના પુસ્તક મેળાનું વર્ણન કરતો અલ્પવાક્ય લેખક ફરો

P150

[4001] - 109

F.Y. B.A.

FRENCH (BEGINNERS)

(New Course) (2008 onwards)

Text : Apprenons le français (Part 1 , 2)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Q1. Répondez en français: (5 au choix)

(10)

1. Nommez deux écrivains français.
2. Quels sont les meubles dans votre chambre?
3. Que prenez-vous au petit -déjeuner ?
4. Quels vêtements portez-vous pour la soirée?
5. Quel temps fait-il au printemps?
6. Quelles sont les couleurs du drapeau français?
7. En Australie, quel temps fait-il en décembre ?

Q2. Compréhension. Lisez le passage et répondez aux questions suivantes. (10)

Bonjour, je m'appelle Sophie. J'habite dans une grande ville avec mon frère. Ma ville s'appelle Mumbai. Elle est située dans le sud-ouest de l'Inde. J'habite dans le quartier Colaba. Mon ami Manuel n'habite pas loin d'ici. Ma ville est très belle. Ma maison est devant l'hôtel « Taj ». J'aime ma ville. On trouve à Mumbai la mer, le soleil, la nature et la culture. Je suis fière de ma ville.

Questions :

- 1) Dites vrai ou faux (5)
 - a) Mumbai n'est pas une grande ville.
 - b) La maison de Sophie est à Colaba.
 - c) L'hôtel Taj est devant la maison de Sophie.
 - d) Manuel habite à Mumbai.
 - e) On ne peut pas voir la mer à Mumbai.
- 2) Donnez le contraire : grande, devant (2)
- 3) Donnez le féminin : ami, frère (2)
- 4) Où est Mumbai située? (1)

Q3. Grammaire

A) Conjuguez les verbes :

(10)

1. Les filles (écrire) une lettre.
2. Tu (vouloir) du thé ?
3. Nous (boire) du jus.
4. Je (venir) de Paris.

P.T.O.

5. Mon enfant (être) méchant.
6. Je (jouer) avec mes amis.
7. Je (acheter) les œufs.
8. Elle (sentir) la fleur.
9. Les garçons (faire) du ski.
10. Vous (travailler) dans une école.

B) Mettez l'article partitif : (2)

1. Ma mère prend _____ salade .
2. Nous ne mangeons pas _____ œufs.

C) Mettez l'article contracté : (2)

1. La sœur _____ étudiant est professeur.
2. Vous parlez _____ petite fille.

D) Mettez au négatif : (2)

1. Il y a un chien dans le jardin.
2. C'est un enfant méchant.

E) Mettez au féminin : (2)

1. L'acteur indien est souriant et sympathique.

F) Mettez au singulier : (2)

1. Nous avons des jupes noires.
2. Ils apprennent les leçons.

G) Mettez un adjectif possessif convenable : (2)

1. Est-ce qu'il prend _____ déjeuner avec _____ famille ?

H) Mettez les prépositions : (2)

1. Marie va _____ cinéma.
2. _____ hiver, il fait froid.

I) Mettez en ordre : (2)

1. Des / Manuel / de / yeux / bruns / sont
2. Est / Marc / de / sœur / Valérie / la

K) Trouvez la question : (2)

1. Ce sont des fruits.
2. Aujourd'hui il fait froid.

L) Choisissez et complétez: (7)

1. En été le ciel est _____. (gris, jaune, bleu)

2. Il travaille dans un hôpital. Il est _____ (médecin, vendeuse, mécanicien)
3. Le _____ est un fromage français. (champagne, camembert, bordeaux)
4. Mardi est le _____ (premier, dernier, deuxième) jour de la semaine.
5. Un acteur travaille dans les _____ (films, garages, bureaux)
6. Il fait du _____ en automne. (pleut, beau, vent, chaud)
7. L'euro est une _____ (monnaie, chocolat)

M) Reliez les colonnes :

(5)

1. Les fleurs	a) le garage
2. Les poissons	b) le jardin
3. Les voitures	c) le salon
4. Les fauteuils	d) la salle de classe
5. Les tableaux	e) la mer

Q4. Traduisez en anglais

(10)

L'école de Nathalie est grande. Elle a cinq étages. Il y a un terrain de sport à côté de l'école. Les salles de classe sont grandes aussi. Il y a des tables et des chaises pour les élèves et un bureau et une chaise pour le professeur. Il y a des images contre le mur.

Les élèves apprennent la science, la géographie, l'informatique, le dessin etc. Ils mettent les cahiers blancs, roses et bleus sur les tables. Ils adorent leur école.

Q5. Ecrivez une composition sur

(10)

Mon chien

OU

Ma famille

P152

[4001] - 112
F.Y. B.A.
PERSIAN
General Paper - I
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

- N.B. 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1:- Define and illustrate any TEN OF THE following. 20

- ۱- تجنیس خطی ۲- تجنیس زائد ۳- تجنیس تام ۴- تجنیس مرکب ۵- تضاد
 ۶- لف و نشر ۷- صنعت مبالغه ۸- تجاہل عارفانہ ۹- مراعات النظیر ۱۰- تلمیح
 ۱۱- مجاز مرسل ۱۲- سوال و جواب ۱۳- استعارہ

Q2:- Write a short note on any Two of the following. 10

- ۱- قطعہ ۲- رباعی ۳- غزل ۴- مثنوی

Q3(A):- Write a short note on any ONE of the following. 10

- ۱- حکایت شترسکین
 ۲- حکایت دیمقان و موش
 ۳- خلیفہ ناصر

(B):- Write a short note on any ONE of the following: 10

- ۱- امیر خسرو ۲- ایرج میرزا ۳- نظامی گنجوی ۴- مرزا غالب

Q4(A):- Explain and Translate into English, Urdu or Marathi any FIVE of the following. 10

- ۱- جان زتن بُردی و درجانی بیوز
 ۲- پناہ بلندی و پستی توی
 ۳- اینکه خفته است درین خاک منم
 ۴- آنکه چون نامش آدرم بیزبان
 ۵- بزرگی دادیک درمم گدارا
 ۶- قدم من بسعی بیشتر است
 ۷- هر کجا بنیدم از دور کند
 ۸- درد با دادی و درمانی منور
 ۹- همه نیستند آنچه هستی توی
 ۱۰- ایرج مشیرین سختم
 ۱۱- همه اجزای من زبان گردو
 ۱۲- که بیگم دعا یاد آمارا
 ۱۳- پس چرا عزت تو بیشتر است
 ۱۴- چهره بر حسین و حسین پر آفرنگ

P.T.O.

Q4(P3):- Translate any Two Passages of the following, into English Urdu or Marathi

12

- ۱- آورده اند کہ بادشاہ کے لیے والی علی فرستادہ بود و از وی طوریکہ بادشاہ را نالیندیہ بود صادر شد بادشاہ اور اعزلی کردہ بفرمود تا بندش کردید و در بانی تخت آوردند آغاز عتاب و خطاب کرد آن بے چارہ گفت اے شاہ اندیشہ کن کہ ترا ہم فردا در موقف عتاب نزد رب الارباب باز خوانند داشت تو در آن چہ چیز دوست می داری گفت عفو الہی گفت پس در حق من ہم عفو فرمائی کہ عفو الہی باز بستہ است بعفو پادشاهی۔
- ۲- شتر حیوں روش سخن کردن ملازمان شیر در یافت، پیش آمد و دعا و ثنا آغاز کرد۔ و گفت کہ من برداشتہ ام این ورم۔ و تربیت یافتہ ام دولت۔ اگر لائق مصلحت باشم۔ بجان مضالیقہ نیست و دیگران کہ داک قریب گشودہ بودند بگفتند! رحمت باد بر تو کہ سخن از دوستی عقیدہ سیکوئی فی الواقع گوشت تو خوشوار و با مزاج ملک سازگار است۔ آفرین بر بہت تو باد۔ کہ ولی نعمت را بجان مضالیقہ نگروی و بدین معاملہ ناک سیکوئی گذارستی۔ پس ہمہ یکبار قصد شتر کردند۔ و آن سگین دم نزد ما آنگہ اورا بارہ بارہ کردند۔
- ۳- یارون الرشید را چون ملک مصر مسلم شد گفتہ بخلاف آن طاعنی کہ بہ غرور ملک مصر دعویٰ خدائی کردند مختم امین ملک را الا محسبی ترین بندگان سایہ داشت خضیب نام ملک مصر بوی ارزانی داشت۔ آورده اند کہ عقل و راییت او تا بجائے بود کہ طائفہ حرّات مصر شکایت آوردندش کہ پنبہ کاشتہ بودیم بر کنار نیل باران بے وقت آمد و تلف شد گفت پیشم بالیستہ کاشت ما تلف نہ شد۔

(C):- Translate The Unseen English Passage into Persian, Urdu or Marathi.

8

Sir Isaac Newton the great Scientist introduced the Laws of Motion. Third Law of a motion on is defined by him as action and reaction are equal but in opposite direction. Acceleration was defined as "rate of change of velocity."

P171

[4001] - 132

F.Y. B.A.

OPTIONAL ENGLISH

Text : Poetry and Minor Forms of English Literature

(2008 Pattern) (General Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Answer the following questions in about 20 words each (any five):**[10]**

- i) What are the two types of sonnet?
- ii) Define lyric.
- iii) What are the features of short story?
- iv) What is an argumentative essay?
- v) Differentiate between one-act play and full-length play.
- vi) What are the characteristics of an epic?
- vii) Give two types of essay.

b) Identify and explain briefly the literary devices used in the following lines (any five) : **[10]**

- i) The waves beside them danced,
- ii) Love's not Time's fool, though rosy lips and cheeks.
- iii) Or sinking as the light wind lives or dies;
- iv) And miles to go before I sleep,
And miles to go before I sleep.
- v) Parting with his poison.
- vi) Red booth. Red pillar-box. Red double-tiered Omnibus squelching tar.
- vii) And gathering swallows twitter in the skies.

P.T.O.

- c) Refer briefly to the context and explain fully any two of the following:[10]
- i) Love is not love
Which alters when it alteration finds,
 - ii) To bend with apples the mossed cottage-trees,
And fill all fruit with ripeness to the core;
 - iii) I watched the flame feeding on my mother.
I watched the holy man perform his rites.
 - iv) O where are you going? Stay with me here!
Were the vows you swore deceiving, deceiving?

Q2) Answer any one of the following questions in about 150 words : [10]

- a) What is the quality of true love described in the poem 'Let Me not to the Marriage of True Minds'?
- b) Consider 'O What is that Sound' as a war poem.
- c) What according to you, the poem 'Telephone Conversation' is about? Discuss.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (any two) : [20]

- a) Write a note on the theme of the story 'The Greedy Old Woman and the Lime Tree'.
- b) Attempt a character sketch of King Midas.
- c) How does Katherine Mansfield reveal the contrast between uncorrupted world of children and the petty, cruel and vain world of adults?
- d) Bring out the significance of the title 'The Eyes Have It'.

Q4) a) Answer any one of the following questions in about 150 words: [10]

- i) Depict the encounter between the bus conductor and the lady passenger with a pet dog.
- ii) Comment on the theme of the essay 'My Financial Career'.
- iii) 'That profession is the best where distinction between work and play disappears'. Illustrate with the help of the essay 'Hobbies and Interests'.

- b) Answer any one of the following questions in about 150 words :[10]
- i) Do you think that the professor is absent-minded about everything? Why?
 - ii) Bring out the significance of the title 'The Dear Departed'.
 - iii) Sketch the character of Major Morris in 'The Monkey's Paw'.

P174

[4001] - 136

F.Y. B.A.

MATHEMATICS

FMG - 1 : Industrial Mathematics

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following :

[16]

- a) How long will it take any sum of money to double it self at 12.5% per annum simple interest?
- b) A certain sum is invested at 8% compounded quarterly from October 10, 1954 to January 10, 1992. Find rate of interest i per interest period and the number of interest periods.
- c) Find x and y intercept of the line $5x - 2y + 10 = 0$.
- d) Find the present value at 8% simple interest of Rs. 15,000 due in 9 months.
- e) If $y = e^x \cdot \sin x$ then find $\frac{dy}{dx}$.
- f) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 6} \frac{x^2 - 2x - 24}{x - 6}$.
- g) If the average cost function is given by $AC = 1.5 Q + 4 + \frac{46}{Q}$ then find the marginal cost function.
- h) Define price elasticity of demand and price elasticity of supply.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following : **[16]**

- a) Find the amount and present value of an annuity of ₹ 1,500 per month for 3 years, 6 months, if money worth 6% compounded monthly.
- b) Six years after X put ₹ 2,500 in a savings bank account which earned interest at $2\frac{1}{2}\%$ per annum compounded semi annually, the interest rate was raised to 3% p.a. compounded semi annually. How much was in the account 10 years after the change in initial rate?
- c) Show that exact simple interest is equal to ordinary simple interest decreased by $\frac{1}{73}$ of it self.
- d) Write note on present value of the debt and equation of value of an interest bearing debt.
- e) Draw the graph of the function $y = 3x - 7$ find the value of y when x equals to y .
- f) M borrows ₹ 50,000 today with interest at 5% p.a compounded semi annually. He agrees to pay ₹ 10,000 one year from today, ₹ 20,000 two years from today, and the balance 3 years from today. Find the final payment.

Q3) Attempt any two of the following : **[16]**

- a) Plot the graph of the curves $y = x^2$ and $y = x$. Also find their points of intersection.
- b) With usual notation, prove that
 - i) $(1 + i) S_{\overline{n}|i} = S_{\overline{n+1}|i} - 1$
 - ii) $S_{\overline{h+k}|i} = S_{\overline{n}|i} + (1 + i)^h S_{\overline{k}|i}$
- c) Use the MR = MC method to maximize the profit π and check the second order conditions, given
 $TR = 1400Q - 7.5 Q^2$ and $TC = Q^3 - 6Q^2 + 140Q + 750$.
- d) Discuss the continuity of the function
 - i) $f(x) = x^5 + 4x^3 - 7x + e^x, \forall x \in \mathbb{R}$

ii)
$$g(x) = \begin{cases} \frac{x^3 - 8}{x - 2}, & \text{for } x \neq 2 \\ 7, & \text{for } x = 2 \end{cases}$$

Q4) Attempt any four of the following : **[16]**

a) Let u and v be differentiable functions of x and $y = u.v$, prove that

$$\frac{dy}{dx} = u \frac{dv}{dx} + v \frac{du}{dx}.$$

b) Let $u = x^2 - 5x + 7$, $v = 2 \sin x + e^x + 5$ and $y = \frac{u}{v}$, find $\frac{du}{dx}$, $\frac{dv}{dx}$, and $\frac{dy}{dx}$.

c) Let $y = x^3 - 6x^2 - 135x + 4$. Determine the critical values at which y is optimized and using the second derivative test determine whether there is a relative minimum or relative.

d) Maximize profits π for a firm, given total revenue $R = 4,000Q - 33Q^2$ and total cost $C = 2Q^3 - 3Q^2 + 400Q + 5,000$ assuming $Q > 0$.

e) Show that $f(x) = 3x^2 - 14x + 5$ is increasing function at $x = 4$, while $g(x) = x^3 - 7x^2 + 6x - 2$ is decreasing function at $x = 4$.

f) The demand function is $Q = 50 - 5P$. Find the inverse function. Estimate the elasticity of both the functions at $P = 2$.

Q5) Attempt any two of the following : **[16]**

a) If $y = f(x)$ is differentiable at $x = a$. Then prove that it is continuous at $x = a$. Is the converse true? Justify.

b) Let $f(x) = \frac{x-7}{x^2-49}$, if $x \neq 7$. Define $f(7)$ so that $f(x)$ is continuous at 7.

If $f(x)$ is continuous at 7, is it differentiable at 7.

c) Define marginal cost and marginal revenue prove that marginal cost must equal marginal revenue at the profit maximizing level of output.

d) Let $y = x^4 - 7x^3 + 3x^2 - 8x + 15$. Investigate the successive derivatives and evaluate them at $x = -1$.

P177**[4001] - 138****F.Y. B.A.****MATHEMATICS****MG - 1 : Algebra and Geometry****(Paper - I) (2008 Pattern)***Time : 3 Hours]**[Max. Marks :80**Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following :**[16]**

- a) Find power set of the set $A = \{a, b, c\}$. If A has n elements, how many elements are there in $P(A)$?
- b) Find $\phi(1050)$.
- c) Find the modulus of $i + (2 + 3i)^2$.
- d) State division algorithm for two polynomials $f(x)$, $g(x)$ in $Q(x)$ where $g(x) \neq 0$.
- e) Shift the origin to the point $(1, -2)$ and transform the equation
$$2x^2 + y^2 - 4x + 4y = 0.$$
- f) Find the direction cosines of a line whose direction ratios are $-3, 4, 5$.
- g) Find the centre and radius of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 - x - 3y + 2z - 10 = 0$.

- h) Find the rank of a matrix $\begin{bmatrix} x & x & x \\ x & x & x \\ x & x & x \end{bmatrix}$ where $x \neq 0$.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following : **[16]**

- a) Let $A = B = C = \mathbb{R}$ and let $f: A \rightarrow B$, $g: B \rightarrow C$ be defined by $f(a) = a - 1$, $g(b) = b^2$. Find $(g \circ f)(a)$, $(f \circ g)(a)$, Hence find $(f \circ g)(-1)$, $(g \circ f)(2)$.
- b) If a, b, c are integers such that $a \mid bc$ and $\gcd(a, b) = 1$ then prove that $a \mid c$.
- c) Show that the integers 64 and 43 are relatively prime and find the values of x and y such that $64x + 43y = 1$.
- d) If $|z - i| = |z + i|$, then show that $\text{Im}z = 0$.
- e) Find the quotient and remainder when $3x^7 - x^6 + 31x^4 + 21x + 5$ is divided by $x + 2$.
- f) Show that congruence relation on \mathbb{Z} is an equivalence relation.

Q3) Attempt any two of the following : **[16]**

- a) State and prove De Moivre's theorem.
- b) Let R be an equivalence relation on A and $a, b \in A$. Then prove that $(a, b) \in R$ if and only if $[a] = [b]$.
- c)
 - i) Solve the equation $x^3 - 3x^2 + 4 = 0$, two of its roots being equal.
 - ii) Find the greatest common divisor of the polynomials $f(x) = 3x^3 + 6x^2 + 3$ and $g(x) = 3x^4 + 9x^3 + 6x^2 - 3x + 9$
- d)
 - i) Find 7, seventh roots of 2.
 - ii) Let A be the set of points in the plane let R be a relation on A such that $(a, b) R (a', b')$ if and only if $a + b = a' + b'$. Show that R is an equivalence relation.

Q4) Attempt any four of the following : **[16]**

- a) Reduce the equation $5x^2 + 6xy + 5y^2 - 4x + 4y - 4 = 0$ by shifting the origin to its centre.
- b) Find the equation of the plane passing through the point $P(1, 1, 2)$ and perpendicular to the two planes $x - y - z = 1$ and $2x + 3z = 4$.
- c) Find the equation of the sphere whose diameter is the line joining $A(4, 8, -3)$, $B(-2, 3, 5)$. What is the radius of the sphere?
- d) Find the distance between two parallel planes $x - 2y + z - 4 = 0$ and $3x - 6y + 3z - 8 = 0$.

- e) Solve the following system of equations by Gauss-elimination method.

$$x_1 + x_2 + 2 = 0$$

$$x_2 + x_3 = 1$$

$$x_1 + x_3 = 1.$$

- f) Show that a line intersects a sphere in two points.

Q5) Attempt any two of the following : **[16]**

- a) Find the equation of the tangent plane to the sphere $x^2 + y^2 + z^2 + 2gx + 2fy + c = 0$ at the point (x_1, y_1, z_1)
- b) Find the values of λ for which the following system have
- no solution
 - unique solution
 - infinitely many solutions

$$x + y - z = 1,$$

$$2x + 3y + \lambda z = 3,$$

$$x + \lambda y + 3z = 2$$

- c) Define shortest distance between two skewlines. Find the shortest distance between the lines

$$\frac{x-3}{3} = \frac{y-8}{-1} = \frac{z-3}{1}$$

$$\text{and } \frac{x+3}{-3} = \frac{y+7}{2} = \frac{z-6}{4}$$

- d) i) Find the angle between line $\frac{x+1}{2} = \frac{y}{3} = \frac{z-3}{6}$ and the plane

$$3x + y + z = 7.$$

- ii) Is it possible to draw a line which will make an angle 30° with x-axis and 45° with y-axis? Justify.

P181**[4001] - 144****F.Y. B.A.****MATHEMATICS (Applied Mathematics)****AMG - I : Calculus****(2008 Pattern) (General - I)***Time : 3 Hours]**[Max. Marks :80**Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt all the subquestions :**[16]**

- a) If $a \geq 0$, then prove that $|x| \leq a \Rightarrow -a \leq x \leq a$.
- b) Show that the sequence $\langle (-1)^n \rangle$ is divergent.
- c) Show the series

$$\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8} + \dots + \frac{1}{2^n} + \dots \text{ is convergent.}$$

- d) Discuss the continuity of the function $f(x)$ at $x = 0$.

$$\text{Where } f(x) = \frac{|x|}{x}, \quad \text{if } x \neq 0$$

$$= 0, \quad \text{if } x = 0.$$

- e) Evaluate, $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{a^x - 1}{b^x - 1}$.
- f) State Taylor's theorem with Lagrange's form of remainder.
- g) If $y = e^{\tan^{-1}x}$, then show that $(1 + x^2)y_2 + (2x - 1)y_1 = 0$.
- h) Test whether Rolle's theorem is applicable for the function $f(x) = 2 + (x - 1)^{2/3}$ on $[0, 2]$.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following :

[16]

- a) Find all real numbers that satisfy the inequality $\left| \frac{2-x}{3+x} \right| < 1$.
- b) Prove that every convergent sequence in real number \mathbb{R} is bounded.
- c) Show that $\lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{1}{x}$ does not exist in real number \mathbb{R} .
- d) Prove that the sequence $\langle x_n \rangle$ defined by
$$x_n = \frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \frac{1}{n+3} + \dots + \frac{1}{n+n}, \forall n \in \mathbb{N},$$
 is convergent.
- e) Discuss the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\sqrt{n^2+1}}$.
- f) Show that the sequence $\langle x_n \rangle$ where $x_n = \frac{1}{n}$ is a Cauchy sequence.

Q3) Attempt any two of the following :

[16]

- a) Prove that the sequence $\langle x_n \rangle$, where $x_n = 1 + \frac{1}{1!} + \frac{1}{2!} + \frac{1}{3!} + \dots + \frac{1}{n!}, \forall n \in \mathbb{N}$ converges between limits 2 and 3.
- b) Show that $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^p}$ is divergent, if $p \leq 1$.
- c) i) State order axioms for set of real numbers.
ii) Prove that $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{|x|+2x}{5x-3|x|} \right)$ does not exist.
- d) i) Discuss the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)(n+2)}$.
ii) Determine the set $A = \{x \in \mathbb{R} / |x-2| < |x|\}$.

Q4) Attempt any four of the following :

[16]

- a) State and prove Rolle's theorem.
- b) Discuss the continuity of the function $f(x)$ at $x = 0$, where

$$f(x) = \frac{x.e^{1/x}}{1+e^{1/x}}, \quad \text{if } x \neq 0$$
$$= 0, \quad \text{if } x = 0.$$

- c) Verify Lagrange's mean value theorem for the function $f(x) = \sqrt{1-x^2}$ on $[0, 1]$.
- d) Evaluate, $\lim_{x \rightarrow 2} \left(\frac{1}{x-2} - \frac{1}{\log(x-1)} \right)$.
- e) Obtain the expansion of $e^{\sin x}$ up to first four terms.
- f) Verify Cauchy's mean value theorem for the function $f(x) = \sin x$ and $g(x) = \cos x$ on $\left(0, \frac{\pi}{2}\right)$.

Q5) Attempt any two of the following : [16]

- a) If $y = e^{ax} \cdot \cos(bx + c)$, then find y_n . Hence obtain y_4 , if $y = e^{3x} \cdot \cos(2x + 3)$.
- b) i) If a function $f : [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ is continuous on $[a, b]$ and $k \in \mathbb{R}$ satisfies $f(a) < k < f(b)$, then prove that there exists a point $c \in [a, b]$ between a and b such that $f(c) = k$.

ii) If $y = \frac{x+1}{x^2-4}$, then find y_n .

- c) i) Prove that, if $a < b$ then

$$\frac{b-a}{1+b^2} < \tan^{-1}b - \tan^{-1}a < \frac{b-a}{1+a^2},$$

ii) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} (\operatorname{cosec} x) \frac{1}{\log x}$.

- d) i) If $y = \sin^{-1}x$, then show that

$$(1-x^2)y_{n+2} - (2n+1)x.y_{n+1} - n^2.y_n = 0.$$

- ii) Find α, β , if the function $f(x)$ is continuous on $(-2, 2)$ where

$$\begin{aligned} f(x) &= x + 2, & -2 < x < 0 \\ &= 2x + 1, & 0 \leq x < 1 \\ &= \beta - x, & 1 \leq x < 2. \end{aligned}$$

P183

[4001]-147

F.Y. B.A.

MATHEMATICS

Mathematical Prerequisites

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of electronic calculator is allowed.*
- 4) *Draw graph where indicated.*

Q1) Attempt any TEN of the following:

[20]

- a) Find the slope and y-intercept of the equation $3y + 24x = 9$.
- b) If $y = x^3 + 2x + 9$, Find $\frac{dy}{dx}$.
- c) Find the price elasticity of the function $Q = 75 - 5P$ at $P = 3$.
- d) If $f(x, y) = 2x^2y + x^3y^3$, Find f_x, f_y .
- e) Define : Implicit Function.
- f) Find the marginal physical productivity for the following production function $Q = 6x^2 + 3xy + 2y^2$.
- g) Solve the simultaneous equation $2x - y = -24$ and $x + y = 3$.
- h) Draw the graph of the equation $3y - 6x = 3$.
- i) Write the product rule of derivative.
- j) Find $\frac{dy}{dx}$ at $x = 3$, where $y = 6x^2 + 2x + 1$.
- k) Find the critical values of the function $y = 5 + 2x + 6x^2$.
- l) If $Z = (xy)^2 + xy$, Find Z_{xy} .
- m) Graph the demand function $P = 30 - 2Q$, find the marginal revenue function.

P.T.O.

Q2) Attempt any TWO of the following: [10]

- a) Find the marginal cost function of the following average cost function

$$AC = 4Q + 4 + \frac{44}{Q}.$$

- b) Find the total differential of $Z = x^4 + 8xy + 3y^3$.
c) Find the price elasticity of demand of the function $8Q + 2P = 56$ at $P = 5$.
d) Use the chain rule to find $\frac{dy}{dx}$, if $y = (4x^2 - 1)^7$.

Q3) Attempt any TWO of the following: [20]

- a) Use the elimination method to find the equilibrium price and quantity when the demand function is $3P + Q^2 + 5Q - 102 = 0$ and the supply function is $P - 2Q^2 + 3Q + 71 = 0$.
b) Determine the critical values of the function
 $Z = 3x^2 + 3y^3 - 9xy$.
c) Explain the relationship between total product and marginal product.
d) Write the quotient rule of derivative, hence find $\frac{dy}{dx}$ at $x=0$, if $y = \frac{3x(2x-1)}{(3x-2)}$.

Q4) Attempt any TWO of the following: [30]

- a) Minimize the total cost function
 $C = 8x^2 + 6y^2 - 2xy - 40x - 42y + 180$
Subject to the production quota $x + y \geq 12$.
b) If $Z = \left[\frac{9x-7y}{2x+5y} \right]$ then verify $Z_{xy} = Z_{yx}$.
c) Explain the following
i) Income Determination Model.
ii) The Lagrangian multiplier.
d) A firm has the demand function $22 - 0.5Q - P = 0$ and the average cost function $AC = \frac{1}{3}Q^2 - 8.5Q + 50 + \frac{90}{Q}$
Find the level of output which maximizes total revenue and total profit.

P186

[4001]-151

F.Y. B.A. (Vocational Stream)

FUNCTIONAL ENGLISH

An Introduction to English Language and Writing Skills in English

(Theory) (Paper - I) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Write short notes on any two of the following: [6]

- i) Morphology as a level of linguistic analysis.
- ii) Active and passive articulators.
- iii) Long vowels in English.

b) Fill in the blanks. (Any five) [5]

- i) The initial consonant sound in the word 'leak' is _____.
- ii) The vowel sound in the word 'look' is _____ .
- iii) The initial consonant cluster in the word 'treat' is _____ .
- iv) The final consonant in the word 'bring' is _____.
- v) The diphthong in the word 'tour' is _____.
- vi) The central vowels in British RP are _____.
- vii) The voiced plosives in British RP are _____.

c) State whether the following statements are true or false. (any five). [5]

- i) Affricates are produced with complete closure and slow release.
- ii) /f, v/ are plosives in British RP.
- iii) Teeth are active articulators.
- iv) Diphthongs are vowel glides within the same syllable.
- v) Vowels are voiceless sounds.
- vi) There are five long vowels in British RP.
- vii) There are no nasalized vowels in British RP.

P.T.O.

Q2) a) Use the correct tense forms of the verbs given in the brackets. [3]

One evening I was (come) back home from my school. I (go) to the bus stop and (stand) in the queue, hoping to catch the last bus.

b) Fill in the blanks with appropriate prepositions given in the brackets. [2]

[to; for; in; from]

The best way _____ choose a career is to get guidance _____ your parents and teachers. You can also consult your elders and friends. There are career specialists who can help _____ choosing career. They test your aptitude _____ a certain career and give opinion.

c) Change the voice. [2]

i) The fast bowler scored a century.

ii) The minister is answering the questions.

d) Use articles (a/an/the) wherever necessary. [2]

What _____ romantic idea of being invisible! It reminds me of the days of _____ Arabian Nights. If I could make myself invisible for _____ day, first of all I would go to the aerodrome and have a joy ride in _____ aeroplane.

e) Correct the following sentences. (**any five**) [5]

i) Manasi is my cousin sister.

ii) We have made a history, isn't it?

iii) Ramesh is feeling happy after getting distinction.

iv) My father go to temple everyday.

v) One of the students have left early.

vi) He came home?

vii) There was a earthquake in Indonesia.

Q3) a) Write notes on **any two** of the following: [10]

i) Uses of falling tone.

ii) Syllable.

iii) Stress shift.

b) Divide the following sentences into tone groups and mark accent and intonation. (**any five**) [10]

- i) I read the article in the morning.
- ii) Jatin went to Ramesh and whispered in his ears.
- iii) The chairman asked, 'What should we do now?'
- iv) If you help me, I will help you some day.
- v) Elections will be held in the next month.
- vi) Go home, open the book and prepare notes.
- vii) I went to him but he turned away.

Q4) Develop the following points into a good paragraph of about fifteen sentences. [10]

Books: Our Best Friends

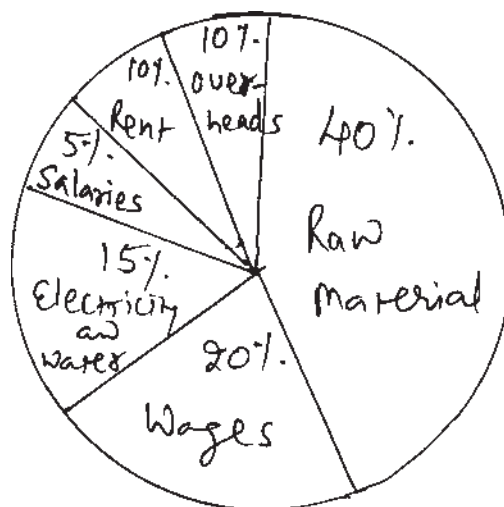
Source of knowledge - entertainment - good company - useful for studies - guidance - new thoughts and new ideas - unflinching friends

OR

Write a paragraph of about fifteen sentences on 'My Hobby'.

Q5) Write a paragraph to convey the information presented in the chart given below. [10]

Average Monthly Expenses of Sumeet Industries, Ltd, Pune (Rs. 1,20,000)

Q6) Read the following entries from the Oxford Advanced Learner's Dictionary and answer the questions given below. (**any five**) **[10]**

po·lice /pə'li:z/ *noun, verb*
 ■ *noun* (often **the police**) [pl.] an official organization whose job is to make people obey the law and to prevent and solve crime; the people who work for this organization: *A man was arrested by the police and held for questioning.* ◦ *Get out of the house or I'll call the police.* ◦ *Police suspect a local gang.* ◦ *a police car/enquiry/warning* ◦ *Hundreds of police in riot gear struggled to control the violence.* —see also **SECRET POLICE**
 ■ *verb* [VN] 1 (of the police, army, etc.) to go around a particular area to make sure that nobody is breaking the law there: *The border will be policed by UN officials.* 2 (of a committee, etc.) to make sure that a particular set of rules is obeyed: *The profession is policed by its own regulatory body.*
po·lice commissioner *noun* (especially **AmE**) = **COMMISSIONER**
po·lice 'constable (also **constable**) *noun* (**abbr.** **PC**) (in Britain and some other countries) a police officer of the lowest rank: *Police Constable Jordan*
po·lice dog *noun* a dog that is trained to find or attack suspected criminals
po·lice force *noun* the police organization of a country, district or town
po·lice-man /pə'li:smən/ *noun* (*pl.* **-men** /-mən/) a male police officer ⇨ note at **GENDER**
po·lice officer (also **officer**) *noun* a member of the police
po·lice state *noun* (*disapproving*) a country where people's freedom, especially to travel and to express political opinions, is controlled by the government, with the help of the police
po·lice station (*AmE* also **'station house**) *noun* the office of a local police force: *The suspect was taken to the nearest police station for questioning.*
po·lice-woman /pə'li:swəmeɪn/ *noun* (*pl.* **-women** /-wɪmɪn/) a female police officer ⇨ note at **GENDER**
po·lic·ing /pə'li:zɪŋ/ *noun* [U] 1 the activity of keeping order in a place with police; *community policing* 2 the activity of controlling an industry, an activity, etc. to make sure that people obey the rules: *the policing of legislation*
po·licy /'pɒlɪsi/ *AmE* 'pɑ:l-/ *noun* (*pl.* **-ies**) 1 [C, U] — (on sth) a plan of action agreed or chosen by a political party, a business, etc.: *the present government's policy on education* ◦ *The company has adopted a firm policy on shoplifting.* ◦ *US foreign/domestic policy* ◦ *They have had a significant change in policy on paternity leave.* ◦ *a policy document* 2 [C, U] (*formal*) a principle that you believe in that influences how you behave; a way in which you usually behave: *She is following her usual policy of ignoring all offers of help.* ◦ (*saying*) *Honesty is the best policy.* 3 [C] a written statement of a contract of insurance: *Check the terms of the policy before you sign.*

Questions:

- a) Transcribe the words 'policeman' and 'policing' phonemically.
- b) Give two meanings of 'police as verb.
- c) How many syllables are there in the words 'police' and 'policewoman'?
- d) Which syllables are stressed in the words 'policy' and 'policeman'?
- e) Use the term 'police force' in your own sentence.
- f) Give the British as well as the American pronunciations of 'policy'.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P188

[4001]-154

F.Y. B.A. (Vocational Stream)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Paper - I : Fundamentals of Tourism

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) Use of map stencil is allowed.*

Q1) Explain any two in brief (Around 50 words).

[10]

- a) Sanctuary.
- b) Colva beach.
- c) Traveler.
- d) Consumer.

Q2) Write short notes on any four (Around 100 words).

[20]

- a) Cultural products of Tourism.
- b) Kathak.
- c) Beach Tourism.
- d) Annual holiday.
- e) MTDC.
- f) Foreign currency.

P.T.O.

Q3) Answer any three (200 - 250 words)

[30]

- a) Explain Roman Empire with pleasure travel.
- b) Explain international sports series and its effects on tourism.
- c) Define Tourism business.
- d) Explain the formation of Ministry of Tourism.
- e) Cost benefit of International Tourism.

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words)

[20]

- a) Explain the growth of Tourism through ages.
- b) Benefits of the study tours to the students.

P189

[4001]-155

F.Y. B.A.

COMPUTER APPLICATION - I

(Vocational Course - I) (New 2008 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) Figures to the right indicate full marks.*
- 2) Draw a neat and labeled diagram whenever necessary.*

Q1) Define the following (Any Five). [5]

- a) BCD Code.
- b) MICR.
- c) Joystick.
- d) RAM.
- e) GUI.
- f) Hardware.
- g) E-Mail.

Q2) Solve the following (Any Four) [8]

- a) $(1100)_2 * (1010)_2$.
- b) $(110111)_2 - (011011)_2$.
- c) $(135)_{10} = (?)_2$.
- d) $(FAB)_{16} = (?)_2$.
- e) $(1000)_2 = (?)_8$.
- f) $(125)_6 = (?)_2$.

Q3) Write short notes on (Any Five) [15]

- a) Mail Merge.
- b) Distinguish between Primary & Secondary Storage.
- c) Slide sorter view of Power Point.
- d) Windows Operating System.
- e) Point & Draw Divices.
- f) Storage Unit.
- g) System Software.

P.T.O.

Q4) Answer the following (Any Three)

[12]

- a) Explain ALU and CU units of CPU.
- b) Types of computer.
- c) Characteristics of computer.
- d) View menu of Microsoft Word.
- e) Any four mathematical functions of Excel.

P190

[4001]-157

F.Y. B.A.

COMPUTER APPLICATION - II

(Vocational) (Paper - II) (2008 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) Figures to the right indicate full marks.*
- 2) Draw a neat and labeled diagram whenever necessary.*

Q1) Define the following (Any Five). [5]

- a) Float data type.
- b) Constant.
- c) Puchar().
- d) Clrscr ().
- e) Algorithm.
- f) increment operators.
- g) = and ==

Q2) Solve the following (Any Four) [8]

- a) Find the output of following
Void main ()
{
 Int a = 5;
 Float b = 5.25;
 Printf(“Ans = %d”, a+b);
}
- b) Find the output of following
Void main ()
{
 Int a = 5,b;
 Int funone (int);
 B = funone(a);
 Printf(“B = %d”,b);
}

P.T.O.

```

Int finone(int x)
{
    If(x<5)
        Return(x + 10);
    Else
        Return (x);
}

```

- c) Find the output of following

```

Void main(
{
    Char s[] = {"programming"};
    Int *p;
    p=&s;
    For(i=3;*p!=='\0';i++)
    Printf("%c",*p++);
}

```

- d) Write an algorithm to calculate area of circle.
e) Draw a flowchart to print table of given number.
f) Find the output of the following

```

Void main( )
{
    Int x=10, y=20,z=100;
    If (x>5 && y<z)
    Printf("X and Y in range")
    Else If (y>x+10 || z<100)
    Printf("\n Z is in range");
    Else
    Printf("No one in range");
}

```

Q3) Write short notes on (Any Five)

[15]

- a) Types of Array.
- b) Use of Pointers in C.
- c) Difference between do...while & while
- d) Rules for Variables names.
- e) Logical Operators.
- f) Structure of c program
- g) String functions (Any two)

Q4) Answer the following (Any Three)

[12]

- a) Write a program to find that given number is prime or not.
- b) Explain different types of functions.
- c) Write a program to find length of given string.
- d) Explain various data types used in c.
- e) Write a program to print following output.

A B C D E F G

B C D E F

C D E

D

P393**[4001]-131****F.Y. B.A.****STATISTICS****Discrete Probability and Probability Distributions
(2008 Pattern) (Paper - II)***Time : 3 Hours]**[Max. Marks : 80**Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of statistical tables and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meanings.*
- 5) *Graph papers will be supplied on request.*

Q1) Attempt any two of the following :**[2 × 5 = 10]**

- a) Explain :
 - i) Random experiment.
 - ii) Sample space with illustration.
- b)
 - i) State axioms of probability.
 - ii) State addition theorem of probability.
- c) Define with one illustration :
 - i) Event,
 - ii) Mutually exclusive events,
 - iii) Exhaustive events.
- d) Define hyper geometric distribution also obtain its mean.

Q2) Attempt any four of the following :**[4 × 5 = 20]**

- a) Obtain mean and variance of a discrete random variable X whose probability distribution is as follows :

X	1	2	3	4	5	6
P (X = x)	6/36	10/36	8/36	6/36	4/36	2/36

- b) Define Poisson distribution with parameter m. State its mean and variance. Give any two real life situations where Poisson distribution can be used.

P.T.O.

- c) Let $X \rightarrow B(4, 0.6)$, $Y \rightarrow B(6, 0.6)$ be two independent random variables. State mean, mode and variance of Z . Where $Z = X + Y$.
- d) Let A and B be events defined on sample space Ω . $P(A) = 0.8$, $P(A \cup B) = 0.9$ and $P(B) = x$, find the value of x if A and B are
- Independent.
 - Mutually exclusive.
- e) Define complement of an event. Also prove that
- $P(A') = 1 - P(A)$.
 - $P(\Phi) = 0$.
- f) Let A and B be events defined on sample space Ω such that $P(A) = 1/4$, $P(B/A) = 1/2$ and $P(A/B) = 1/4$. Prove that
- A and B are independent.
 - $P(A'/B') = 3/4$.

Q3) Attempt any three of the following :

[3 × 10 = 30]

- a)
 - A , B and C form a partition of sample space Ω .
If $3P(A) = 2P(B) = P(C)$, find $P(A \cup B)$. **[5]**
 - Given that $P(A_1) = P(A_2) = P(A_3) = 1/3$ and $P(B/A_1) = 2/7$,
 $P(B/A_2) = 4/9$, $P(B/A_3) = 1/5$, find $P(A_1/B)$. **[5]**
- b)
 - State and Prove Baye's Theorem. **[7]**
 - Let $X \rightarrow B(n, p)$. If $p = 0.6$, $E(X) = 6$, find n and $\text{var}(X)$. **[3]**
- c) Let (X, Y) be a discrete bivariate random variable with following joint probability distribution : **[10]**

X/Y	0	1	2	3
0		6k	2k	4k
1	2k	6k	4k	8k
2	3k	6k	6k	12k

- Find k .
- Are X and Y independent?
- Find $P(X = Y)$.
- Find $P(X + Y \leq 1)$.
- Find $P(X^2 + Y^2 \leq 4)$.

- d) i) Consider the experiment of rolling two fair dice.
 Let A = odd number appears on first die,
 B = Odd number appears on the second die and
 C = Sum of two points is odd. Show that A, B, C are pair wise independent but not mutually independent. [6]
- ii) Find probability generating function of binomial distribution with parameters n and p. [4]
- e) i) State and prove additive property of binomial distribution. [6]
- ii) A random variable X follows Bernoulli distribution with $\mu_3 = 0$. What is the value of p. [4]

Q4) Attempt any one of the following : [1 × 20 = 20]

- a) i) Define cumulative distribution function (c.d.f.) of a discrete random variable. State its properties. [5]
- ii) Following is the distribution function F (.) of a discrete random variable X.

X	1	2	3	4	5	6	7	8
F (x)	0.08	0.12	0.23	0.37	0.48	0.62	0.85	1

Find

- I) Probability distribution of X.
 II) $P(X \leq 4)$ and $P(2 \leq X \leq 6)$.
 III) $P(X = 5/X \geq 4)$.
 IV) Median of X.
 V) $P(X \geq 6/X \geq 4)$. [10]
- iii) A radar system has a probability of 0.1 of detecting a certain target during a single scan. Find the probability that the target will be detected
- I) At least twice in four scans.
 II) At most once in four scans. [5]
- b) i) Explain : [10]
- I) A bivariate discrete random variable.
 II) Joint probability mass function of (X, Y).
 III) Marginal distribution of X.
 IV) Conditional probability distribution of Y given $X = x$.
 V) Independence of two discrete random variables.

- ii) X and Y are independent random variables with joint probability distribution partly shown in following table. Fill in the gaps. [5]

X\Y	0	1	Total
0	1/6	-	-
1	-	-	2/3
Total	-	1/2	1

- iii) If $X \rightarrow P(m)$, such that $P(X=5) = \frac{3}{10} P(X=4)$, find $P(X=3)$. [5]

XXXX

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 3

P394

[4001]-143

F.Y. B.A.

STATISTICS

Descriptive Statistics - I

(2008 Pattern) (Old & New) (Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Symbols and abbreviations have usual meanings.*
- 4) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 5) *Graph paper will be provided on request.*

Q1) Attempt any **two** of the following :

[2 × 5 = 10]

- a) Write a short note on histogram.
- b) Write a short note on Central Statistical Organization (C.S.O.) in India.
- c) If A.M. and G.M. of the two observations are 13 and 12 then find the two observations and also compute H.M.
- d) Explain the procedure of stratified random sampling with an illustration.

Q2) Attempt any **four** of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What is measure of central tendency? What are the requirements of good measure of central tendency?
- b) For a group of 10 numbers on a variable the mean and S.D. were calculated as 50 and 5 respectively. At the time of checking it was discovered that two observations were wrongly taken as 40 and 16 instead of 14 and 60. Find the correct mean and S.D.
- c) Given $\mu_1' = 3$ $\mu_2' = 10$, $\mu_3' = 50$, obtain S.D., μ_3 and C.V.
- d) Write a short note on skewness. State various measures of skewness.
- e) Distinguish between SRSWOR and SRSWR.
- f) State and prove minimal property of mean square deviation.

P.T.O.

Q3) Attempt any **three** of the following :

[3 × 10 = 30]

- a) With usual notations prove that, $\beta_2 \geq \beta_1 + 1$.
- b) i) Define raw and central moments in case of discrete data. Obtain third central moment in terms of its raw moments.
- ii) Find the missing price if the ratio of Laspyre's price index to Passche's price index is 28 : 27 for the following data :

Commodity	p_0	q_0	p_1	q_1
A	1	10	2	5
B	1	5	-	2

- c) Given n pairs of observations (x_i, y_i) $i = 1, 2, \dots, n$, explain the procedure of fitting of line of regression of Y on X of the type $Y = a + bX$, by least square method.
- d) i) In dichotomy with two attributes A and B the observed class frequencies are as follows :
 $(AB) = 13$ $(A\bar{B}) = 20$ $(\alpha B) = 15$ $(\alpha\bar{B}) = 25$
Find the remaining class frequencies and check for the independence of A and B.
- ii) Write a short note on scatter diagram.
- e) i) Obtain the expression for acute angle between the two lines of regression.
- ii) Calculate correlation coefficient for the following data :
 $n = 5, \Sigma x = 20, \Sigma x^2 = 90, \Sigma y = 20, \Sigma y^2 = 90, \Sigma xy = 73$.

Q4) Attempt any **one** of the following :

[1 × 20 = 20]

- a) i) Explain various problems in the construction of index numbers. **[10]**
- ii) The equations of the two lines of regression are $3X + 2Y - 26 = 0$ and $6X + Y = 31$. Find Corr (X, Y) and estimate Y for $X = 2$. **[5]**
- iii) In a morbidity survey of 100 families, it was found that 50 were attacked by typhoid, 25 were attacked by cholera and 20 were attacked by both. Find the number of families not attacked by both diseases. **[5]**
- b) i) Given n pairs of observations (x_i, y_i) $i = 1, 2, \dots, n$, explain the procedure of fitting of second degree curve of the type $Y = a + bX + cX^2$, by least square method. **[5]**
- ii) Show that the correlation coefficient (r) always lies between - 1 and + 1. **[5]**

- iii) In a certain test ranks assigned by the two judges A and B are as follows : [5]

Ranks by A	5	6	4	3	2	1
Ranks by B	6	2	1	3	4	5

Obtain Spearman's rank correlation coefficient and comment.

- iv) Weighted scores of students along with weights are given below : [5]

Test	Written	Viva-voce	Group discussion
Scores out of 100	75	60	65
Weights	2	1	2

Find the weighted A.M. of scores.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 3

P395

[4001]-145

F.Y. B.A.

APPLIED STATISTICS

Descriptive Statistics

(Paper - I) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*
- 4) *Use of statistical tables is allowed.*
- 5) *Graph papers will be provided on request.*

Q1) Attempt any two of the following :

[2 × 5 = 10]

- a) Explain the following terms with one illustration each :
 - i) attribute.
 - ii) discrete variable,
- b) Write short note on stratified random sampling.
- c) Draw 'less than' ogive curve for the following frequency distribution :

Class-interval	155 - 160	160 - 165	165 - 170	170 - 175	175 - 180
Frequency	2	16	30	20	2

- d) State the merits and demerits of harmonic mean.

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Following data give the number of employees in a certain factory in the years 2001 to 2006 :

Year	2001	2002	2003	2004	2005	2006
No. of employees	520	760	630	910	830	940

Draw vertical bar diagram to represent the above data.

- b) Explain the term 'skewness' using suitable frequency curves. Explain different types of skewness.

P.T.O.

c) Given :

$$\begin{array}{l} \text{Group I} \\ n_1 = 80 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{Group II} \\ n_2 = 50 \end{array}$$

$$\sum (x_i - 20) = 60$$

$$\sum \left(\frac{y_i - 30}{10} \right) = 20$$

Find \bar{x} , \bar{y} and combined arithmetic mean of the two groups.

- d) Explain inclusive and exclusive methods of classification with one illustration each.
- e) Define mean deviation about mean and standard deviation. State the formula of each in case of frequency distribution.
- f) Given :
 $(AB) = 256$, $(\alpha B) = 768$, $(A\beta) = 48$ and $(\alpha\beta) = 144$. Determine whether A and B are independent.

Q3) Attempt any three of the following :

[3 × 10 = 30]

- a) i) For a group of 20 observations, $\sum x_i = 450$, $\sum x_i^2 = 24270$ and mode = 45.72. Find Karl Pearson's coefficient of skewness and comment on nature of the distribution. **[6]**
- ii) Define the term 'Kurtosis'. Explain the types of Kurtosis. **[4]**
- b) i) Explain the concept of correlation and also explain different types of correlation with one illustration each. **[6]**
- ii) State the demerits of standard deviation. **[4]**
- c) Given that $N = 70$, $\sum fix_i = 310$, $\sum fix_i^2 = 2014$, $\sum fix_i^3 = 2200$, $\sum fix_i^4 = 3120$ calculate the first four raw moments and central moments of random variable X. **[10]**
- d) i) Explain the procedure of estimating trend by the method of least squares. **[6]**
- ii) Explain the term population and sample with one illustration each. **[4]**
- e) i) Calculate Spearman's rank correlation coefficient for the following data : **[6]**

X	26	31	22	17	33	21	30	34	23	29
Y	37	36	18	27	24	30	21	22	17	12

- ii) In a frequency distribution 1st Quartile = 33 and 3rd Quartile = 61 obtain : **[4]**
- I) Semi-interquartile range,
- II) Coefficient of quartile deviation.

Q4) Attempt any one of the following :

[1 × 20 = 20]

- a) i) Explain the term 'regression'. Define regression coefficients b_{yx} and b_{xy} . Also state any two properties of regression coefficients. **[6]**
ii) For the following frequency distribution, compute mean deviation about median : **[10]**

Class-interval	140 - 150	150 - 160	160 - 170	170 - 180	180 - 190
Frequency	5	7	10	19	9

- iii) State the merits and demerits of arithmetic mean. **[4]**
b) i) Explain seasonal and cyclic components of time series with one illustration each. **[6]**
ii) For a bivariate data $\bar{x} = 54$, $\bar{y} = 29$, $b_{yx} = -1.6$, $b_{xy} = -0.3$ obtain : **[4]**
I) regression line of X on Y and Y on X,
II) estimate y for $x = 60$,
III) estimate x for $y = 20$.
iii) Compute coefficient of correlation between X and Y for the following data : **[10]**

X (Height (in cm))	73	61	64	67	71	66	59	69	73	63
Y (Weight (in kg))	66	55	56	62	61	55	51	64	66	51

☒☒☒☒